

T.C.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KADIN KONUKEVİNDE KALAN KADINLARIN
SOSYAL DESTEK SİSTEMLERİ VE GELECEK
BEKLENTİLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şirin TARGAN ÇALIŞ

SOSYAL HİZMET POLİTİKALARI VE UYGULAMALARI TEZLİ
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Ankara, 2017

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KADIN KONUKEVİNDE KALAN KADINLARIN
SOSYAL DESTEK SİSTEMLERİ VE GELECEK
BEKLENTİLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şirin TARGAN ÇALIŞ

SOSYAL HİZMET POLİTİKALARI VE UYGULAMALARI TEZLİ
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Ankara, 2017

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KADIN KONUKEVİNDE KALAN KADINLARIN SOSYAL DESTEK
SİSTEMLERİ VE GELECEK BEKLENTİLERİ**

Şirin TARGAN ÇALIŞ

Yüksek Lisans Tezi

22.06.2017

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Nurdan DUMAN

Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Ercüment ERBAY

Yrd. Doç. Dr. Esra ÇALIK VAR

Okuduğumuz ve Savunmasını dinlediğimiz bu tezin bir Yüksek Lisans derecesi için
gereken tüm kapsam ve kalite şartlarını sağladığını beyan ederiz.

Prof. Dr. Özen ÖZENSOY GÜLER

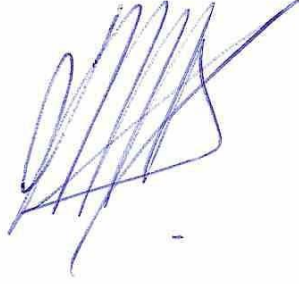
Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm şartları sağladığını tasdik ederim.

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda patent ve telif haklarını ihlal edici etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tezde kullanılmış olan tüm bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim. 22.06.2017

Şirin TARGAN ÇALIŞ

TEŞEKKÜR

Öncelikle, lisans eğitimimden bu yana ve bu çalışma süresince, her koşulda yanımda olduğunu hissettiren, bana yol gösteren sabrı, sakinliğı ve disiplini ile beni her zaman motive eden, araştırmamın hazırlanmasında bilgi birikimi ve deneyimiyle gösterdiği katkıdan ötürü danışmanım ve sevgili hocam Prof. Dr. Nurdan DUMAN'a,

Beni lisansüstü eğitimim konusunda destekleyen, araştırma sürecinde ihtiyaç duyduğum her türlü desteğı vererek beni güçlendiren biricik eşim Nurullah ÇALIŞ'a,

Son olarak, araştırma verilerini topladığım süreçte henüz anne karnındayken rahat bir araştırma süreci geçirmemi sağlayan ve beni hiç yalnız bırakmayan canım oğlum Alkın Kaan'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	vii
TABLolar DİZİNİ	viii
1. GİRİŞ.....	1
2. GENEL BİLGİLER	4
2.1. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet	4
2.1.1. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Türleri	6
2.1.2. Fiziksel Şiddet	6
2.1.3. Duygusal / Psikolojik Şiddet	7
2.1.4. Cinsel Şiddet.....	7
2.1.5. Ekonomik Şiddet	8
2.2. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kadın Konukevleri	9
2.2.1. Kadın Konukevlerinin Tarihsel Gelişiminde Kadın Hareketinin Önemi	9
2.2.2. Kadın Konukevlerinin Dünyada ve Türkiye’deki Gelişimi....	10
2.3. Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Uluslararası Kurumsal Uygulamalar ve Düzenlemeler	12
2.3.1. Birleşmiş Milletler Bünyesindeki Düzenlemeler.....	13
2.3.2. Avrupa Konseyi	18
2.3.3. İstanbul Sözleşmesi	19
2.4. Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Ulusal Düzeyde Kurumsal Uygulamalar ve Düzenlemeler	21
2.4.1. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (Mülga).....	21
2.4.2. Belediyeler Kanunu	22
2.4.3. Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun	23

2.4.4. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri	25
2.4.5. Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesine Dair Yönetmelik	26
2.5. Kadına Yönelik Şiddet ve Feminizm	29
2.5.1. Feminist Sosyal Hizmet.....	31
2.6. Sosyal Destek ve Önemi	35
2.6.1. Sosyal Destek Kaynakları ve Boyutları.....	36
2.6.2. Algılanan Sosyal Destek.....	39
2.6.3. Sosyal Desteğin Şiddete Maruz Kalan Kadınlar İçin Önemi ...	40
2.7. Araştırmanın Problemi	43
2.8. Araştırmanın Amacı	45
2.9. Araştırmanın Önemi	45
2.10. Tanımlar	46
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	47
3.1. Araştırmanın Modeli	47
3.2. Evren ve Örneklem.....	47
3.3. Veri Toplama Yöntem ve Araçları.....	48
3.4. Verilerin Analizi.....	50
4. BULGULAR.....	51
4.1. Araştırmaya Katılan Kadınların Sosyo-Demografik Özelliklerine Dair Bulgular	52
4.2. Kadın Konukevine Geliş Süreci	57
4.3. Konukevine Gelişin Arka Planındaki Kadın Deneyimi	61
4.3.1. Sorunların Sürekliliği	61
4.3.2. Söz Hakkı Olmayan ve Önemsenmeyen Kadınlık	62
4.3.3. Kadınları Çevreleyen Şiddet.....	63
4.3.4 Sorun Çözme ve Başetme Yolları	66

4.4. Kadınların Sosyal Destek Sistemleri ve Sosyal Destek Yoksunluğu.....	71
4.4.1. Aile İlişkileri Temelinde Sosyal Desteğe Bakış.....	71
4.4.2. Sosyal Destek Ağlarından Yararlanma Durumu	73
4.4.3. ‘Keşke’ Böyle Olmasaydı.....	75
4.5. Kadın Konukevi Yaşamına İlişkin Düşünceler	77
4.5.1. Kadınların Duygu Durumu.....	77
4.5.2. Konukevinde Yaşamak.....	80
4.5.3. Kaçıp Kurtulamamak.....	81
4.6. Kadınların Geleceğe Yönelik Düşünceleri ve Beklentileri	82
4.6.1. Sosyal Destek Sistemlerinden Beklenenler	82
4.6.2. Geleceğe Dair Duygu ve Düşünceler	84
4.6.3. Yeni Bir Yaşama Başlamak.....	85
5. TARTIŞMA	89
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	101
7. KAYNAKLAR	106
8. EKLER.....	114
EK-1: Etik Kurul Kararı	114
EK-2: Araştırma İzni	115
EK-3: Bilgilendirilmiş Onam Formu	116
EK-4: Bilgi Formu	118
EK-5: Yarı Yapılandırılmış Derinlemesine Görüşme Formu	120
EK-6: Özgeçmiş	122

ÖZET

Kadın Konukevinde Kalan Kadınların Sosyal Destek Sistemleri ve Gelecek Beklentileri

Kadına yönelik şiddet üzerinde çokça çalışılmış önemli bir sosyal sorundur. Bu bağlamda Türkiye’de kadına yönelik şiddetin farklı türlerine ilişkin pek çok araştırma bulunmaktadır. Şiddet, kadınların kadın konukevine gelme nedenleri arasında birincil konumdadır. Ancak pek çok kadın maruz kaldığı şiddetten kurtulmak amacıyla kadın konukevlerine başvurmayı son çare olarak düşünmektedir. Kadınlar şiddet dışındaki nedenlerden dolayı da konukevlerine başvurabilmektedir. Kadın konukevleri bu noktada kadını koruma altına almak için güvenli bir ortam sağlamaktadır.

Bu çalışma şiddet başta olmak üzere ev ve aile sorunlarıyla karşılaşarak kadın konukevine yerleşmiş kadınların konukevi öncesi yaşam deneyimlerini kadınların sosyal destek sistemleri bağlamında ele almak, kadınların gelecek yaşamlarından ne gibi beklentilere sahip olduğunu ortaya koyarak bu alandaki literatüre katkı sağlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Nitel araştırma tasarımına dayalı olarak yapılan bu çalışma kapsamında Ankara il merkezinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesindeki üç kadın konukevinde en az bir aydır kalmakta olan ve gönüllülük esasına göre araştırmaya katılmayı kabul eden 20 kadınla derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgular konukevlerinde kalan kadınların ağırlıklı olarak düşük eğitim seviyesinde, erken yaşta evlenmiş, çalışma hayatına katılmamış ve çocuk sahibi kadınlardan oluştuğunu göstermiştir. Kadınların çoğu uzun süreli aile ve evlilik sorunları bulunmaktadır ve çeşitli biçimlerde şiddete maruz kalmıştır. Kadınların konukevine gelme nedenleri arasında şiddetten kaçma, sosyal destek alamama, maddi yetersizlikler ve barınma ihtiyacı ön plana çıkmaktadır. Kadınların gelecek yaşamlarındaki temel arzuları iş bulup çalışabildiği ve kendi hayatını kurabildiği yeni bir hayata sahip olmaktır. Kadınların bu özgürleşme isteklerine cevap verecek bireysel ve kurumsal düzeyde hizmetlerin sunulması önem kazanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadına yönelik şiddet, kadın konukevi, sosyal destek, kadınların gelecek beklentisi

ABSTRACT

Social Support Systems and Future Expectations of Shelter-Residing Women

Violence against women is a significant social problem that is frequently studied. In this regard, there have been numerous researches about different forms of violence in Turkey. Violence is the primary reason for seeking a shelter by women. However, many of them consider a shelter protection as the last resort of rescue. Women may also apply for a shelter for other reasons apart from violence. In this point, women shelters have an important role to provide protection and to be a safe place for women.

This study aimed to find out experiences of women who are residing at a shelter due to their life problems, especially violence, and to recognize their social support systems before coming shelter. Furthermore, this study had a goal to understand women's future life expectations after shelter.

The study has a qualitative research design to explore women's unique life experiences. Data were collected from 20 women staying at three different shelters, which are under Ministry of Family and Social Policies in Ankara, through in-depth interviews. Participants were chosen from those who stayed more than a month at the shelter and those who accepted to be interviewed.

Research findings showed that participants are mostly have low level of education, married in their early ages, not involved in working life and young mothers. Most of them had long-term family related and marital problems and were subjected to different forms of violence. Common reasons of seeking protection and coming to shelter are getting away from violence, lacking of social support, financial difficulties and need for accomodation. The major demand of women is finding a job and being independent in their own life. It is very important to provide necessary services to respond their demand of empowerment and emancipation.

Keywords: Violence against women, women's shelter, social support, future expectations of women

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

BM : Birleşmiş Milletler

CAHVIO : Kadına Yönelik Şiddeti ve Aile İçi Şiddeti Ortadan Kaldırma ve Önleme Geçici Komitesi

CEDAW : Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesi Sözleşmesi

GREVIO : Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddete Karşı Eylem Grubu

KSGM : Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

SHÇEK : Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

STK : Sivil Toplum Kuruluşu

ŞÖNİM : Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri

TABLolar DİZİNİ

Tablo 4.1. Katılımcıların Yaş, Medeni Durum, İlk Evlenme Yaşı ve Çocuk Sayıları.....52

Tablo 4.2. Katılımcıların Eğitim Durumu, Çalışma Deneyimi ve Sosyal Güvencesi.....54

Tablo 4.3. Katılımcıların Kadın Konukevi Deneyimine İlişkin Bilgiler.....56

1. GİRİŞ

Kadına yönelik aile içi şiddet kültürel, coğrafi, dini, toplumsal ve ekonomik sınır tanımayan bir insan hakları ihlali olarak varlığını tüm dünyada sürdürmektedir. Kadına yönelik şiddet, kadının en temelde yaşamını tehdit eden, kadını inciten, ona fiziksel, cinsel, ruhsal yönden zarar veren, toplum içerisinde ya da özel yaşamında kadına baskı uygulayan ve özgürlüklerinin keyfi olarak kısıtlanmasına neden olan her türlü davranıştır.

Kadına yönelik şiddet olgusu, yıllar boyunca aile mahremiyeti içerisinde algılandığı için hem uluslararası hem de ulusal düzeyde gündemdeki yerini geç almıştır. Uluslararası düzeyde 1970'lerin başında Türkiye'de ise 1980 sonrası yükselişe geçen kadın hareketi, kadınların kadın olmaktan kaynaklanan sorunlarını politika konusu yapmış ve özel alanda yaşanan fiziksel şiddet, taciz, tecavüz gibi konular, kamusal alanda tartışılmaya başlanmış ve kadına karşı şiddet, kamusal alanda görünürlük kazanmıştır.

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi'nce 1989 Yılı'nda kabul edilen 12 Sayılı Genel Tavsiye ile taraf devletlere ilk kez, kadına yönelik şiddetle ilgili çeşitli sorumluluklar getirmiştir. 12 Sayılı Genel Tavsiye, kadına yönelik şiddeti toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerin bir parçası olarak görmekte ve gündelik hayatın her alanında bulunabileceğini ifade etmektedir. Öte yandan, kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılması için taraf devletlerin her türlü önlemi alması ve şiddet görene destek vermesi gerektiğini vurgulamaktadır (1). 1992 yılında kabul edilen 19 No'lu Tavsiye Kararı da kadına karşı şiddet konusunda devletleri, şiddeti önleme konusunda sorumlu kılmıştır. Taraf devlete bir yandan yasal, önleyici ve koruyucu önlemler alma sorumluluğu getirirken, bir yandan da, her aşama için veri toplanması ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele alanının izlenebilir ve etkin şekilde mücadele edebilir hale getirilmesi sorumluluğu getirmiştir.

Daha önce bir aile meselesi olarak görülen kadına yönelik şiddetin boyutları ve yaygınlığı konuşulmaya ve daha fazla dikkat çeker hale geldikçe, şiddete uğrayan kadınlar ve çocukları için özel önlemler alınması gerekmiştir.

Türkiye’de şiddete uğrayan kadınlara verilen hizmetlerin en önemlisi kadın konukevi hizmetidir. 1990’lı yıllardan itibaren ülkemizde hizmete açılmış olan kadın konukevleri, 1997 yılında yürürlüğe giren 572 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile resmi statüye sahip olmuş ve 2828 sayılı SHÇEK Kanunu’nda yapılan değişiklikle bir sosyal hizmet kurumu olarak tanımlanmıştır. Buna paralel olarak yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleri de kendi çabalarıyla kadın sığınmaevleri açmaya başlamışlardır. Günümüzde kadın sığınmaevleri resmi mevzuatta kadın konukevi olarak tanımlanmaktadır.

Kadın Konukevleri, aile içinde şiddete uğramış kadınların, çocukları ile birlikte şiddetten uzak, kadının ve çocuğunun yaşadıkları travmanın etkilerini azaltmaya çalışarak gelecek planlaması yapmalarına yardımcı olan, konukevi deneyimi sonrası psikolojik, ekonomik ve sosyal anlamda güçlü bir şekilde, tek başına yaşamasını sağlayacak çalışmalar yapmaktadır.

Kadınların kadın konukevine gelme nedenleri arasında kadına yönelik şiddet birincil öneme sahiptir. Pek çok kadın maruz kaldığı şiddet örüntüsünden kurtulmak amacıyla kadın konukevlerine başvuruyor olsa da şiddet olgusu kadınlar için konukevine başvurmada tek neden değildir. Kadınlar şiddet dışında da farklı nedenlerden dolayı konukevlerine başvurabilmektedir. Bu nedenler arasında kalacak bir yeri olmama, ekonomik sorunlar, aile büyükleri ile yaşanan sorunlar, evden kaçma, töre cinayetinden kaçma gibi farklı etkenler yer alabilmektedir. Kadın konukevine gelme nedenleri çeşitlilik göstermekle birlikte; kadınların kadın konukevine ihtiyaç duymalarının temelinde yatan nedenlerden birinin sosyal destek sistemlerinden yoksunluk olduğu görülebilmektedir.

Sosyal destek kavramı, “insanın kendisiyle ilgilenildiğini, kendisine değer verildiğini ve toplumun bir üyesi olarak kabul edildiğini hissedebilmesi” olarak tarif edilmektedir. Bu doğrultuda sosyal destek sistemimizi oluşturan insanlar, bizi dinleyen, yardım eden, şefkat ve bağlılık gösteren, gerektiğinde davranışlarımızı

denetleyen kişilerdir. Sosyal destek, kişide bir gruba ait olma duygusu, kendine güven ve benlik saygısını destekleyerek psikolojik uyuma olumlu yönde etki etmektedir (2).

Cobb (3), sosyal desteği, bireyin ilgilenildiğini, sevildiğini, sayıldığını ve karşılıklı bağılıklardan oluşan bir sosyal ilişki ağının üyesi olduğunu hissetmesini sağlayan bilgi olarak tanımlamaktadır. House ve Kahn sosyal desteği, aile üyeleri, arkadaşlar, komşular, iş arkadaşları, akrabalar gibi birey için önemli olan diğer insanlar tarafından, yine birey için gerçekleştirilen işlevler olarak ele almaktadır (4).

Sosyal destek olgusunun özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, kadın konukevlerinde kalmakta olan kadınların, sosyal destek sistemlerinden mahrum kaldıkları gözlemlenmekle birlikte geleceğe dair beklentileri de karmaşık olabilmektedir. Bu bağlamda; bu araştırmanın amacı kadın konukevinde kalmakta olan kadınların yaşamlarında sosyal destek sistemlerinin yetersiz olması ve geleceğe dönük beklentilerinin bu durumdan önemli ölçüde etkilenmesidir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

Şiddet günlük hayatta, kadın, aile, toplumsal yapı gibi konular işlenirken çok sık üzerinde durduğumuz bir kavram olarak karşımıza çıkan ve geçmişten günümüze karşılaşılan temel sorunlardan biridir. Genel anlamda şiddet sahip olunan güç veya kudretin, yaralanma ve kayıpla sonlanan veya sonlanma olasılığı yüksek bir biçimde bir başka insana, kendine, bir gruba veya bir topluma karşı tehdit yoluyla ya da bizzat uygulanmasıdır (5). Şiddet kavramını irdelediğimizde, hepimizin aklına ilk gelecek olan aile içi şiddettir. Bunun nedeni, ülkemizde ve dünyada aile içi şiddetin bireylerin ruh ve beden sağlığı için ciddi tehdit oluşturmasıdır. Aile içi şiddet çoğu zaman kronikleşmiş bir sorun olarak kadınların, çocukların, ailelerin hayatını yaşanamaz hale getirmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre (6) bireyler, tanımadıkları insanlardan çok daha fazla oranda, kendi aile bireyleri tarafından şiddete uğratılmaktadırlar. Dünya Sağlık Örgütü aile içi şiddeti, aile içindeki bir bireyin diğerini cezalandırmak, güç göstermek, zorlamak, aşağılamak, öfke, gerginlik boşaltmak amacıyla yöneltmiş olduğu şiddet olarak tanımlamaktadır.

Cinsiyete dayalı, kadın üzerinde baskı ve üstünlük kuran, tehdit ve zorbalık içeren ve kadının insan haklarını ihlal edilmesiyle sonuçlanan aile içi şiddet, son dönemlerde sıkça tartışılmaktadır. Bu konunun tartışılmasında kadına yönelik şiddetin görünürlüğünün artmasının ve konunun kurumsal olarak sahiplenilmesinin (kadın konukevleri, şiddeti önleme ve izleme merkezleri gibi mekanizmalar) payı olduğu açıktır.

Kadına yönelik aile içi şiddet, aile içerisinde ya da hanede veya mağdur faille aynı evi paylaşırsa da paylaşmasa da, eski veya şimdiki eşler veya partnerler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddet eylemine işaret etmektedir (7).

Şiddet, hayatın pek çok alanında karşılaşılan bir olgu olmasına rağmen, en çok aile kurumuna zarar vermektedir. 2008 yılında Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

tarafından yürütülen “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırması” sonuçlarına göre, yaşamının herhangi bir döneminde, eşi veya birlikte olduğu kişi(ler) tarafından fiziksel şiddete maruz kalan kadınların oranı % 39’dur. Sonuçlara göre, Türkiye genelinde evlenmiş kadınların %15’i, cinsel şiddet içeren davranışlardan bir veya birkaçına hayatlarının herhangi bir döneminde maruz kalmıştır. Fiziksel veya cinsel şiddet yaşamış kadınların oranı ise %42’dir. Duygusal şiddete uğrayan kadınların oranı ise % 44’tür. Araştırmaya katılan kadınların % 37’sinin çalışmasına eşi ya da birlikte olduğu kişi tarafından engel olunmuştur (8).

Yine KSGM’nin 2014 yılında yayınladığı “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması’na göre ülke genelinde fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten evlenmiş kadınların oranı yüzde 36’dır. Yani her 10 kadından yaklaşık 4’ü eşi veya birlikte olduğu erkeklerin fiziksel şiddetine maruz kalmıştır. Türkiye genelinde, son 12 ayda eşi veya birlikte olduğu erkeklerin fiziksel şiddetine maruz kalmış kadınların oranı % 8’dir. Türkiye genelinde evlenmiş kadınların % 12’si yaşamın herhangi bir döneminde, % 5’i ise son 12 ay içinde cinsel şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Evlenmiş kadınların maruz kaldıkları fiziksel şiddet ülke, kent/kır ve bölge düzeyinde cinsel şiddetten daha yaygındır. Ülke genelinde fiziksel şiddet % 36, cinsel şiddet % 12 düzeyindedir. Şiddet mağduru kadınların % 68’i sadece fiziksel şiddete maruz kaldığını, % 5’i ise sadece cinsel şiddete maruz kaldığını ifade etmiştir. Her iki şiddet biçiminin bir arada görülmesi de yaygındır, şiddet mağduru kadınların % 27’si hem fiziksel hem de cinsel şiddete maruz kalmıştır. Kadına yönelik şiddet biçimleri arasında en yaygın olan duygusal şiddet/istismardır. Türkiye genelinde kadınların yaşamlarının herhangi bir döneminde maruz kaldıkları duygusal şiddet/ istismar % 44’tür. Ekonomik şiddet/istismar biçimleri kadının çalışmasına engel olma ya da işten ayrılmasına neden olma, ev harcamaları için para vermeme ile kadının gelirini elinden alma olarak tanımlanmıştır. Türkiye genelinde bu davranışlardan en az birine yaşamın herhangi bir döneminde maruz kalan kadınların oranı ise % 30 olarak bildirilmiştir (9).

Yapılan araştırmalara göre aile içi şiddet hem çok yaygın hem de süreklilik gösterebilmektedir. Ülkemizde ise ataerkil kültürel yapı şiddetin uygulanmasındaki en önemli faktördür. Ailesi tarafından boşanma talebi onaylanmayan ve destek bulamayan kadınlar eşine boyun eğmeye devam etmekte ve şiddet görmeye devam etmektedir. Ayrıca aile içinde yaşanan sorunlar mahrem olarak değerlendirildiğinden;

kadınlar, aile içinde maruz kaldıkları şiddeti yakınlarına dahi anlatmakta güçlük çekmekte ya da başkaları tarafından bilinmesini istememektedirler. Şiddetin konuşulmaya başlanması halinde de kadınlar, destek görmek yerine “kol kırılır, yen içinde kalır” anlayışıyla susturulmakta ya da suçlanmaktadır. Böylece ailenin bütünlüğü ve mahremiyetine ilişkin toplumsal yargı ve tutumlar, kadınları sessizliğe itmekte ve şiddet, aile kurumunda kabul gören bir olguya dönüşebilmektedir.

2.1.1. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Türleri

Bu başlıkta aile içi şiddetin fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik olmak üzere dört alt boyutuna ilişkin tanımlayıcı bilgiler sunulmaktadır.

2.1.2. Fiziksel Şiddet

Kadına yönelik şiddetin en görünür şiddet türü olan “fiziksel şiddet” belirgin ve kalıcı izler bıraktığından, daha fazla dikkat çekmekte ve üzerinde daha çok konuşulmaktadır. Sonucu ölüme kadar gidebilmekte ya da çok ağır fiziksel sakatlıklar bırakabilmektedir.

Fiziksel şiddet türü, hafif yaralanmalara neden olan eylemlerden cinayete kadar geniş bir yelpazede görülebilmektedir. Tanım bağlamında ise; cezalandırmak amacıyla fiziksel olarak karşısındakine karşı her türlü zararı verecek yöntemlerin kullanılmasıdır (10).

Fiziksel şiddet; tokat atma, yumruklama, tekmeleme, yere ya da duvara fırlatma, kadının bedeninde sigara söndürme, saç yolma, saçından sürüklenme, ısırma, tükürme, boğma, yakma, bir alet kullanarak dövme (sopa, demir vs.), silahla yaralama, eşyaları kırıp dökme, duvara tabak, şişe vb. fırlatma gibi çeşitli biçimlerde olabilmektedir (11).

Fiziksel şiddete kadınların, çocukların ve yaşlıların maruz kaldığı yapılan çalışmalarda saptanmıştır. Şiddeti uygulayanlar ise sıklıkla koca, sevgili, kayınpeder, kayınbirader, baba, ağabey ya da oğuldur (12).

2.1.3. Duygusal / Psikolojik Şiddet

Şiddet olgusunun fiziksel boyutunun daha görünür olması ve dolayısıyla daha fazla ön plana çıkmasına rağmen psikolojik boyutunun hiçbir şekilde göz ardı edilmemesi gerekir. Tam iyilik halinin bireyin bedensel ve zihinsel bütünlüğü ile sağlanabileceği düşünülürken psikolojik şiddetin yıkıcı tarafı daha fazla anlaşılır hale gelmiştir.

Literatürde duygusal şiddet, sözel şiddet veya daha genel anlamıyla ifade edildiği şekilde psikolojik şiddet sevgi, şefkat, ilgi, destek ihtiyacının dikkate alınmaması veya inkar edilmesiyle ortaya çıkabilir. Duyguların ve duygusal ihtiyaçların baskı ve kontrol amacına yönelik olarak sistematik bir şekilde istismar edilmesi, bir yaptırım ve tehdit aracı olarak kullanılması psikolojik şiddetin belirleyicileri arasında yer alır. Kadına yönelik şiddet bağlamında kadını arkadaşları ve aile bireyleri arasında sürekli aşağılamak veya onu değersiz hissettiren küçük düşürücü davranışlarda bulunmak buna örnek gösterilebilir (13).

Psikolojik şiddet, fiziksel şiddetten bağımsız olarak gerçekleşebilir ancak fiziksel şiddete veya diğer şiddet biçimlerine dönüşme riskini her zaman barındırmaktadır. Bu yönüyle en yaygın şiddet türü olarak tanımlanan psikolojik şiddet, kadının ruhsal bütünlüğünü ağır şekilde tehdit etmekte, kadının kendine olan inancını, kimliğini kaybetmesine yol açabilmektedir (10).

Dışarıdan bakıldığında etkileri kolay fark edilmeyebildiği için suç veya kişilik hakkına ihlal olarak değerlendirilmeyen psikolojik şiddet; normalleştirilmekte ve bu durum psikolojik şiddetin meşrulaştırılmasına zemin hazırlamaktadır.

2.1.4. Cinsel Şiddet

Cinsellik kadını kontrol etmek, denetlemek, küçük düşürmek, aşağılamak, cezalandırmak amacıyla bir araç olarak kullanılıyorsa, kadın isteği dışında, zorlama yoluyla her türlü cinsel eyleme, cinsellik içeren duruma maruz bırakılıyorsa bu durum “cinsel şiddet” olarak adlandırılır (14).

Dünya Sağlık Örgütü cinsel şiddeti şöyle tanımlamaktadır: “Bir kişinin karşısındaki kişiyle arasındaki ilişki biçimi ne olursa olsun o kişiden cinsel bir fayda ya da güç elde etme girişimi; sözle, bakışla ya da herhangi bir cinsel eylemle kişiye yaklaşma, kişinin cinselliği üzerinde baskı kurma gibi davranışları sosyal, psikolojik ya da fiziksel güç yoluyla karşı tarafa uygulamasıdır (15).

Cinsel şiddetin varlığını gösteren davranışlar arasında aşırı kıskançlık ve şüphecilik, karşıdakine cinsel obje gibi davranmak, cinselliği cezalandırma yöntemi olarak kullanma, aldatma, vb. karşıdaki kişiyi kendi isteği olmadan cinsel ilişkiye zorlama da cinsel şiddet olarak değerlendirilmektedir. Özellikle böyle bir durumda, şiddete maruz kalanın seçim hakkının olmaması, direnç göstermesi durumunda da başta fiziksel olmak üzere şiddet şekillerine maruz kalması, şiddetin boyutlarını arttırmaktadır (16).

2.1.5. Ekonomik Şiddet

Ekonomik kaynakların ve özellikle de paranın kadın üzerinde bir yaptırım, tehdit ve kontrol aracı olarak düzenli bir şekilde kullanılıyor olması, ekonomik şiddet olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadının ekonomik bağımsızlığını kazanabileceği, statü elde edebileceği bir işte çalışmasını engellemek, kazandığı para üzerinde tasarruf hakkı tanımamak, kısıtlı harçlık vererek, yapılması mümkün olmayan isteklerde bulunmak, bu isteklerin karşılanamaması durumunda huzursuzluk çıkarmak, evin giderlerini kadının yapmasını istemek veya kadını buna zorlamak, vb. eylemler, ekonomik şiddet eylemleri olarak özetlenebilir (17).

Can Gürkan ve Coşar’ göre; “Toplumun kültürel ve sosyal yapısı, dini inançlar, sosyal izolasyon, katı toplumsal roller, fakirlik, kadın-erkek eşitsizliği, kendi kendini kontrol yetersizliği ve zayıf kişilik gibi kişisel karakterler ekonomik şiddet riskini artırmakla birlikte ekonomik şiddet gören kadınlar daha fazla yoksullaşmakta ve buna bağlı olarak daha fazla şiddete maruz kalabilmektedirler (18).”

2.2. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kadın Konukevleri

2.2.1. Kadın Konukevlerinin Tarihsel Gelişiminde Kadın Hareketinin Önemi

Kadın konukevlerinin, eski adıyla sığınmaevlerinin, dünyadaki tarihsel gelişimine bakıldığında kadın hareketlerinin bu gelişimde önemli bir yer tuttuğu görülür. Kadın hareketi olarak anlam kazanan feminizm akımı ile birlikte kadınların toplumsal cinsiyet bağlamında sahip oldukları rollerinin önemini vurgulamayı ve erkek hegemonyası altındaki kadının cinsiyet rollerini ortaya koyabilmeyi amaçlamıştır. Bu nedenle feminizmin ortaya çıkışını, basit bir tabirle, kadının erkek karşısındaki konumunu/statüsünü daha sağlam zeminlerde inşa etmek, kadın-erkek arasındaki eşitsizliğin ortadan kalkmasını sağlayabilmek amacıyla gerçekleştiğini söyleyebiliriz (19).

Birinci dalga kadın hareketi olarak adlandırılan liberal feministler; eşitlik, adalet ve özgürlük konuları üzerinde durmuş ve aydınlanmacı bir özellik taşımıştır. Kadınlara daha ileri haklar ve olanaklar sağlanması gerektiğini savunmuş ve kadınların erkeklerle eşit ekonomik ve siyasi haklara sahip olması noktasında toplanmıştır.

Liberal feminizm özünde reformisttir. Ataerkil toplum yapısına meydan okumaktan ziyade erkek ve kadın arasındaki rekabeti eşitlemek için kamusal hayata eşit haklar yerleştirmeye çalışır. Eğitim hakkı, seçme hakkı, kariyer yapma hakkı bu kapsamdaki haklardır (19).

Liberal feminizm olarak da adlandırılan feministlerin sonrasında, cinselliğe ve biyolojik farklılığa dikkat çeken ikinci dalga feministler gelmektedir. İkinci dalga feministler, Marxist feminizm akımı içerisinde de ele alınmakla birlikte daha çok radikal feminizm ile ilişkilendirilmektedir.

Radikal feminizm kadınların sömürülmesi ve baskı altında tutulmasının asıl nedenini, kadınlarla erkekler arasındaki biyolojik farklılıkta gören bir kuramdır. Kadınlık özelliklerini yücelten radikal feministler, kadının erkekten farklı olduğunu özellikle vurgulamışlar ve kadın kültürünün hakim olduğu yeni bir toplum inşa etmenin gerekliliğine inanmışlardır (20).

1960'lı yıllarının sonlarında ve 1970'li yılların başlarında yükselişe geçen radikal feminist akım, ikinci dalga feminist hareket olarak adlandırılmış ve toplumsal cinsiyet rollerini sorgulayarak, kadınların politik bilinçlerinde dönüşümler sağlamıştır (11).

Gelişen feminist hareket, farklılık söylemi üzerinden yürütülerek kadınların temelde erkeklerden farklı olduklarını farklı kültürlere ve üsluplara sahip olduklarını vurgulamıştır. Erkek egemenliğinin sorgulanması, kişisel olarak değerlendirilen pek çok deneyimin birçok kadın tarafından paylaşıldığının fark edilmesi ve bu deneyimler arasındaki sürekliliklerin ve bağlantıların su yüzüne çıkarılması, ikinci dalga feminist hareket içerisinde örgütlenen küçük gruplar tarafından sağlanmıştır. Bu gruplar bilinç yükseltme grupları olarak adlandırılmıştır. Bu gruplar, kişisel çözümlerin olmadığını, ortak bir çözüm için yalnızca ortak bir hareket olması gerektiğini, kişisel olanın politik olduğunu savunmuştur (21).

Kişisel olanın aynı zamanda politik olması düşüncesi kadınların aile içinde yaşadığı problemleri ve aile içi şiddeti ev alanının dışına çıkararak, cinsel baskı ve kadına yönelik şiddetle mücadelenin etkili bir aracı olarak kadınların sığınacakları evlerin ve telefonla yardım isteyebilecekleri ağların kurulması gündeme gelmiştir (11).

2.2.2. Kadın Konukevlerinin Dünyada ve Türkiye'deki Gelişimi

1960 sonrası feminist hareketin güçlenmesinde önemli rol oynayan bilinç yükseltme gruplarında kadınlar, bireysel gibi görünen deneyimlerinin aslında bireysel olmadığını dile getirmiştir. Bilinç yükseltme grupları, kadınların yönlendirdiği talepler doğrultusunda kadına yönelik şiddetle mücadele etmiştir. Başlangıçta çok yankı bulmayan bu mücadele kısa sürede yerel grupların çalışmalarından ulusal örgütlenmelerin mücadelesine dönüşmüş ve bu mücadelenin en önemli kazanımı; kadın sığınmaevlerinin, şimdiki adıyla kadın konukevleri, açılması ve aile içi şiddetin kamusal görünürlük kazanarak yeni bir hizmet türünün tanınması, sığınmaevlerinin kadınlar için zorunlu bir ihtiyaç olarak ortaya konması olmuştur (11).

Sığınmaevleri, ilk olarak fiziksel istismara uğrayan ve can güvenliği olmayan kadınlara hizmet vermek amacıyla kurulmuştur. İlk kadın sığınmaevleri bazı yazarlara göre 16. yüzyıl İtalya'sında ortaya çıkmıştır. Kocalarından kötü muamele gören,

sokağa atılan ve durumları “mutsuz” olarak tarif edilen kadınlar bu evlere sığınmıştır (22). Günümüz kadın sığınmaevlerinin ilk örneği 1972’de İngiltere’de Erin Pizzey tarafından açılan Batı Londra’daki Chiswick Kadın Sığınağı’dır (23). Bu sığınak, kadınlar için toplantı yeri olarak kullanmak üzere toplum merkezi kuran bir bilinç yükseltme grubu tarafından kurulmuştur (11). Kadına şiddetle mücadelede sığınmaevlerinin öneminin anlaşılması üzerine 1973’te Amerika Birleşik Devletleri’nde Boston Massachusetts, ve St. Paul Minnesota’da, aynı yıl *Interval House* ve *Nellie’s* isimli sığınmaevleri de Kanada’da açılmıştır (22). Almanya’daki ilk modern sığınmaevi Berlin’de 1976’da, Avusturya Viyana’da 1978’de, İsveç’te 1979’da, İtalya’da 1989’da kurulmuştur (23).

Doğu ve Orta Avrupa’da yer alan sosyalist ülkelerde ise 1990’ların başında Berlin Duvarı’nın yıkılmasıyla başlayan süreçte köklü toplumsal ve siyasal değişimler yaşanmıştır. Çekoslovakya, Romanya, Macaristan, Polonya ve Rusya gibi ülkelerde toplumun dikkati aile içi şiddete yöneltmiş ve ilk kurumsal hizmetler oluşturulmaya başlanmıştır. Çek Cumhuriyeti’nde 1981 yılında kadın kuruluşlarının girişimiyle şiddete maruz kalan kadınlara danışmanlık hizmeti veren bir merkez açılmıştır. Rusya da ise kriz telefon hattı şiddete uğrayan kadınlara yardım ve danışmanlık hizmeti vermeye başlamıştır (24).

Sığınmaevleri şiddete uğrayan kadınların yardımdan ve güvenlikten yoksun kalmaları, şiddetin yaşandığı ortam ve kişilerden uzaklaşma ihtiyacı ve yerel idarelerin şiddete maruz kalan kadınların sorunlarına duyarsız kalmalarının etkisiyle ortaya çıkmıştır. Böylelikle, kadına yönelik şiddet sorununun evin dört duvarının dışına çıkması, aile üyeleri ve çevresinin kısır döngüsünden çıkarak kamusal alanda konuşuluyor olmasıyla birlikte dünya yeni bir kurumsal hizmetle tanışmıştır (24).

Kadın Konukevlerinin Türkiye’deki Gelişimi ve Kurumsallaşma Süreci

Seksenli yıllarda ivme kazanan kadın hareketinin aile içinde yaşanan şiddetin görünür olmasını ve aile ve özel hayatın tartışılabilir olmasını sağlamıştır (22). Dünya’da ilk modern kadın sığınmaevi, şimdiki adıyla kadın konukevi, örneklerinin 1970’li yıllarda ortaya çıkmış olmasına karşın, Türkiye’de, ikinci dalga kadın hareketinin başlangıcının geç olmasının da etkisiyle, ilk sığınmaevleri’nin ancak 90’lı yıllarda açıldığını görüyoruz.

İlk olarak kadın sığınmaevleri, 572 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (25) ile 2828sayılı SHÇEK Kanunu'nda yapılan değişiklikle bir sosyal hizmet kurumu olarak tanımlanmış ve SHÇEK'e bağlı kadın konukevlerinin açılmasını düzenleyen Kadın Misafirhanelerinin Kuruluş ve İşleyişine Dair Yönetmelik 16 Mart1991'de yürürlüğe girmiştir (26). SHÇEK'e bağlı sığınmaevleri'ne ilişkin yönetmelik, 12.07.1998 tarihli "Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na Bağlı Kadın Konukevleri Yönetmeliği" ile yeniden düzenlenmiştir (27). İlgili yönetmeliğin 4. Maddesi'ne göre kadın konukevleri, "fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik istismara uğrayan kadınların, psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi sırasında varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geçici bir süre kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşları" olarak tanımlanmıştır. Kamu kurumlarınca sığınmaevleri'nin açılmasıyla resmi düzeyde kurumsallaşmaya başlanmasına paralel olarak yerel yönetimler, kendi örgütledikleri ya da kadın kuruluşlarıyla işbirliği halinde örgütlenen danışma merkezleri ve sığınmaevleri açmaya başlamışlardır. Bu alanda ilk örnekler, 1990 yılında İstanbul'da Bakırköy ve Şişli Belediyesi tarafından hizmete açılmıştır. Bununla birlikte yine aynı dönemlerde şiddete uğrayan kadınlara yönelik çeşitli hizmetler, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, Kadın Dayanışma Vakfı, Kadınlarla Dayanışma Vakfı, Kadın Merkezi Vakfı, Adana Kadın Danışma Merkezi ve Sığınmaevi, Van Kadın Derneği, Kırkörük Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Kooperatifi gibi STK'larca da yürütülmeye başlanmıştır (28).

Günümüzde 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kadın konukevleri Bakanlığa bağlı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün yetki ve sorumluluğuna bırakılmış olup, Ocak 2016 itibariyle Türkiye'de toplam 3 bin 404 kapasiteyle 135 kadın konukevi bulunmaktadır. Bakanlığa bağlı olarak 2.636 kapasiteli 100, yerel yönetimlere bağlı 723 kapasiteli 31, sivil toplum kuruluşlarına bağlı 45 kapasiteli 4 kadın konukevi hizmet vermektedir (29).

2.3. Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Uluslararası Kurumsal Uygulamalar ve Düzenlemeler

Bu bölümde kadına yönelik ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadeleye ilişkin uluslararası gelişmeler ve hukuki çerçeve, Birleşmiş Milletler (BM), BM

Kadının Statüsü Komisyonu, BM Dünya Kadın Konferansları, CEDAW (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women) Komitesi, Avrupa Konseyi ve İstanbul Sözleşmesi olmak üzere ele alınacaktır.

2.3.1. Birleşmiş Milletler Bünyesindeki Düzenlemeler

Devletlerin kadına yönelik şiddete ilişkin sorumluluklarının insan haklarına ve evrensel normlara uygun bir çerçevede şekillenmesinde ve bu konudaki asgari standartlarının belirlenmesinde Birleşmiş Milletler'in (BM) özel bir yeri vardır. 1945'teki kuruluşundan itibaren Türkiye'nin de üye olduğu BM'nin Kuruluş Antlaşması, eşitliği ve ayrımcılık yapmamayı amacı olarak tanımlarken, ayrımcılık yapmaksızın herkes için insan haklarına ve özgürlüklerine saygı gösterilmesinin kolaylaştırıcı olmayı da misyonu olarak tanımlamıştır (30).

BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (31), bütün insanların sadece kanun önünde değil, gerçek hayatta eşit olması gerektiğini ve şiddetten uzak, güvenli yaşama hakkı olduğunu ilan eder. Bu, aynı zamanda devletlere vatandaşlarının ırkına, rengine, cinsiyetine, diline, dinine vb. bakmaksızın ayrımcılıktan ve şiddetten uzak, eşit yaşamasını sağlama sorumluluğu getirir. BM, kurulduğundan beri toplumsal cinsiyet eşitliğine, toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılıklara ve kadınların sorunlarına özel bir önem affetmesi, BM Ekonomik ve Sosyal Konsey bünyesinde Kadının Statüsü Komisyonunun kurulmasına zemin hazırlamıştır.

BM Kadının Statüsü Komisyonu

BM Ekonomik ve Sosyal Konsey bünyesinde Kadının Statüsü Komisyonunun kuruluşunun (1947) BM'nin kuruluşuyla eş zamanlı olması, BM'nin toplumsal cinsiyet eşitliğine, toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılıklara ve kadınların sorunlarına özel bir önem affettiğinin göstergesi olarak kabul görmüştür. Komisyon, hiçbir ayırım gözetmeksizin bütün kadınlara yönelik tüm ayrımcılıkların hayatın her alanında tasfiye edilmesi ilkesini benimsemiştir. Bu çerçevede komisyon, kadın haklarının geliştirilmesine, dünyanın her yerindeki kadınların hayatlarının belgelenmesine ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin ve kadının güçlenmesine dair küresel standartların biçimlendirilmesine aracılık etmektedir (32).

Kadına yönelik şiddetin izlenmesinin arka planı ile standartlarının şekillenmesinde belirleyici olan iki önemli gelişmeden biri, BM'nin 1963 yılında Kadının Statüsü Komisyonu'ndan kaleme almasını istediği ve 1967 yılında kabul ettiği Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiyesi Deklarasyonu'dur. Deklarasyon, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesi Sözleşmesi'ne (CEDAW) giden yolda siyasi bakımdan önemli bir dönüm noktası olmuştur (33). Deklarasyon, kadının eşitsiz toplumsal konumunu ayrımcılıkla ilişkilendirerek ayrımcılığın yok edilmesi gerektiğini, kamusal alanda çalışma eşitliğinin, siyaset, eğitim alanlarında ve özel alanda da medeni ve cinsel haklar bakımından eşitliğin sağlanması gerektiğini ve kadınlara karşı önyargıların dönüştürülmesi gerektiğini ilan ettiği için de önemlidir (34).

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin yapısını takip eden 11 maddelik Deklarasyon, kadınlarla erkeklerin eşitliği ilkesinin hukuken ve fiilen evrensel olarak tanınmasını sağlamanın gerekliliğini bildirerek:

- Kadına yönelik ayrımcılığın temel bir haksızlık ve insan onuruna karşı işlenmiş bir suç olduğunu,
- Ayrımcı gelenek/töre ve yasaların kaldırılması, kadına yönelik ön yargıların tasfiyesi için kamuoyunun eğitilmesi,
- Kadınların siyasal hakların tamamından yararlanması,
- Vatandaşlık değişimine ilişkin yasa ve uygulamalarda kadın ve erkekler için eşit koşulların geçerli olması,
- Toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığın cezalandırılması,
- İnsan ticaretinin ve kadının fuhşunun sömürülmesine karşı mücadele edilmesi,
- Evlilik, boşanma ve medeni haklarda eşitliğin sağlanması ve çocuk evliliklerin yasa dışı olması,
- İşe alımlarda ayrımcılık yapılmaması, eşdeğer işe eşit ücret ve ücretli doğum izni dahil olmak üzere iş yaşamında eşitliğin sağlanması,
- Deklarasyonun hayata geçirilmesi gerektiğini ilan eder (34).

BM Dünya Kadın Konferansları

Kadının Statüsü Komisyonu, 1972 yılında yapılan toplantıda, Kadınlara Karşı Yapılan Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesi Deklarasyonu'nun uluslar arası bir sözleşme biçimini almasının ve bağlayıcı bir nitelik kazanmasının mümkün olup olmadığı konusunu tartışmaya açtı. BM ise 1975 yılının Dünya Kadın Yılı olmasına ve Meksiko'da bir Dünya Kadın Konferansı'nın düzenlenmesine karar vermişti. Birinci Dünya Konferansı'nın başlığı "Eşitlik, Kalkınma ve Barış"tır. Bu başlık, içinde bulunulan bu dönemde ikinci dalga olarak adlandırılan kadın hareketinin gündemine, BM Kuruluş Antlaşması'nın küresel barış ve eşitliğin sağlanması amacına ve Komisyonun çalışmalarına toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinin kazandırılması, kadınların kalkınma ve barış süreçlerine daha fazla katılmasının ve dönüştürücü rol almasının sağlanması hedeflerine de uygundur (34).

Birinci Dünya Kadın Konferansı'nın sonunda Kadınların Eşitliği ve Kalkınma ve Barışa Katkıları hakkında Meksiko Deklarasyonu yayımlanmıştır. Deklarasyon 1976-85 yıllarını, ana teması eşitlik, kalkınma ve barış olan Kadın On Yılı ilan etmektedir. Kadın On Yılına ilişkin bir ara değerlendirme yapılması amacıyla, Kopenhag'da düzenlenen İkinci Dünya Kadın Konferansı'nda (1980) CEDAW metni hazırlanarak, imzaya açılmış ve 20 üyenin imzasıyla 1981 yılında yürürlüğe girmiştir. Ayrıca, Mexico'da hazırlanan Dünya Eylem Planına ilişkin inceleme raporunda "ev içi şiddet" ve "cinsel şiddet" ifadeleri kullanılmış ve mevzuatın hem ev içi şiddeti hem de cinsel şiddeti içermesi gerektiği vurgulanmıştır (9).

Kopenhag Konferansı'nda kadınların yasalar kapsamındaki hakları ile bu hakların fiilen uygulanması arasında bir eşitsizlik olduğu belirtilmiş ve aşağıdaki nedenlere dayandırılmıştır:

- Kadınların toplumdaki rolünün geliştirilmesine erkeklerin yeterince dahil olmaması,
- Siyasi irade eksikliği,
- Kadınların topluma yaptığı katkının değerinin tanınmaması,
- Planlamada kadınların özel gereksinimlerine dikkat edilmemesi,
- Karar alma mekanizmalarında sayıca az kadının bulunması,

- Kadınların ulusal hayattaki rollerini destekleyen kooperatifler, gündüz bakımevi ve kredi vb. hizmetlerin yetersizliği,
- Finansal kaynaklara erişimin genel olarak yetersiz olması,
- Kadınların kendilerine ne tür fırsatların açık olduğunu yeterince farkında olmamaları (34).

Kadın On Yılı'nın sonunda Nairobi'de yapılan Üçüncü Dünya Kadın Konferansı'na (1985) CEDAW'ı imzalamak üzere katılan Türkiye, bu amacını gerçekleştirmiş ve 1986'da taraf devletlerden biri olmuştur (9). Bu konferans 1986-2000 yılları arasında kadının statüsünün küresel düzeyde geliştirilmesine yönelik bir strateji belirlenmesi bakımından önemli görülmektedir.

BM Kuruluş Antlaşmasında, Kadına Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiyesi Deklarasyonu'nda ve Dünya Kadın Konferansları'nda vurgulanıp kabul edilen, kadın-erkek arasında ev içi veya özel hayat da dahil olmak üzere yaşamın her alanında tezahür eden eşitsizliklerin/ayrımcılıkların, sadece kanun önünde veya hukuki mevzuatta değil, gerçek hayatta, yani fiiliyatta da ortadan kaldırılması, CEDAW'da bağlayıcı hüküm haline getirilmiştir. Buna göre, CEDAW'a taraf devletlerin kanunlarında ve kamusal ve özel hayatın her alanında kadın-erkek arasındaki eşitsizliklerin, ayrımcılıkların ortadan kaldırılması bizatihi devletlerin sorumluluğundadır. Buna göre kamusal ve özel alanda şiddet gören kadınlara ve beraberindeki çocuklara sığınak, destek, yeniden uyum gibi konularda hizmet sağlaması, şiddet uygulayana rehberlik hizmeti verilmesi için gerekli önlemlerin sivil toplumla işbirliği içinde alınması devletin sorumluluğundadır (34).

CEDAW Komitesi

CEDAW Komitesi, 1989 Yılı'nda görüştüğü 12 Sayılı Genel Tavsiye ile taraf devletlere ilk kez, kadına yönelik şiddetle ilgili çeşitli sorumluluklar getirmiştir. 12 Sayılı Genel Tavsiye, kadına yönelik şiddeti hem toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerin bir parçası addeder ve gündelik hayatın (kamusal ve özel) her alanında bulunabileceğini ifade eder, hem de kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılması için taraf devletlerin her türlü önlemi alması ve şiddet görene destek vermesi gerektiğini

vurgular. Ayrıca, kadına yönelik şiddet hakkında istatistiksel veri toplanmasını da taraf devletlerin sorumluluğu olarak tanımlar (1).

1992'de kabul edilen 19 Sayılı Genel Tavsiye, toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti tanımlar. Buna göre kadınlar, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete hem ev içinde hem de toplumda maruz kalırlar, hatta bizzat devlet de toplumsal cinsiyete dayalı şiddet uygulayabilir. Ayrıca, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, kadının haklarını ve özgürlüklerini erkeklerle eşit şekilde kullanmasının önünde engel teşkil eden bir ayrımcılık biçimidir. CEDAW'a uygun olarak, 19 Sayılı Genel Tavsiye kadına yönelik şiddetin kesin bir şekilde tasfiye edilmesini öngörür.

Ek olarak 19 Sayılı Genel Tavsiye'ye göre devlet tarafından acilen alınması gereken önlemler şunlardır;

- Kadınların bütünlüğüne ve onuruna saygı gözetilerek koruma sağlanması,
- Destek hizmetlerinin her türlü şiddete uygun korunma ve farkındalık eğitimi olan uzmanlarca verilmesinin sağlanması,
- Bu tür hizmetlerden mahrum, kırsal bölgelerde yaşayan kadınların ve sığınmacı kadınlarında yararlanmasının sağlanması,
- Hukuk ve yasa uygulayıcılarına ve diğer kamu görevlilerine toplumsal cinsiyete duyarlılık eğitimleri verilmesi,
- Medyanın kadına saygı göstermesinin sağlanması ve saygı gösterebilmesini teşvik etmesinin sağlanması,
- Şiddetin boyutlarını, nedenlerini ve etkilerini ortaya koyacak istatistiksel veri toplanmasının ve araştırmalar yapılmasının sağlanması,
- Kadına yönelik şiddetin sürmesine katkıda bulunan inançların, geleneksel ve kültürel uygulamaların doğasına, boyutuna ve hangi tür şiddetin sürmesine katkıda bulunduğuna dair tespitler yapılması ve bunların ortadan kaldırılması için etkili önlemler alınması,
- İnsan ticareti ve cinsel sömürünün cezalandırılmasına karşı etkili cezai ve önleyici tedbirler alınması,
- Şikayet ve tazminat mekanizmaları geliştirilmesi,
- İşyerinde cinsel tacizin ve her türlü cinsel şiddetin önlenmesi,

- Doğum ve üreme konularında baskı ve zorlamaya karşı, kadınların sağlıklı ve güvenli doğum ve üreme koşullarına neden olacak önlemler alınması,
- Ev işlerinde çalışan kadınların çalışma koşullarının izlenmesine yönelik çalışmalar yapılması,
- Ev içi şiddette ceza indiriminin kaldırılması, namus adına şiddeti ortadan kaldırıcı önlemler alınması, ensest ve cinsel şiddete karşı aile içi destek hizmeti verilmesi,
- Şiddet uygulayanın rehabilite edilmesi, cezai müeyyideler uygulanması ve veri toplanmasının sağlanması (34).

19 Sayılı Genel Tavsiye, taraf devlete bir yandan yasal, önleyici ve koruyucu önlemler alma sorumluluğu getirirken, bir yandan da, her aşama için veri toplanması ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele alanının izlenebilir ve etkin şekilde mücadele edebilir hale getirilmesi sorumluluğu getirmektedir.

2.3.2. Avrupa Konseyi

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı sonrasında, 1949 yılında, insan haklarını korumak amacıyla kurulmuş olan Avrupa Konseyi'nde kurucu üye statüsüyle yer almıştır. Konseyin aldığı kararlar kurucu üye olması nedeniyle Türkiye için bağlayıcı niteliktedir. Avrupa Konseyi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi adıyla anılan İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşmeyi hazırlayarak, sözleşme 1953 yılında yürürlüğe girmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, “insan haklarına saygı”, “yaşam hakkını yasayla koruma”, “işkence, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezadan koruma”, “kölelik ve zorla çalıştırma yasağı getirme”, “özgürlük ve güvenlik hakkını” sağlama “etkili başvurma hakkının” korunması ve cinsiyet dahil olmak üzere “ayrımcılık yapamama” (ayrımcılık yasağı) sorumluluklarını taraf devletlere yüklemektedir (35). Ayrımcılık yasağının cinsiyetçiliği veya toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığı içermesi nedeniyle, toplumsal cinsiyet eşitliği Avrupa Konseyi için önemli bir konudur.

Kadın-erkek eşitliğinden sorumlu ilk komite 1979 yılında kurulmuş ve Avrupa Parlamenterler Meclisi bünyesinde Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komitesi, toplumsal

cinsiyet eşitliğinin bir ön koşul olduğu düşüncesine dayanarak 1998 yılında; biri kadına yönelik şiddet, diğeri de kadın ve yeni teknolojiler konulu iki alt komite ile kurulmuştur. Toplumsal cinsiyet eşitliğine katkı sağlayan bir diğer birim Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komisyonudur.

2011 Yılında kurulan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komisyonu, fiili cinsiyet eşitliğinin sağlanması hedefi doğrultusunda toplumsal cinsiyet eşitliği alanındaki uluslararası taahhütlerle fiili durum arasındaki uçurumun kapatılmasına çalışmaktadır. Komisyon, bu kapsamda 2014-17 için Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisini geliştirmiştir. Bunlar:

- Toplumsal cinsiyet klişelerini ve cinsiyetçiliği ortadan kaldırmak,
- Kadına yönelik şiddeti önlemek ve ortadan kaldırmak,
- Kadınların adalete erişimini güvence altına almak,
- Kadınların politik ve kamusal karar alma mekanizmalarına dengeli katılımını sağlamak,
- Bütün politika ve önlemlerde toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılmasını sağlamaktır (34).

Kadına yönelik şiddeti, kadın erkek eşitsizliğinin en kesin görüntüsü olarak kabul eden Avrupa Konseyi, kadına yönelik şiddeti öncelikli konu olarak görmüş, tavsiyelerde bulunmuş ve bir dizi kararlar almıştır. Son olarak CAHVIO (Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddet Ortadan Kaldırma ve Önleme Geçici Komitesi) tarafından kaleme alınan İstanbul Sözleşmesi 2011 yılında imzaya açılmıştır.

2.3.3. İstanbul Sözleşmesi

İstanbul Sözleşmesi olarak anılan Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi, kadına yönelik şiddeti, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet biçiminde tezahür eden kadın-erkek arasındaki yapısal olarak eşitsiz güç ilişkisiyle bağlantılı görür. Sözleşmenin amacı:

- Kadınları her türlü şiddetten korumak, kadınlara yönelik şiddet ve aile içi şiddet önlemek, kovuşturmak ve ortadan kaldırmak,

- Kadına yönelik her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve kadınların güçlendirilmesi dahil olmak üzere, kadın ve erkek arasındaki temel eşitliği teşvik etmek,
- Kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddeti ortadan kaldırmak amacıyla uluslararası işbirliğini teşvik etmek,
- Kadına yönelik şiddetin ve ev içi şiddetin ortadan kaldırılması için bütünlüklü bir yaklaşım benimsenmesine yönelik etkili bir işbirliği sağlamak amacıyla kuruluşlara ve kolluk kuvvetlerine destek ve yardım hizmeti sunmaktır (34).

Şiddete uğrayan ya da uğrama riski bulunanlara, özellikle de kadınlara ve çocuklarına ilişkin koruyucu ve önleyici, oldukça kapsamlı 80 madde içeren Sözleşmede yer alan tanımlar şöyledir:

“Kadınlara yönelik şiddet” bir insan hakları ihlali ve kadınlara yönelik ayrımcılığın bir biçimi olarak anlaşılmaktadır ve ister kamusal ister özel alanda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik zarar veya ıstırap veren veya verebilecek olan toplumsal cinsiyete dayalı her türlü eylem veya bu eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma anlamına gelir.

“Aile içi şiddet” aile içerisinde veya hanede veya mağdur faille aynı evi paylaşırsa da paylaşmasa da, eski veya şimdiki eşler ya da partnerler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet anlamına gelir.

“Toplumsal cinsiyet” kadınlar ve erkekler için toplum tarafından uygun görülen ve toplumsal olarak inşa edilen roller, davranışlar, eylemler ve nitelikler anlamına gelir.

“Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet” kadına kadın olmasında dolayı uygulanan ve kadınları orantısız biçimde etkileyen şiddet anlamına gelir.

“Kadın” sözcüğü 18 yaşın altındaki kız çocuklarını da kapsar (36).

Ayrımcılık yasağı bağlamında, Sözleşme hem ayrımcılığın kınanmasını hem de ayrımcılığı önlemek için toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesinin Anayasa’ya ve genel olarak mevzuata dahil edilmesini, ayrımcılık yasağı konulmasını, ayrımcı yasaların

yürürlükten kaldırılmasını ve ayrımcılığı tasfiye etmek için alınan tedbirlerin ayrımcılık sayılmamasını öngörür. Ayrımcılık yasağına göre Sözleşme, cinsiyet, toplumsal cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya başka görüşe sahip olma, ulusal veya sosyal kökeni, bir ulusal azınlıkla bağ, mülkiyet, doğum, cinsel yönelim, cinsel kimlik, yaş, sağlık durumu, engellilik, medeni hal, göçmen veya mülteci olma durumuna veya başka statülere bakılmaksızın uygulanmalıdır. Ayrıca, Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlendirilmesine yönelik politikaların ve Sözleşmenin etkisinin değerlendirilmesinde toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar ortaya koyulmasının devletin sorumluluğunda olduğu hususu Sözleşmede belirtilmiştir. Buna ilaveten, Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddete Karşı Eylem Grubu'na (GREVIO) sunulmak üzere, şiddetin neden ve sonuçlarını ulusal düzeyde görmeyi sağlayacak veri toplama ve araştırma yapmak da taraf devletin sorumluluğu olarak kabul edilmiştir. Veri toplama ve araştırma, şiddetin boyutlarını ve çeşitlerini ortaya çıkartmayı ve görünür kılmayı amaçlamakla birlikte, Sözleşme kapsamında bir standartlaştırmayı ve buna bağlı olarak da GREVIO aracılığıyla izleme yapılmasını mümkün kılmayı hedeflemektedir (34).

2.4. Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Ulusal Düzeyde Kurumsal Uygulamalar ve Düzenlemeler

2.4.1. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (Mülga)

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla ulusal düzeyde ilk kurumsal uygulamalar Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) bünyesinde oluşturulmuştur. 2828 sayılı SHÇEK Kanunu ile korunmaya muhtaç aile, çocuk, sakat, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetler ve bu hizmetleri yürütmek üzere kurulan teşkilatın kuruluş ve işleyişine ilişkin esas ve usuller düzenlenmiştir. Kanun ile konukevi olarak adlandırılmakla birlikte, sığınmaevleri bir sosyal hizmet kuruluşu olarak tanınmış ve tanımlanmıştır. Kanuna göre, kanun kapsamına giren sosyal hizmetlere ilişkin faaliyetler, devletin denetim ve gözetiminde, sivil toplum kuruluşları ile halkın gönüllü katkı ve katılımı da sağlanarak bir bütünlük içinde yürütülür. Sosyal hizmetler alanında faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar

arasında koordinasyon ve işbirliği tesis edilerek güç birliği sağlanır ve mevcut kaynaklara en verimli şekilde işlerlik kazandırılır.

SHÇEK'e bağlı Kadın Konukevleri Yönetmeliği, söz konusu konukevlerindeki hizmetin tür ve niteliğini, işleyişine ilişkin esasları, kuruluş personelinin görev, yetki ve sorumluluklarını belirlemek üzere 12.07.1998 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İlgili yönetmelikte kadın konukevleri "fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik istismara uğrayan kadınların, psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözümlenmesi sırasında varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geçici bir süre kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşları" olarak tanımlanmıştır.

2001 yılında yürürlüğe giren Özel Hukuk Tüzel Kişileri İle Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılan Kadın Konukevleri Yönetmeliği ise söz konusu konukevlerinin hizmet, işleyiş, personel şartları ve denetim işlem ve esaslarını belirlemek, çağdaş anlayış ve şartlara uygun düzeyde hizmet vermelerini sağlamak amacıyla çıkartılmıştır. Belediyeler ve bağımsız kadın örgütleri tarafından açılan sığınmaevleri söz konusu yönetmeliğin kapsamında yer almaktadır.

2.4.2. Belediyeler Kanunu

Sığınmaevlerinin açılması ve yaygınlaştırılması konusunda önemli düzenlemelerden biri de 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı yeni Belediyeler Kanunu'dur. Söz konusu yasa kapsamında Büyükşehir Belediyeleri ve nüfusu elli bini geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açmakla yükümlü kılınmıştır. Buna karşın söz konusu şartları sağlayan belediyelerden çok azı sığınmaevi açmıştır fakat bu durum kadın örgütlerince bir hayli eleştirilmiş ve yapılan itirazlar sonucunda 2012 yılında yeni bir adım atılmış ve Belediye Kanunu'nda yapılan değişiklikle sığınmaevi açma yükümlülüğü zorunlu hale getirilmiştir ancak bu sefer de kanunda belirtilen nüfus sınırı, elli binden yüz bine yükseltilmiştir.

2011 yılında Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın ilk yasama faaliyeti olarak 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun çıkarılmıştır. 8 Mart 2012'de çıkarılan Kanun ile pek çok yeni düzenlemeye yer verilmiş ve evli olan-evli olmayan kadın ayrımı ortadan kaldırılarak, tek taraflı ısrarlı takip mağdurları da yasa kapsamına

alınmış, “ev içi şiddet”, “kadına yönelik şiddet” ve “şiddet” tanımları ayrıntılı olarak yapılmış ve şiddetin kamusal ve özel alanda meydana geldiğine ilişkin ifadeye yer verilmiştir.

2.4.3. Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun

Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun 20 Mart 2012 tarih ve 28239 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (37).

Kanunun amacı; “şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.” Ayrıca Kanun’un uygulanmasında ve hizmetlerin sunulmasında uyulacak temel ilkeler sıralanmıştır.

- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler, özellikle Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi ve yürürlükteki diğer kanuni düzenlemeler esas alınır.
- Şiddet mağdurlarına verilecek destek ve hizmetlerin sunulmasında temel insan haklarına dayalı, kadın erkek eşitliğine duyarlı, sosyal devlet ilkesine uygun, adil, etkili ve süratli bir usul izlenir.
- Şiddet mağduru ve şiddet uygulayan için alınan tedbir kararları insan onuruna yaraşır bir şekilde yerine getirilir.
- Bu Kanun kapsamında kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddeti önleyen ve kadınları cinsiyete dayalı şiddetten koruyan özel tedbirler ayrımcılık olarak yorumlanamaz.

Kanun kapsamında şiddete uğrayan kadınların korunmasına yönelik olarak alınabilecek bazı tedbir kararlarına yer verilmektedir. Tedbir kararları, genel anlamda koruyucu ve önleyici olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Ayrıca söz konusu bu tedbirler, acil durumlarda Mülki Amirin verdiği Koruyucu Tedbirler ve Hakim tarafından verilen Koruyucu Tedbirler olarak ikiye ayrılır.

Bu kanun kapsamında korunan kişilerle ilgili olarak mülkî amir tarafından verilebilecek tedbir kararları mevcuttur. Bu tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere ilişkin verilecek kararlara bakıldığında; kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, uygun barınma yeri sağlanması, geçici maddi yardım yapılması, psikolojik, meslekî, hukukî ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi, hayatî tehlikesinin bulunması hâlinde, ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alınması, korunan kişinin çocukları varsa çalışma yaşamına katılımını desteklemek üzere dört ay, kişinin çalışması hâlinde ise iki aylık süre ile sınırlı olmak kaydıyla kreş imkânının sağlanması örnek verilebilir.

Hakim tarafından verilecek koruyucu tedbir kararlarına bakıldığında ise; iş yerinin değiştirilmesi, kişinin evli olması halinde müşterek yerleşim yerinden ayrı yerleşim yeri belirlenmesi, korunan kişi bakımından hayatî tehlikenin bulunması ve bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağının anlaşılması halinde kimlik ve diğer ilgili belgelerin değiştirilmesi örnek verilebilir.

İlgili yasal düzenleme kapsamında hakim tarafından önleyici tedbir kararları da alınabilir. Bu doğrultuda şiddet mağduruna yönelik psikolojik şiddet uygulanmaması, şiddet uygulayanın evden ve çocuklardan uzaklaştırılması, gerektiğinde okula ve işyerine yaklaşmasına izin verilmemesi, iletişim araçlarıyla rahatsız etmemesi, korunan kişilerin buldukları yerlerde alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaması ya da bu maddelerin etkisinde iken korunan kişilere ve bunların buldukları yerlere yaklaşmaması, bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurması ve tedavisinin sağlanması gibi kararlara ayrı ayrı veya birlikte hükmedilebilir.

Tedbir kararları, ilgilinin talebi, Bakanlık veya kolluk görevlileri ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine verilir. Tedbir kararları en çabuk ve en kolay şekilde ulaşılabilecek yer hâkiminden mülki amirden ya da kolluk biriminden talep edilebilir. Burada amaçlanan şiddet mağduru kişinin en kolay ve etkin bir şekilde alınmasının sağlanmasıdır.

Tedbir kararı ilk kez alındığında en çok altı ay için verilir. Ancak şiddetin devamında veya devam tehlikesinde; resen, korunan kişinin veya Bakanlığın talebi üzerine tedbirin süresi veya şeklinin değiştirilmesine, kaldırılmasına veya aynen

devam etmesine karar verilebilir. Tedbir kararı alınırken talep eden tarafın şiddetin uygulandığı konusunda delil veya belge sunmasına gerek yoktur. Önleyici tedbir kararı vakit geçirilmeksizin verilir.

Tedbir kararı korunan kişiye ve şiddet uygulayana tebliğ edilir. Talep reddedilmişse, karar sadece korunan kişiye tebliğ edilir. Yetkili makam tarafından verilecek tedbir kararına aykırılık söz konusu olduğunda şiddet uygulayana zorlama hapsi uygulanacağı ihtarında bulunulur. Tedbir kararında korunan kişi ve diğer aile bireylerinin kimlik bilgileri veya kimliğini ortaya çıkarabilecek kişisel verileri tüm resmi belgelerde gizli tutulur. Bu durum hem Anayasanın 20. maddesinde yer alan kişisel verilerin korunması hem de Türk Ceza Kanununun 134 ve devamı maddelerince korunan özel hayat ve kişisel verilerin korunması kanunlarına dayanarak, korunan kişi için yeni bir tebliğat adresi tayin edilir (38).

2.4.4. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM), 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında kurulmuş ve yürüteceği hizmet ve faaliyetler söz konusu kanun ile düzenlenmiş olan kuruluşlardır. ŞÖNİM gerekli uzman personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerinin verildiği, çalışmalarını yedi gün yirmi dört saat esasına göre yürüten, kadının ekonomik, psikolojik, hukuki ve sosyal olarak güçlendirilmesi odaklı merkezlerdir (39).

ŞÖNİM'de yürütülecek hizmetler üç ana başlıkta belirlenmiştir:

1. Şiddetin önlenmesi ve tedbir kararlarının izlenmesine yönelik hizmetler,
2. Şiddet mağduru kişilere yönelik hizmetler,
3. Şiddet uygulayan/uygulama ihtimali bulunan kişilere yönelik hizmetlerdir.

Şiddetin önlenmesi ve tedbir kararlarının izlenmesine yönelik hizmetler;

- Koruyucu ve önleyici tedbir kararları ile zorlama hapsinin verilmesine ve uygulanmasına ilişkin veri toplayarak bilgi bankası oluşturmak, tedbir kararlarının sicilini tutmak,

- Korunan kişiye verilen barınma, geçici maddi yardım, sağlık, adli yardım hizmetleri ve diğer hizmetleri koordine etmek,
- Gerekli hallerde tedbir kararlarının alınmasına ve uygulanmasına yönelik başvurularda bulunmak,
- Kanun kapsamındaki şiddetin sonlandırılmasına yönelik programlar hazırlamak ve uygulamak,
- Bakanlık bünyesinde kurulan çağrı merkezinin Kanunun amacına uygun olarak yaygınlaştırılması ve yapılan müracaatların izlenmesini sağlamak ve şiddetin sonlandırılması için çalışan ilgili STK'lar ile işbirliği yapmaktır.

Şiddet mağduru kişilere yönelik sunulan hizmetlere bakıldığında geniş bir yelpazeden söz etmek mümkündür:

- Barınma yeri sağlanması,
- Geçici maddi yardım,
- Rehberlik ve danışmanlık hizmetleri,
- Hayati tehlikenin bulunması halinde geçici koruma altına alınmasının takibi ve izlenmesi,
- Kreş yardımı,
- Hukuki destek,
- Tıbbi destek,
- İstihdama yönelik destek.

Öte yandan şiddet uygulayan veya uygulama ihtimali bulunan kişilere de çeşitli konularda hizmetler sunulmaktadır:

- Mahkeme kararlarının izlenmesi ve uygulanması,
- Eğitim ve rehabilitasyon programlarına yönlendirme,
- Sağlık kuruluşunda muayene veya tedavi için yönlendirme,
- Meslek edindirme kurslarına yönlendirme.

2.4.5. Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesine Dair Yönetmelik

Ülkemizde şiddete maruz kalan kadınların korunması ve desteklenmesine yönelik mekanizmaların başında gelen kadın konukevlerinde sunulan hizmetler, 05 Ocak 2013 tarih ve 28519 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren “Kadın

Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik” kapsamında yürütülmektedir.

Söz konusu Yönetmelikte kadın konukevleri; “fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik ve sözlü istismara ve ya şiddete uğrayan kadınların, şiddetten korunması, psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi, güçlendirilmesi ve bu dönemde kadınların varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarının da karşılanmak suretiyle geçici süreyle kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşları” olarak tanımlanmaktadır (40).

Kadın konukevleri, şiddete maruz kalan kadınlara çocuklarıyla birlikte kalabilecekleri şiddetten uzakta güvenli bir ortamın sağlandığı ve risk altında olmadan ihtiyaç duydukları hizmetlere ulaştıkları yatılı kuruluştur. Kadın Konukevi’nde kadınlar, ihtiyaç duydukları tıbbi, psikolojik, hukuki ve adli yardıma ulaşabilir, mevcut işlerine devam etmeleri ya da iş bulmaları konusunda da destek görürler.

Kadın konukevleri şiddet mağdurunun özgüven kazanması ve yaşadığı şiddetten dolayı meydana gelen korku ve kaygılarını yenmesine yardımcı olacak rehabilitasyon hizmetini yerine getirir. Söz konusu kuruluşlar kadının diğerleri ile pozitif ilişkiler geliştirerek destekleyici bir sosyal ortam oluşmasını kolaylaştırır. Aynı zamanda kadının hukuk, sağlık, eğitim gibi ihtiyaç duyduğu alanlara ilişkin danışmanlık sunulur. Yine şiddet mağduru kadınların çocukları için kreş ya da okul hizmetinden yararlandırılmaları sağlanır (28).

Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik kapsamında verilecek destek ve hizmetlerde aşağıdaki hususlara uyulur:

- İnsan haklarına dayalı, insan onuruna yaraşır, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı ve sosyal devlet ilkesine uygunluk esas alınır.
- Kişiyi saygı ve yararlı olma ilkeleri temel alınır.
- Yapılan çalışmalarda kadın odaklı yaklaşım esastır.
- Konukevinde yapılacak işlemlerde kadının beyanı esas olup, delil göstermek zorunda bırakılamaz.
- Konukevinde çalışanlar, kadını korumak gerekçesiyle bu Yönetmelikle belirlenen kurallar dışında kadının temel hak ve özgürlüklerine yönelik herhangi bir sınırlandırma getiremez, kadın adına karar alamaz.

- Kadınlar hakkında yapılacak işlemlerde kadınların bilgilendirilmesi esastır. Konukevinde kalan kadınlar aldıkları kararlardan ve kararların olumlu veya olumsuz sonuçlarından kendileri sorumludur.
- Kadınların ekonomik, sosyal ve psikolojik açıdan güçlendirilmesi temel amaçtır.
- Şiddetsiz yaşam hakkının korunması anlayışıyla faaliyet gösterilir.
- Çalışanlar tarafından, kadınlara şiddet uygulayan ya da uygulama ihtimali bulunan kişi ile ilgili herhangi bir uzlaşma teklif edilemez ve arabuluculuk yapılamaz.
- Kanuni hükümler saklı kalmak kaydıyla, konukevinin adresi, telefon numarası, kadınların, çocukların ve konukevi çalışanlarının kişisel bilgilerinin gizli tutulması esastır. Bütün ilgililer bu gizliliğin korunmasından sorumludur.
- Konukevindeki faaliyetlere katılmak gönüllülük esasına dayanır.
- Hizmetlerin yürütülmesinde, kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversiteler, yerel yönetimler, vakıf, dernek ve diğer sivil toplum kuruluşları, gönüllü gerçek ve tüzel kişiler ile özel sektörün desteği alınır.

Kadın Konukevine kabulünü isteyen kadınlar İl müdürlüğüne, ŞÖNİM'e, sağlık kuruluşlarına, adli makamlara, STK'lara veya kolluğa başvurabilirler. Şiddetten haberdar olan üçüncü kişilerin bildirimleri ihbar kabul edilmektedir.

Şiddete uğrayan ya da uğrama tehlikesi bulunan bütün kadınlar ve beraberindeki çocukları hiçbir ayırım yapılmadan konukevine kabul edilir. Ancak; onsekiz yaşından küçük şiddet mağduru çocuklar, sosyal çalışmacı ile çocuk gelişimci tarafından uygun görüldüğü takdirde il müdürlüğü tarafından uygun bir sosyal hizmet kuruluşuna yerleştirilerek yerleştirme işlemi Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bildirilir. Onsekiz yaşından küçük kız çocukları anneleri ile birlikte konukevi hizmetinden yararlanabilirler. Oniki yaşından büyük erkek çocuğu olan kadınlar ile engelli çocuğu bulunan kadınlar ise, can güvenliği riski olmamak kaydıyla, talep edilmesi ve gerekli olduğuna dair sosyal inceleme raporuna istinaden, ŞÖNİM tarafından uygun görülmesi halinde, kira ve ıaşesi karşılanmak üzere bağımsız bir ev kiralanmak suretiyle barındırılması yoluna gidilir.

İlk kabul biriminde psikiyatrik desteğe ihtiyacı olduğu gözlemlenen kadınlar hakkında psikiyatri uzmanından alınacak “toplu yaşanan yerde kalabileceğine dair rapor” doğrultusunda konukevine kabulleri yapılır. Bulaşıcı veya sürekli tıbbi tedaviyi gerektirir ağır hastalığı olduğu tespit edilen kadınların tedaviyi kabul etmeleri durumunda ilgili mevzuatları çerçevesinde tedavileri sağlanır. Tedaviyi kabul etmemeleri durumunda, 29 uncu maddenin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince işlem yapılır. Altmış yaşından büyük şiddet görmüş kadınlar ile akıl ve ruh sağlığının bozuk olduğu gözlemlenen veya zihinsel engelli kadınlar uygun sosyal hizmet kuruluşuna yerleştirilerek yerleştirme işlemi Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bildirilir. Alkol ve madde bağımlıları, tedaviye başlamaları ve devam etmeleri koşulu ile konukevine kabul edilirler. Öz bakımlarını kendi başlarına yapamayan kadınlar ilgili kuruluşlara yerleştirilir.

2.5. Kadına Yönelik Şiddet ve Feminizm

Feminizm genel anlamıyla cinslerin eşitliğine önem veren; kadının siyasal ve toplumsal haklar bakımından erkekle eşit olması gerektiğini öne süren ve bunu gerçekleştirmeye çalışan akım olarak tanımlanabilir. Feminizm düşünce, geleneksel olarak bireyi ve toplumu şekillendiren ideolojileri, anlayışları, inançları ve kalıpları sorgularken bunların sürekli olarak yeniden üretilmesini sağlayan sistemleri anlamaya teşvik ederek kadınların aleyhine işleyen bu kısır döngüleri kadın lehine değiştirmeyi ve dönüştürmeyi amaç edinmiştir.

Feminizm kadını merkezine alır, kadınların deneyimlerini ve bu deneyimlerden kazandıkları bakış açılarını, günlük yaşama ilişkin görüşlerini, yaşam biçimlerini, güçlerini, becerilerini, çeşitliliklerini, farklılıklarını ve belki en önemlisi kadınlıklarını kutlar ve yüceltir. Eisenstein’ e göre (41) feminizm, “erkek üstünlüğünü sona erdirmeye mücadelesi değil, baskınlığın ideolojisini kökten kazıma mücadelesidir.

1970’li yıllardan itibaren kadınların özgürlük hareketi büyük bir gelime göstermiş ve kadınların şiddet deneyimleri, şiddet yaşayan diğer kadınlarla dayanışmak üzere destek grupları içinde ve kamusal düzeyde tartışılmaya başlanmıştır. Şiddete uğramış kadınların korunması, baskıcı ve erkek egemenliğine

dayalı aile düzeninden özgürleşmeleri amacıyla ilk sığınma evleri, feminist kadın grupları tarafından kurulmaya başlanmıştır (42).

Kadına yönelik erkek şiddetini merkezine alan radikal feminist kuram, ataerkil toplumsal yapıyı kadınların baskı altında tutulmasının altında yatan temel neden olarak kabul eder. Toplumdaki erkek üstünlüğü ve onunla bağlantılı olarak kadınların üzerinde kurulan tahakkümün yapısal özellikleri, ataerkillik kavramıyla vurgulanır. Toplumdaki en temel tahakküm biçiminin, erkeklerin kadınlar üzerinde kurduğu baskı olduğu savunulur. Kadınlar ve erkekleri ayrı toplumsal sınıflar olarak kurgulayan kuram, farklı toplumsal konumlara sahip olsalar da tüm kadınların ataerkil yapı içinde erkekler tarafından ezilmesiyle birleştiklerini belirtir (42).

Ataerkillik, sözcük olarak baba ya da “patriyarkın” kuralları anlamına gelmekte ve erkeklerin kadınlar üzerinde baskınlık kazanmak ve arttırmak için kullandıkları mekanizma, ideoloji ve sosyal yapıları ifade etmektedir. Daha yalın olarak ataerkillik meselesi erkeklerin kadınları kontrol etme sistemini ifade etmektedir. Erkeğin egemen olduğu bir ev yaşamı ve toplumsal yaşam kadını ‘ait olduğu’ ikincil konumda tutmak için baskı, şiddet, zorlama, cinsel saldırı gibi yolların erkekler tarafından sistematik ve bilinçli olarak kullanıldığı bir yapı haline gelmiştir.

Ataerkillik, aşağıda tanımlanan kamusal alan ve özel alan bakımından insanın yaşam alanlarında erkeklerin baskın ve dominant oluşunu temin etmek üzere kurgulanmıştır. Bu açıdan ataerkilliği iki biçimde ele almak mümkün olur. Birincisi, kamusal ataerkillik, toplumdaki kurumsal düzenlemeler yoluyla erkek egemenliğin ekonomik, politik, yerel ve ulusal düzeyde her alanda etkin kılınmasıdır. İkincisi, özel alanda ataerkillik, ise toplumda duygusal ve ailevi düzenlemelerde erkeğin kamusal alandaki gücünün evin içine taşınması özel yaşamda yeniden üretilmesi olarak ortaya çıkmaktadır. Kadın erkek ilişkilerinde, çocukların yetiştirilmesinde, tüm aile yaşamında etkileri görülebilmektedir (43).

Feminizm, kamusal ve özel alan ayrımını, erkek egemenliğine dayalı toplumsal cinsiyet düzenini desteklemesi nedeniyle eleştirir. Kamusal alan-özel alan ayrımı, temelde ev dışı toplumsal yaşamı, sosyal ilişkileri, çalışma ortamını vb. kamusal alan kapsamında; ev içinde süren yaşamı, özel hayatı, çocuk doğurma ve bakımı vb. konuları özel alan kapsamında değerlendirmektedir.

Kamusal alanda kendini kadın hakları konusunda da gösteren demokrasi ve eşitliği geliştirmek üzere yapılan çalışmaların özel alanı da etkilediğini belirten Aboim (42), vatandaşlığın kadınları ve dışarıda tutulmuş diğer grupları da kapsamıyla başlayan sürecin, kamusal ve özel alan ayrımını ortadan kaldırarak, toplumsal cinsiyet ilişkileri üzerinde önemli bir etkisi olduğunu savunur. Böylece kadına yönelik aile içi şiddet, politik bir sorun olarak görülmeye ve aile içinde meşru görülebilen şiddet, politik ve yasal düzeyde müdahale edilmesi gereken bir sorun olarak kabul edilmeye başlanmıştır.

2.5.1. Feminist Sosyal Hizmet

Feminizm bir kadın hakları hareketidir. Bu anlamda feminist yaklaşım ile sosyal hizmet oldukça iç içe geçmiştir. Sosyal hizmet, sosyal refah anlayışını ön planda tutarak insanların eşit haklar çerçevesinde “iyilik” hallerinin sağlanmasını amaçlamaktadır. Bu amaçla sosyal hizmetin değer temelinde insan hakları sosyal adalet gibi kavramlar başlıca yer almaktadır.

Sosyal hizmet, insan haklarını savunan, sosyal adaletin gerçekleşmesini sağlayan, toplumsal eşitsizliklerle mücadele eden, temelde toplum refahını amaçlayan bir disiplin ve meslektir (44).

Sosyal hizmet ve feminizm etkileşimi, ikinci dalga feminizm sayesinde, 1980’li yıllarda başlamış olup, özellikle kadın sosyal hizmet uzmanların çabaları bu dönemde göze çarpmaktadır. İlk feminizm dalgası eşitlik esasına dayanırken, ikinci dalga feminist hareket toplumsal cinsiyet eşitliği, cinsiyet ayrımcılığı ve cinsel farklılık temeline dayandırılmıştır. Feminist kuram, özel olarak kadınların deneyimlerini fark etme, kadının toplumdaki farklı konumunu vurgulama yönünde sosyal hizmet kuramına katkıda bulunmuştur. Feminist sosyal hizmet, kadın sorunlarını temel alarak, yapısal olarak şekillenmiş toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırmayı amaçlar. Kadının güçlenmesi yönündeki toplumsal değişime katkıda bulunan bu yaklaşım, kadın merkezli sosyal hizmet uygulaması ile kadına yönelik baskıyla mücadele edilmesi gerektiğini savunur (45).

Barker’a göre (46) Feminist sosyal hizmet, sosyal hizmette cinsiyet ayrımcılığının yol açtığı duygusal ve sosyal problemlerin üstesinden gelinmesinde

bireylere ve toplumlara yardım etmek üzere geliştirilmiş, feminist bir yönelimi olan değer, beceri ve bilgi bütünlüğüdür.

Dominelli (45) ise feminist sosyal hizmeti, “dünyadaki kadın deneyimini analizinde başlangıç noktası olarak ele alan, kadının toplum içindeki konumu ve kişisel durumu arasındaki ilişkilere odaklanan, spesifik ihtiyaçlarına yanıt veren, müracaatçı-uzman etkileşimlerinde eşitlikçi ilişkiler yaratan ve yapısal eşitsizliklere işaret eden bir sosyal hizmet türü” olarak tanımlanmıştır.

Feminist teori, sosyal hizmet alanında, kadın müracaatçıların yaşadığı sorunlar, güçlükler ve mağduriyetleri anlama noktasında destek sağlar. Örneğin; sosyal hizmet kuruluşlarına başvuran, aile içi şiddet veya kadına yönelik şiddet mağduru kadın müracaatçılar için, feminist bakış açısı ile toplumsal cinsiyet, ataerkillik, cinsiyetçilik, cinsiyet ayrımcılığı, toplumdaki güç ilişkileri gibi kavramlarla ilişki kurularak yapılan mikro, mezzo veya makro düzeyde sosyal hizmet müdahalelerinin, toplumsal anlamda söz konusu şiddet sorununun çözümünde daha etkili olması beklenmektedir (41).

Dominelli (45), feminist sosyal hizmeti diğer sosyal hizmet biçimlerinden ayıran uygulamayı biçimlendiren özelliklere şu şekilde değinmektedir:

- a) Kadınların farklılıklarını tanımak;
- b) Kadınların güçlerini değerli kılmak;
- c) Farklı kadın grupları arasında farklılığın eşitsiz güç ilişkileri için bir temel olmasını önleme konusunda ayrıcalıkları ortadan kaldırmak;
- d) Yaşamlarının tüm boyutlarında kadınların kendi kararlarını verebilmede aktif olduğunu göz önünde tutmak;
- e) Birey olarak kadınların sosyal koşullar içindeki yerin belirleme ve birey ve kolektif birim arasındaki karşılıklı bağlantıyı onaylamak;
- f) Kadınlara, kendi ihtiyaç ve problemlerine buldukları çözümleri ifade edecekleri bir alan sağlamak;
- g) “Kişisel olan politiktir.” ilkesini uygulamanın makro, mezo ve mikro düzeylerinde kabul etmek;
- h) Bireysel güçlük ve sıkıntıları genel konular olarak yeniden tanımlamak;
- i) Kadınların ihtiyaçlarını yaşamlarının her alanında diğerleriyle etkileşimlerde bulunan diğer tüm insanlar gibi ele almak;

- j) İnsan ilişkilerinin bağımsız doğasını teşhis etmek ve bunun birey ya da grup düzeyinde neye yol açtığı ve nasıl gerçekleştiğini kavramak;
- k) Kadınların bireysel problemlerinin sosyal nedenleri olduğunu teşhis etmek ve her müdahalede bu iki düzeyi ele almak;
- l) Bireysel problemlere yönelik ortak çözümler bulmaya çalışmak.

Burada Dominelli, feminist sosyal çalışmanın birtakım özelliklerine değinerek sosyal çalışma uygulamasına feminist bakışın yerleştirilmesi ve feminist sosyal çalışma kuram ve uygulamasının bütünleştirilmesi için bir anlamda yol haritası sunmuştur.

Feminist sosyal hizmet uygulamasının temel vurgusu ataerkilliğe meydan okuyarak bireyleri güçlendirmedir ve sosyal hizmet uzmanlarının mesleki uygulamalarında göz önüne alınmaları gereken birtakım noktalar bulunmaktadır. Thompson'a göre (41) bunlar:

a) Değerlendirme yaparken sosyal faktörlerin (sınıf, ırk, toplumsal cinsiyet, yaş engeli, cinsel kimlik) göz önüne alınması ve bunlardan her birinin bireyin durumunu nasıl etkilediğiyle ilgili yakın bir odaklanma önem taşımaktadır.

b) Çok yaygın ve ayrımcı olabilen kalıp yargı ve önyargılı varsayımlara karşı dikkatli olmak önemlidir.

c) İnsanları ayrımcı rollere göre ayırmamak önemlidir (mesela aile içinde kadını çocuk bakımı sorunlarından sorumlu görmemek).

d) Farklılık ve çeşitliliğe karşı duyarlı olmak önem taşımaktadır.

e) Kendi ve diğer profesyonellerin gücünün farkında olma ve bunu müracaatçıların zararına kullanmamak büyük önem taşır.

f) Ayrımcı eylem ve tutumlarına göz yummamak ve onları güçlendirmemek.

Feminist sosyal hizmet, kadınlarla grup çalışması yaparak belirli konularda, onları bilinçlendirmeye, birey olarak güçlendirmeye çalışır. Örneğin, Türkiye'de yapılan bazı programlarda, kadınlara insan hakları, anayasal, medeni, ekonomik, doğurganlık gibi kadın hakları, cinsellik, cinsiyetçilik, toplumsal cinsiyet eşitsizliği,

şiddete karşı geliştirilen stratejiler gibi konularda eğitim verilmiştir. Kadınlar, feminist grup çalışması sayesinde yaşadıkları sorunların toplumsal cinsiyet, ataerkil toplum yapısı, kadın düşmanlığı gibi yapısal faktörlerden kaynaklandığını öğrenir ve toplumsal/politik baskı mekanizmalarının, güç ilişkilerinin farkına vararak kendilerine ilişkin geliştirdikleri önyargılardan kurtulurlar. Bunun dışında, feminist grup çalışmasıyla beraber kadınların güçlenmesi, kendi aralarında yeni inisiyatifler alması ve dayanışma içinde hareket etmesi gibi çıktılar da elde edilmektedir (41).

Feminist sosyal hizmet, cinsiyet kalıplarının dışına çıkan bir kadın için kadınların bilgilerine, yeteneklerine, mesleğe katkılarına değer verme üzerinde ısrarcıdır. Bu bakımdan sosyal hizmetin baskı karşıtı ve kapsayıcı yöneliminde feminist bakışın önemli bir yeri bulunduğu rahatça anlaşılabilir. Feminizmi doğru anlamak demek feminist bakışın kadın-erkek ilişkileri ve toplumsal cinsiyet rolleri üzerinde iyileştirme yapmak kadar basit bir görüşün değil, topyekûn bir toplumsal gelişim ve dönüşümün amaçlandığını, buna gereksinme olduğunu kavramak demektir. Kadınları, geleneksel olarak, ikinci cins olarak görmek geleneksel sosyal hizmet uygulamaları açısından da önemli bir eleştiri noktası olmuş ve feminist kuramın sosyal hizmet uygulamasında yer edinmesi aslında yeni bir kavramsallaştırma arayışını ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamdaki kavramsallaştırmada kadını bütün analizlerin merkezinde tutmak, kadınların gücüne, çeşitliliğine, farklılıklarına değer vermek, sosyal hizmet uygulamasını tüm toplum yararına devletin vatandaşları kontrol ettiği bir araç olarak kullanmamak yeni ve dirayetli bir duruşu ortaya çıkarmaktadır.

Feminist kuram ve uygulama, göz önüne aldığı önemli sorgulamalar ve topluma yönelik eleştirilerle sosyal hizmet uygulamasına önemli katkılar sunmuş ve uygulamayı yeniden şekillendirmeye yardım etmiştir. Ne var ki, ideal bir toplum için giriştiği mücadeleye karşın feminizmin de önemli karşıtları bulunmaktadır. Ancak dünya çapında kadına yönelik şiddet, baskı, istismar, cinsel saldırı gibi pek çok suç ve insan hakkı ihlali endişe verici boyutlarda iken feminist kuram kadına değer veren yönüyle belki bugün daha fazla önem verilmeyi hak etmektedir.

2.6. Sosyal Destek ve Önemi

Sosyal destek, bireyin çevresinden elde ettiği sosyal ve psikolojik destek olarak tanımlanabilir. Sosyal desteğin teorik temeli Kurt Lewin'in Alan Kuramı ve davranış tanımına dayanır. Lewin, yaşam alanını belirli bir zamanda bireyin davranışını etkileyen etmenlerin tümü; davranışı ise çevre ile bireyin fonksiyonu olarak tanımlamaktadır. Lewin'in davranış tanımında yer alan "çevre" kavramı fiziksel çevreden farklı ama onun içinde yer alan psikolojik bir çevredir. Psikolojik çevrenin tüm ögeleri davranışı etkiler ve bu nedenle dış durumların anlatımıdır. Lewin'e göre, davranış bu psikolojik çevrede oluşan değişimdir. Öyleyse bireyin olumsuz davranışlarını ortadan kaldırmak ve yeni davranışlar kazanması onun psikolojik çevresinde değişiklik yapmasına yardımcı olmakla mümkün olabilir. Bu anlamda bireyin sosyal destek sistemi onun psikolojik çevresi içerisinde yer almaktadır (47).

Sosyal destek, çok boyutlu bir kavramdır ve literatürde çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır. Sosyal destek genellikle stres altındaki ya da güç durumdaki bireye, çevresindeki insanlar (eş, aile, arkadaş gibi) tarafından sağlanan maddi veya manevi yardım ve bireyin çevresindeki diğer insanlardan ilgi, sevgi, değer ve saygıyı algılaması ve tecrübe etmesi olarak ifade edilmiştir (48).

Sosyal destek, diğer bireylere, gruplara, toplumsal bağlar kurarak ulaşma yönünde bir yaklaşımdır. Sosyal destek, kendisiyle ilgilenildiğine, değer verildiğine ve o toplumun bir üyesi olarak kabul edildiğine inanmasını sağlayan bir süreçtir (2).

Cobb (3), sosyal desteği, bireyin ilgilenildiğini, sevildiğini, sayıldığını ve karşılıklı bağlılıklardan oluşan bir sosyal ilişki ağının üyesi olduğunu hissetmesini sağlayan bilgi olarak tanımlamaktadır. House ve Kahn (49) sosyal desteği, aile üyeleri, arkadaşlar, komşular, iş arkadaşları, akrabalar gibi birey için önemli olan diğer insanlar tarafından, yine birey için gerçekleştirilen işlevler olarak ele almaktadır (50).

Hause (1981), bireyler arası bir alış - veriş olarak ifade ettiği sosyal desteği; duygusal ilgi (hoşnutluk, sevgi, empati gibi), araçsal yardım (maddi yardım, eşya yardımı veya hizmet sunumu gibi), bilgi (çevreye yönelik bilgi gibi), takdir etme, değerlendirme (kişiyi değerlendiren bilgi gibi) olarak birkaç boyutta ele almıştır (51).

Eker ve diğerkleri, 1970'lerden itibaren sosyal desteğe bir başatme kaynağı olarak, araştırmacılar tarafından çok ilgi gösterildiğini, stresin zararlı etkilerine karşı bireyleri koruduğunun öne sürüldüğünü, stres verici yaşam olayları ve sağlık arasındaki ilişkiyi inceleyen çok sayıda araştırma yapıldığını belirtmektedirler (52).

John Cassel'de 1974'de insan sağlığının devamı için bireyler arası ilişkilerin önemli olduğunu ve hastalığın etyolojisinde psiko-sosyal süreçlerin önemli rol oynadığını belirterek zorlamalı çevresel koşullarda bireyin yaşamında ortaya çıkabilecek sosyal ilişki ve bağların kopması ya da zayıflaması durumunda hastalanma riskinin artabileceği hipotezini ortaya atmıştır. Cassel, böyle fizyolojik ve psikolojik zorlanmalı yaşam durumlarında destek gruplarının bireyi bir tampon mekanizma gibi koruyacağını ve sosyal desteğin harekete geçirilmesi ile sağlığın daha kolay korunacağını da belirtmiştir (53).

Sosyal destek, stres vericileri ortadan kaldırmasa bile kişilerin endişe ve çaresizlik duygusunu azaltmakta, stresle başa çıkmak için yeni yollar deneme konusunda daha istekli olmalarını sağlamakta, kişilerin kendine güvenini artırmakta ve stresin daha kolay tolere edilmesini sağlamaktadır. Sosyal desteğin fiziksel sağlık ve kendini iyi hissetme üzerinde olumlu bir etkisi vardır. Dolayısıyla sosyal destekten yoksun olma bireyin yaşam deneyimleri üzerinde olumsuz bir etki oluşturmaktadır.

2.6.1. Sosyal Destek Kaynakları ve Boyutları

Sosyal destek, dinamik bir süreç olduğundan yaşam boyu sürekli olarak değişiklik gösterebilir. Bireyin kendisinde veya destek kaynaklarında meydana gelen değişimler nedeniyle bireyin sosyal destek düzeyi ve niteliği değişebilir. Örneğin aile bireyleri ve eşler arasındaki çatışmalar, göç, boşanma vb. durumlar bireyin sosyal destek sistemini zayıflatabilir. Aile üyeleri ve eşler en önemli sosyal destek kaynaklarıdır.

Sosyal desteği, ilişkide bulunan kişi sayısı, bireye yardım edebilecek kişilerin sayısı, bireyin sınırlarını paylaşabileceği, güven duyabileceği ve kendisi açısından önemli biriyle kurduğu yakın bağ ve bireyin ilişkilerinin niceliği ya da niteliğinden çok gereksinim duyduğu anda yardım alabileceği kişilerin var olduğu algısı olarak tanımlayan yaklaşımlar vardır. Sosyal destek eş, çocuk ve sevgili gibi aile üyelerinden,

arkadaş ya da meslek elemanlarından, kulüpler, dini kurumlar gibi sosyal ve toplumsal ilişkilerden ya da sosyal destek grupları ve toplumsal destek sağlamak amacıyla oluşturulmuş gruplardan gelebilir. Sosyal destek sistemleri doğal ve resmi olmak üzere iki grupta incelenmiştir (54):

- Doğal destek sistemleri (Natural support systems): Kişi ve aileye zor günlerinde destek olan aile üyeleri, akrabalar, arkadaşlar, komşular, işyerindeki kişiler, meslektaşlar, dernek, kulüp üyeleri, aile doktoru vb. kimselerdir.
- Resmi destek sistemleri (Formal support systems): Sosyal Refah Kurumları, Kızılay, Yardımseverler Derneği, Çocuk Yuvası, Hastane, Halk Eğitim Merkezi vb. gibi sorunların çözümünde yararlanılabilecek kaynak, kurum ve hizmetlerdir.

Bu kaynakların sağladığı sosyal destek boyutları da farklı düzeylerde olabilir. Örneğin arkadaşlar daha çok sosyal destek sağlarken, anne-baba duygusal, araçsal, bilgisel ve değer ifade eden desteklerin hepsini sağlayabilir (52).

Thoits ve Wills (1985), sosyal desteğin sosyo-emosyonel, maddi, bilgilendirici ve değer verici boyutları içerdiğini belirtmişlerdir. Östergren ve arkadaşları (1991), yaptıkları bir çalışmada sosyal desteği, değer veren duygusal destek, genel duygusal destek, bilgilendirici destek, materyal desteği ve güvenverici destek olmak üzere beş boyutta ele almışlardır. Orth-Gomer ve Unden (1987) ise çok boyutlu sosyal destek kavramını, duygusal (emotional), araçsal (instrumental) ve bilgisel (informational) destek olarak en sık kullanılan şekliyle ifade etmişlerdir (51).

Caplan'a göre sosyal destek türleri beş grup altında toplanabilir:

1. Duygusal destek: İlgi, sevgi, güven duygularının iletilmesine dayanır.
2. Takdir desteği: Kişinin sorunları ve kusurlarıyla birlikte olduğu gibi kabul edildiği ve saygı duyulduğunun belirtilmesine dayanır.
3. Maddi destek: Maddi yardım, araç-gereç ve hizmet verilmesine dayanır.
4. Bilgisel destek: Sorunların çözülmesini sağlayabilecek bilgilerin verilmesi ya da becerilerin öğretilmesine dayanır.

5. Beraberlik desteği: Boş zamanların birlikte geçirilmesine dayanır (55).

Jacobson'un (1986) alımasında ise sosyal destek üç boyutta ele alınmıştır (54):

1. Duygusal destek: Bireyin takdir edildiğine, saygı duyulduğuna, sevildiğine inanmasını sağlayan destektir.

2. Fayda desteği: Kişinin günlük sorumluluklarını yerine getirmesine yardımcı olan araç ve maddi destektir.

3. Bilişsel destek: Kişinin çevresindeki bireylerden öneri ve geri bildirimler almasıdır.

Bu fonksiyonlar, bazı destekleyici ilişki biçimlerini yansıtmaktadır ve zorlayıcı yaşam durumları süresince rol oynamaktadır. Bunların etkililiği ilk etapta stres altında olan bir kişinin nasıl zorlandığına karar verecek etkililiktir. Bu şu demektir; eğer insanlar bir güvenlik duygusu içerisinde onlara sağlanan desteği devamlı bir şekilde elde ederlerse, aldıkları bu destek benlik saygılarını ve öz-kimliklerini güçlendirir. Bunun sayesinde bu insanlar böyle bir destekten yoksun bireylere göre zorlayıcı yaşam durumları karşısında daha az incinir bir durumda olacaklardır (51).

Tardy (56) sosyal desteğin birçok farklı tanımının ve ölçüm şeklinin olması nedeniyle sosyal desteğe yönelik yanlış anlaşılmanın ve bozucu genellemenin olduğunu ileri sürmektedir. Tardy, sosyal destek kavramını belirginleştirmek ve netleştirmek için 5 boyutunu tanımlamaktadır. Bunlar yön, eğilim, tanımlama ve değerlendirme, içerik ve ağdır.

1. *Yön*: Sosyal destek karşılıklıdır ve alındığında verilir.
2. *Eğilim*: Sosyal desteğin ulaşılabirliğini tanımlar. Ulaşılabirlik, var olan koşullar dahilinde kaynaklara ulaşılabirliğin kalite ve miktarını ifade eder.
3. *Tanımlama ve değerlendirme*: Tanımlama; sosyal desteğin nasıl anlamlandırıldığına dair tanımlamadır. Değerlendirme; kişinin sosyal destek sisteminden hangi düzeyde yararlandığının derecesini ifade eder.
4. *İçerik*: Desteğin hangi şekilde sağlandığı ilgilidir ve bu durumdan duruma göre değişir.
5. *Aç*: Sosyal desteği alan ve veren kişi olarak tanımlanmaktadır.

2.6.2. Algılanan Sosyal Destek

Sosyal destek kavramı üzerinde çalışan araştırmacılar bu hususta ortak bir tanıma ulaşamadıkları için neyin, nasıl ölçüleceği konusu belirsiz kalmıştır. Bu bakımdan, sosyal destek kavramının kişilerarası ilişkilerdeki farklı yönleri içeren genel bir terim olduğu kabul edilerek sosyal desteğin yapısal özellikleri, üyelerinin stres altında bulunan kişiye sağladığı yardımlar, destekleyici davranışlardan duyulan doyum üzerinden yapılan çalışmalar algılanan sosyal destek kavramını ortaya çıkarmıştır (52).

Son 25 yıldır, bir başetme kaynağı ve hastalıklara karşı koruyucu olarak sosyal desteğin rolü büyük ilgi uyandırmaktadır. Sosyal desteğin ruhsal ve fiziksel sağlık ile olumlu bir ilişkiye sahip olduğunu gösteren çok sayıda çalışma yapılmıştır ve birçok yazar son yıllarda yapılan sosyal destek araştırmalarında ağırlığın, sosyal ilişkilerin yeterince destekleyici olup olmadığı konusunda kişinin kendi izlenimlerine, yani algılanan desteğe kaydığını belirtmişlerdir (57).

Yukarıda da belirtilđi gibi sosyal destek işlevlerinin yeterli olup olmadığı konusunda kişinin yargısı “algılanan sosyal destek” olarak tanımlanır (2). Algılanan sosyal destek, stresli yaşam durumları içerisinde olan bireyin, ihtiyacı olduğunda her zaman yanında yardıma hazır ve ona değer veren birilerinin olması ve bu kişilerle ilişkilerinden nitelikli yararlar elde etmiş olmanın bilincinde olarak bu durumu kendi yararına bir destek biçiminde yorumlaması şeklinde tanımlanmaktadır (51).

Epidemiyolojik araştırmalarda, kötü yaşam olayları ile karşılaşan kişilerin önce kendi aile ve arkadaşlarından yardım aradıkları, son çare olarak mesleki kuruluşlara başvurdukları görölmüştür. Bu kişilerin istediği kimi zaman borç para ya da günlük işlere yardım gibi maddi bir destek, kimi zaman rahatlama, sevgi ya da kendine hak verilmesi, kimi zaman da sorunların çözümlü için bilgi ve öğüt olmaktadır (2).

Heller ve diğerlerine göre, sosyal aktivitenin kendisi değil, algılanış ve yorumlanış biçimi ruh sağlığını etkiler. Bu araştırmacılar, sosyal destek ile başa çıkma mekanizmaları ve ruh sağlığı arasındaki ilişkiyi açıklayan kuramsal bir model geliştirmişlerdir. Bu modele göre bir sosyal altivitenin destekleyici olabilmesi için ya kişinin benlik saygısını arttırması ya da stresle ilgili maddi ya da bilişsel bir yardımcı

içermesi gerekmektedir. Benlik saygısını arttırıcı destek işlevinin, ruh sağlığı bulgularıyla doğrudan ilişkili olduğu saptanmış, buna karşın maddi veya bilişsel bir yardım içeren destek işlevinin, ruh sağlığını dolaylı yünden etkilediği belirtmiştir (52).

Genel olarak algılanan sosyal desteğin iki temel bileşeni olduğu görülmektedir. Bunlar; ihtiyaç duyulduğunda başvurulabilecek insanların varlığı algısı ve var olan destekten memnuniyet derecesi olarak ifade edilmektedir. Bu iki bileşenin birbiri ile ilişkisi, bireylerin kişiliklerine bağlıdır. Örneğin bazı insanlar sosyal destek sağlayan fazla sayıda insan olmasını beklerken, bazıları içinde tek bir kişi olması yeterli olabilmektedir. Başkalarıyla beraber olma ve rahatlık duygusu, destek ihtiyacını belirleyebilir. Aynı şekilde desteğin algılanmasından memnuniyet, benlik saygısı, çevre üzerinde kontrol duygusu gibi kişilik faktörlerinden etkilenebilir (52).

Her bireyin kendine özgü bir sosyal destek sistemi bulunmaktadır. Bireyin gelişimini bir bütün halinde sağlayabilmesi; kendi sosyal destek sistemi içinde yer alan kimselerle ilişkilerinin niteliğine, onlar tarafından yeterli ve zamanlı olarak sosyal destek görmesine ve gördüğü desteğin birey için ne anlama geldiğine bağlıdır.

2.6.3. Sosyal Desteğin Şiddete Maruz Kalan Kadınlar İçin Önemi

Eş şiddetine maruz kalmış kadınların yaşadığı sorunlarla başa çıkmada onlara yardımcı olabilecek en önemli kaynaklardan biri sosyal destektir. Böylesine güç bir durumda kadına sağlanan sosyal destek; kadınların sevgi, bağlılık, benlik saygısı ve bir gruba ait olma gibi temel sosyal gereksinimlerini karşılamakla birlikte, kadınların özellikle ailelerinden aldıkları sosyal destek, kadının, stresini azaltmasına ve sorunlarını çok büyük boyutlara ulaşmadan çözmesine yardımcı olmaktadır.

Son yıllarda sosyal destek konusunda yapılan çalışmalarda bir artış gözlenmektedir. Bu ilgi artışının temel nedeni; sosyal desteğin bireyin beden ve ruh sağlığı açısından önemli olduğunun fark edilmesi olarak düşünülebilir.

Sosyal destek psikolojik danışman veya psikoterapist, sosyal psikolog, sosyolog, sosyo biyolog ve aile terapistlerinin üzerinde durdukları ve öne çıkardıkları kavramlardan biri haline gelmiştir. Yapılan çalışmalar, bireyin yaşadığı birçok sorunun temelinde sosyal destek yoksunluğunun bulunduğunu göstermektedir. Bireyin

zorlanmalı yaşam olaylarıyla başa çıkabilmesinde, sosyal desteğin güçlü bir kaynak olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle, kriz teorileri kapsamında sosyal desteğin, ölüm, iş kaybı veya iflas, yer değiştirme, meslek seçme, hastalık, stres, depresyon, evlilik, üvey ana baba, sadakatsizlik, tutuklanma, ilaç bağımlılığı, bırakma veya okula dönüş gibi durumlarda daha önemli ve gerekli bir rol oynadığı öne sürülmektedir (58).

Alan yazınına bakıldığında sosyal desteğin olumsuz yaşantılar, duygulanım ve strese karşı hem doğrudan, hem de dolaylı etkisinden söz edilebileceği görülmektedir. Bazı çalışmalar sosyal desteğin stres ve depresyon gibi olumsuz yaşantılara karşı bir tampon görevi üstlendiğini, diğer bazı çalışmalar ise sosyal desteğin bireyin yaşantılarındaki olası olumsuz etkileri doğrudan azaltıcı bir işlev gördüğünü vurgulamaktadırlar (59).

Sosyal desteğin psikolojik sağlık üzerindeki etkilerini ele alan araştırmacılardan Pearlin ve arkadaşları, kronik yaşam güçlükleri, benlik kavramı ve depresyon ile sosyal destek ve başa çıkma stratejileri arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında, sosyal destek ve başa çıkma stratejilerinin yaşam stresinden sonra ortaya çıkan gerilim ve benlik saygısındaki zedelenmeyi önlediğini saptamıştır (54).

Kadına yönelik şiddetle ilgili çalışmaların çoğu istismarın kurbanın ruh ve beden sağlığı üzerinde meydana getirdiği etkilerle ilgilidir. Oysa kadına yönelik şiddet yalnızca sağlığı etkileyen bir sorun değil aynı zamanda kurbanlarını, kurbanlarının ailelerini ve toplumları etkileyen sosyal bir problemdir. Örneğin şiddet mağduru kadın için yaşadığı şiddete bağlı olarak ortaya çıkan fiziksel yaralanmalar veya depresyon birinci düzey etkinken, eğitimine ve kariyer hedeflerine devam etmesinin zorlaşması ikinci düzey; kalacak sürekli bir yer bulamayan şiddet mağduru kadının çocuklarının sorumluluğunu ailesinin geçici olarak alması ise üçüncü düzey etkidir. Birinci düzey etki şiddetin kurbanın ruh ve beden sağlığı; ikinci düzey etki fiziksel ve sosyal çevresi üzerindeki (işe, okula gidememe, kişilerarası ilişki kuramama, ilişkilerini devam ettirememe) yansımaları; üçüncü düzey etki ise doğrudan kurban olmasa da dolaylı yoldan şiddetten zarar gören kişinin yaşadıklarıdır (58).

Şiddet mağduru kadının arkadaşlarından, ailesinden veya istismar edici olmayan eşinden aldığı sosyal destek, olumsuz sağlık sonucu (düşük ruh ve beden sağlığı algısı, madde kötüye kullanımı, Travma Sonrası Stres Bozukluğu belirtisi,

depresyon, anksiyete ve intihar düşüncesi ya da girişimleri) yaşama olasılığını azaltmaktadır (57).

Goodking ve arkadaşları (58), sosyal desteğin önemine dikkat çekmiştir. Kadınların kendilerini ve çocuklarını korumak için çeşitli başa çıkma stratejileri geliştirdiklerini ve bunlar arasında, aile içi şiddet sığınaklarında kalmanın ve aile içi şiddet programlarına katılmanın daha etkili stratejiler geliştirmelerinde etkili olduğunu ileri sürmüştür. Böylece kadınlar şiddet ile daha etkili bir şekilde başa çıkabilirler.

Kadına yönelik şiddet yalnızca kadının yaşamına zarar vermez, aynı zamanda kadının bağlantıda olduğu herkes bu durumdan zarar görebilmektedir. Eş şiddetine maruz kalan kadınlar, ruh ve beden sağlıkları kadar kişiler arası ilişkileri de bozulmaktadır. Şiddete maruz kalan kadın, dış dünyaya kendini kapatabilir, yakın çevresine yabancılaşabilir böylece sosyal desteğe en çok ihtiyaç duyduğu dönemde yalnız kalabilir.

Yapılan araştırmalarda eş şiddetine maruz kalan kadınların kendisini yalnız ve desteksiz hissetmesinde, şiddet uygulayan eşin, kadını kendine muhtaç hale getirmesinin, kadının çevresine zarar verme ihtimalinin ve ilişkiyi sonlandırmakta güçlük çekmesinin etkisinin olduğundan söz etmektedir. Şiddet uygulayan erkek, kadının şiddet ile baş etmesini engelleyerek; kadını, sosyal çevresinden ve ailesinden izole etmektedir. Böylece kadın, erkeğe karşı daha bağımlı hale gelmekte ve eşinden ayrılma konusunda daha isteksiz hale gelebilmektedir. Ya da kadın, ayrılma denemelerinde bulunsa dahi tekrarlayan bir şekilde eşine dönmesi, kadının ailesi tarafından da tepki gösterilen bir durum olabilmektedir. Bu durum, kadının ayrılma taraftarı olan yakınları ile ilişkisini bozabilmektedir(59).

Şiddete maruz kalan kadınların ailelerinden yardım almasını engelleyen bir diğer durum ise eşinin, ailesini ya da yakın arkadaşlarını tehdit etmesi olabilmektedir. Çünkü kimi zaman şiddet gösteren erkek sadece eşini değil, eşinin ailesine de şiddet uygulamaktadır. Bu durum kadının, yakınlarından yeteri kadar destek almasını engelleyerek; kadının yalnızlaşmasına ve ruh ve beden sağlığının bozulmasına sebep olmaktadır. İsteddiği desteği yakınlarından göremeyen kadın da yakınlarına karşı olumsuz duygular beslemeye başlamakta ve ailesinden yeteri kadar ilgi ve sevgi görmediğini, kendisine sahip çıkılmadığını düşünebilmektedir.

Kadınların şiddet ile daha etkili bir şekilde başa çıkabilmeleri ile ilgili olarak Goodkind ve arkadaşları sosyal desteğin gerekliliğine dikkat çekmiştir. Kadınların kendilerini ve çocuklarını korumak için çeşitli başa çıkma stratejileri geliştirdiklerini ve bunlar arasındaki aile içi şiddet sığınaklarında kalmanın (%72) daha etkili stratejiler geliştirmelerinde etkili olduğunu ileri sürmüştür. Ancak destekleyici ilişkiler bireylerin yaşamında, sağlık problemlerinin önlenmesi, bireylerin stresin etkilerine karşı korunması ve baş etme çabalarının güçlendirilmesi, başarılı ve sağlıklı ilişkilerin sürdürülmesinde önemli bir rol oynamaktadır (59).

2.7. Araştırmanın Problemi

Kadına yönelik şiddet pek çok dünya ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de önemli bir sosyal sorundur. Bu bağlamda Türkiye’de kadına yönelik şiddetin farklı türlerinin yaygınlığına yönelik pek çok araştırma bulgusuna rastlanmaktadır. Kadınlar eşleri, erkek arkadaşları, eski partnerleri, babaları, oğulları veya kardeşleri tarafından fiziksel, cinsel, psikolojik ve/veya ekonomik şiddete maruz kalmaktadır (60).

Özel yaşamda kadınların maruz kaldığı fiziksel şiddet, taciz, tecavüz gibi kadın sorunların yükselen kadın hareketleri sonucunda ‘özel olan politiktir’ söylemi etrafında yüksek sesle dile getirilmeye başlanması kadınların sorunlarının daha açık bir şekilde tartışılır olmasını sağlamıştır. Bu sayede mahremiyet alanı olarak kabul edilen ‘kutsal aile birliği’ içinde meydana gelen şiddet ve baskı kamusal alanda görünürlük kazanmıştır. Özel alanın sınırlarına hapsedilerek görünmez kılınan kadına yönelik şiddetin boyutları ve yaygınlığı daha fazla dikkat çeker hale geldikçe şiddete maruz kalan kadınlar ve çocukları için özel önlemler alınması da gündeme gelmiştir (11).

Kadın sığınmaevleri olarak bilinen hizmet kuruluşları, eşleri veya partnerleri tarafından şiddete uğrayan kadınlara şiddetten uzakta güvenli bir ortam sağlama amacıyla ortaya çıkmıştır. Şiddete uğrayan ve çaresizlik, yalıtılmışlık duygularıyla karşı karşıya kalan kadınlara destek olmak, kadınların kendi kaderini tayin hakkını yerine getirmek kadın sığınmaevlerinin temel amaçlarını oluşturmaktadır (11).

Türkiye’de kadın sığınmaevleri, 1997 yılında yürürlüğe giren yasal düzenlemelerle resmi statüye sahip olmuş ve 2828 sayılı SHÇEK Kanunu’nda yapılan

değişiklikle bir sosyal hizmet kurumu olarak tanımlanmıştır. Buna paralel olarak yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleri de kendi çabalarıyla kadın sığınmaevleri açmaya başlamışlardır. Günümüzde kadın sığınmaevleri resmi mevzuatta kadın konukevi olarak tanımlanmaktadır.

Kadınların kadın konukevlerine başvurma nedenleri arasında kadına yönelik şiddet birincil öneme sahiptir. Nitekim kadın konukevlerinin ortaya çıkmasında temel etken ev içi şiddetten korunma hususunda güvenli bir ortam sağlamayı mümkün kılmaktır. Pek çok kadın maruz kaldığı şiddet örüntüsünden kurtulmak amacıyla kadın konukevlerine başvuruyor olsa da şiddet olgusu kadınlar için konukevine başvurmada tek neden değildir. Kadınlar şiddet dışında da farklı nedenlerden dolayı konukevlerine başvurabilmektedir. Bu nedenler arasında kalacak bir yeri olmama, ekonomik sorunlar, aile büyükleri ile yaşanan sorunlar, evden kaçma, töre cinayetinden kaçma gibi farklı etkenler yer alabilmektedir.

Korunma ihtiyacının karşılanması ve ihtiyaç duyduğu diğer hizmetlere erişimlerini sağlanması noktasında önemli bir işleve sahip olan kadın konukevleri bir yönüyle kadınlar için yeni bir yaşam deneyimidir. Farklı yaş grubundan ve farklı demografik özelliklere sahip kadınların konukevi deneyimi de onlar için yabancı ve alışılmadık olabilmektedir. Alışık olduğu hayatlarından koparak yeni bir yaşam deneyimine ihtiyaç duymalarının temelinde yatan nedenlerden birinin sosyal destek sistemlerinden yoksunluk olduğu görülebilmektedir.

Sosyal destek kavramı; “insanın kendisiyle ilgilenildiğini, kendisine değer verildiğini ve toplumun bir üyesi olarak kabul edildiğini hissedebilmesi” olarak tarif edilmektedir. Bu doğrultuda sosyal destek sistemimizi oluşturan insanlar, bizi dinleyen, yardım eden, şefkat ve bağlılık gösteren, gerektiğinde davranışlarımızı denetleyen kişilerdir. Sosyal destek, kişide bir gruba ait olma duygusu, kendine güven ve benlik saygısını destekleyerek psikolojik uyuma olumlu yönde etki etmektedir (Öntaş, 1998).

Sosyal destek olgusunun özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, kadın konukevlerinde kalmakta olan kadınların içinden geldikleri yaşam koşullarına dayalı olarak sosyal destek mekanizmalarından mahrum kaldıkları gözlemlenmektedir. Öte yandan zorlu yaşam koşullarından sıyrılmak amacıyla yeni bir yaşam deneyimine

hazırlanan kadınların geleceğe dair beklentileri de karmaşık olabilmektedir. Bu bakımdan da sosyal destek kadınlar için büyük önem taşımaktadır.

Bu doğrultuda; bu araştırmanın problemi kadın konukevinde kalan kadınların yaşamlarındaki sosyal destek sistemlerine sahip olma durumlarının ve geleceğe dönük beklentilerinin neler olduğunun ve ortaya konulmasıdır.

2.8. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın ana amacı; Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü bünyesinde hizmet veren kadın konukevlerinde kalmakta olan kadınların özgün yaşam deneyimlerinden yola çıkarak; sosyal destek sistemlerinin ve gelecek yaşamlarına ilişkin beklentilerinin neler olduğunun ortaya konulmasıdır.

Bu ana amaç doğrultusunda araştırmanın alt amaçları şunlardır:

- Araştırmaya katılan kadınların sosyo-demografik özellikleri nelerdir?
- Kadınların kadın konukevine geliş nedenleri nelerdir?
- Kadınların konukevine geliş sürecini şekillendiren yaşam deneyimleri nelerdir?
- Kadınlar konukevine gelmeden önce sorunlarına yönelik olarak hangi sosyal destek sistemlerinden yararlanmışlardır?
- Kadınların kadın konukevine gelmesinde sosyal destek sistemlerindeki ne gibi eksiklikler etkili olmuştur?
- Kadınların konukevinde buldukları zaman diliminde kadın konukevi yaşamına ilişkin neler düşünmektedir?
- Kadınlar konukevinde buldukları zaman diliminde duygu durumlarını nasıl tanımlamaktadır?
- Kadınların kadın konukeviden ayrıldıktan sonraki yaşamlarına ilişkin düşünceleri ve beklentileri nelerdir?

2.9. Araştırmanın Önemi

Araştırmanın odağında şiddet ve diğer nedenlerle kurumsal destek olarak kadın konukeviden yararlanan kadınların özgün yaşam deneyimlerine verilen önem yer almaktadır. Kadınların kadın konuk evine başvurmasına neden olan sebeplerin sosyal

destek olgusu etrafında ele alınarak kadın konukevinden ayrıldıktan sonraki yaşam ve destek ağı beklentisinin kişisel deneyimlerle açıklanması ve yorumsamacı bir yaklaşımla ele alınması araştırmanın özgün yanını oluşturmaktadır.

Literatüre bakıldığında kadına yönelik şiddet olgusu ile bağlantılı olarak kadın konukevlerinde kalan kadınlarla ilgili pek çok araştırmaya rastlanabilir. Ancak bu çalışma, kadınların kadın konuk evi deneyimini salt şiddet odaklı değil, sosyal destek odaklı bir çerçevede ele almaktadır. Öte yandan, literatürde Türkiye’de sosyal hizmet alanında yapılmış araştırmalarda, kadın konukevinde kalan kadınların sosyal destek sistemleri ve gelecek beklentileri hakkında herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Bu araştırma, literatür açısından önemli bir boşluğu doldurmasının yanı sıra ulaşılabilecek bulgular doğrultusunda kadınlara ve ailelerine yönelik sosyal politikaların ve hizmetlerin geliştirilmesine katkı sağlayacak olması açısından önemlidir.

2.10. Tanımlar

Kadın: Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü’ne bağlı olarak hizmet veren resmi kadın konukevlerinde halen yaşamını sürdürmekte olan 18 yaş ve üzeri bireyi ifade eder.

Kadın Konukevi: Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne bağlı olarak sadece kadınlara hizmet veren, gizli bir adrese sahip ve yatılı hizmet veren kuruluşları ifade eder.

Sosyal Destek: Bireylerin yaşadığı güç durumlarda maddi ve manevi olarak yardım almak için başvurduğu yada onun bu durumunu bilerek yardım eden veya destek olan akraba, komşu veya yakınlarından oluşan sosyal destek sistemidir.

Sosyo-Demografik Özellikler: Kadınların yaşı, etnik grup, eğitim durumları, medeni halleri, dini inanışları ve meslekleri gibi özellikleridir.

Sosyo-Kültürel Özellikler: Kadınların kır veya kent kökenli olma durumları, örf, adet ve gelenekleri, içinde buldukları sosyo-kültürel özellikler nedeniyle sahip oldukları inanç ve davranış biçimlerini kapsayan özellikleridir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitel araştırma desenine dayalı olarak tasarlanmıştır. Nitel araştırmalar sosyal bilimlerde son yıllarda daha fazla ilgi görmekte ve çeşitli açılardan destek görmektedir. Nitel araştırmalar temel olarak, ölçüm ve genellemeye yönelik nicel araştırmalara karşın, araştırmaya katılanların algılarına, izlenimlerine veya deneyimlerine odaklanma amacı taşımaktadır. Bu durum ele alınan araştırma konusuna dair derinlikli bir kavrayış elde etme isteğine dayanmaktadır.

Morse ve Richards'a göre (61), nitel araştırma yöntemini kullanmanın önemli gerekçelerinden biri, bu çalışmaya da temel oluşturmak üzere, katılımcıların her hangi bir dış müdahale olmadan doğal ortamları içinde yaşadıkları süreci nasıl algıladıklarını, bu duruma atfettikleri anlamları, buna dair yorumlarını anlama çabasıdır. Bu doğrultuda, bu çalışmanın nitel araştırma tasarımına dayanmasının temel gerekçesi kadın konukevinde yaşamını sürdürmekte olan kadınların yaşam alanına dahil olarak onların algı ve beklentilerini daha derin ve yoğun bir anlayışla ele alabilme amacıdır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Ankara İli'nde bulunan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı kadın konukevlerinde kalan kadınlar oluşturmaktadır. Araştırmanın nitel desene dayalı olarak kurgulanması genelleyici veri elde etme yerine derinlikli bilgi edinmeye odaklandığından evreni temsil edecek yeterli büyüklükte bir örneklem oluşturulması söz konusu değildir. Öte yandan araştırma—katılımcılarının belirlenmesinde nitel araştırmalarda başvurulan bir yol olarak 'amaçsal örnekleme' yöntemine başvurulmuştur. Bu doğrultuda, araştırmanın amacı bağlamında bilgi açısından zengin durumların seçilmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya dahil edilecek kadınlar, sosyal destek eksikliğini ortaya çıkarma amacı göz önüne alınarak en az bir aydır kadın konukevinde kalmakta olan ve bağımsız yaşama geçmekte zorlanan kadınlar arasından meslek elemanlarının yönlendirmesine dayanarak seçilmiştir.

3.3. Veri Toplama Yöntem ve Araçları

Araştırma desenine uygun olarak araştırmaya dahil olan katılımcılarla derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen görüşmeler için araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme formu ve bilgi formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda görüşmenin içeriğine yol gösterici olacak şekilde araştırma amaçlarına dayalı sorular yer almaktadır.

Araştırma için Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Etik Kurulu'ndan etik açıdan uygunluk onayı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'ndan araştırma izni alınmıştır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı araştırma yapılmasına izin vermekle birlikte derinlemesine görüşmelerin kaydı için ses kayıt cihazı kullanılmasına izin vermemiştir. Bu nedenle yapılan görüşmeler araştırmacı tarafından görüşme esnasında alınan notlarla kayıt altına alınmıştır. Bu durum nedeniyle veri kaybı yaşanmaması için görüşmeler öngörülenden daha fazla zaman almıştır. Bu nedenle görüşme sürecinin sonrasında not tutma yöntemi ile yapılan kayıt tutma, kayıt cihazı kullanılarak yapılan kayıttan farklılıklar göstermiştir. Bu durum görüşme sürecindeki bazı konuşmaların ve verilerin hatırlanamadığı için kaydedilememesine de yol açmıştır.

Araştırmacı tarafından uygulamalar yapılmıştır. Araştırmacı, araştırmaya katılan kadınlara görüşmelerinin başlangıcında araştırma hakkında detaylı bilgiler sunmuş ve alınan bilgilerin gizlilik ilkesince korunacağını taahhüt ederek katılım onayı almıştır. Bu amaçla araştırmaya katılmayı kabul eden kadınların bilgilendirilmiş onam formunu okuyarak imzalamaları sağlanmış ve formun bir nüshası katılımcılara verilmiştir.

Veri toplama sürecini oluşturan derinlemesine görüşmelerin tamamlanması 2016 yılı içerisinde Mart-Mayıs ayları arasındaki süreçte toplam yirmi gün sürmüştür. Görüşmeler mesai saatleri içerisinde kadınların uygunluk durumu gözetilerek yapılmıştır. Bir görüşme yaklaşık olarak 1 saat 15 dakika ile 2 saat arasında değişmiştir. Görüşme süresi kadının kendini ifade etme becerisi, psikolojik durumu, çocuk bakım gereksinimleri veya dinlenme/çalışma saatlerine göre değişiklik göstermiştir. Görüşmeler, her ne kadar gönüllü kadınlarla daha önceden gün ve saat

ayarlanarak yapılsa da kadınların zamanında görüşme odasına gelmemesi ya da kadın konukevinden izinli olarak dışarıya çıkmış olmaları nedeniyle zaman kaybı yaşanması söz konusu olmuştur.

Görüşmeye, sosyo-demografik bilgiler sorularak başlanmıştır. Daha sonra anlatının kendiliğinden gerçekleşmesine izin verilerek araştırma amaçları doğrultusunda yönlendirmeler yapılarak kadın konukevi deneyimi, evlilik yaşantısı, ailesiyle ilişkisi ve kadın konukevinden ayrılma sonrasına yönelik düşünceleri sorulmuştur.

Görüşme esnasında kadınların durumları ve yaşamış oldukları travmalar göz önünde bulundurulacak şekilde özenli davranılmıştır. Özellikle kadınların içinde buldukları ortam ve psikolojik durumları göz önünde bulundurulmuştur. Görüşmelere başlamadan önce kadın hakkında dikkat edilmesi gereken hususlar araştırmacıya sosyal hizmet uzmanı tarafından aktarılmıştır. Bu hususlar, kadının geçmiş yaşantısı ve ruh sağlığı ile ilgilidir. Görüşülen kimi kadınlar hikâyelerini uzun uzun anlatırken kimi kadınlar ise soru cevap şeklinde anlatmışlardır. Bu durum karşısında kadınlardan konuyu açabilecekleri ve bu konudaki deneyimlerini istedikleri ölçüde paylaşabilecekleri vurgulanmıştır.

Kendini güvende hisseden, kendini daha rahat ifade eden, yaşam deneyimleri ile baş etme stratejisi güçlü olan kadınların daha çok konuştukları gözlemlenmiştir. Kadınların, kendi aileleri olan ilişkilerini üzüntü ile ifade ettikleri hatta kimi zaman ağladıkları gözlemlenmiştir. Sosyal desteği bulunan kadınların deneyimlerini mutlu ve güler yüzlü bir şekilde anlattıkları, sosyal destek yoksunluğu yaşayanların ise konuşmak için çok istekli olmadıkları görülürken görüşme ilerledikçe daha fazla paylaşımda bulunmaya başladıkları gözlemlenmiştir. Kadınlar en çok eşleri ile problem yaşadıkları zaman kendi ailelerinin destek olmadığından bahsettikleri süre içerisinde üzölmüş ve kimi zaman ağlamıştır. Ağlama esnasında zaman zaman görüşmeye ara verilmiş, zaman zaman zaman ise konu değiştirilmiş daha sonra konuya dönölmüştür.

Görüşölen 20 kadından biri, görüşme esnasında ağlama krizine girmesi sebebiyle odasına gitmek istediğini belirterek görüşmeyi yarıda kesmiştir. Görüşme süreçlerinde yaşanan önemli zorluklardan biri de görüşme yapılan odaya kişiler

tarafından görüşmenin bölünmesidir. Bu durum görüşmeci ve görüşülen kişi arasında yaşanan ilişkide kopukluklara neden olmuştur.

Her görüşmede görüşme süresince alınan notlar araştırmacı tarafından görüşme bitiminde yeniden okunarak görüşmeye dair hatırlanan tüm detaylar notlara aktarılmıştır. Böylece en az veri kaybının oluşması için çaba harcanmıştır. Ne var ki ses kaydı olmaksızın yalnızca not alma tekniklerinin kullanılmasının zorunlu olması belli ölçülerde veri kaybına kaçınılmaz biçimde etki etmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan 20 kadınla yapılan görüşmelere ilişkin oluşturulan notlar bilgisayar ortamına aktararak düzenli metinler haline getirilmiştir. Oluşturulan görüşme dökümleri araştırmacı tarafından tekrar tekrar ve sistematik okuma yoluyla incelenmiş ve metne hakimiyet sağlanmıştır. Daha sonraki aşamada analize hazırlık yapılması amacıyla görüşme dökümlerinde belirli bir konuyu, fikri veya anlamı ortaya koyan kelimeler, söz öbekleri veya cümleler tanımlanmıştır.

Bir sonraki aşama olarak görüşme dökümleri MAXQDA 12 nitel veri çözümleme programına aktararak sistematik okumada ortaya çıkarılan anlam birimleri program üzerinde kodlanmıştır. Birbiriyle benzerlik taşıyan veriler gruplandırılarak kategoriler oluşturulmuş ve kodlanmıştır. Son aşamada kategorilerin karşılaştırılması yoluyla benzerlik ve farklılıkların sistematik olarak irdelenmesine dayalı olarak temalar oluşturulmuştur. Yapılan tüm işlemlerin detaylı şekilde gözden geçirilmesinin ardından ortaya çıkan bulgular yorumlanmak üzere organize edilmiştir.

Analiz aşamasında ortaya çıkan kategoriler ve temalar ışığında elde edilen bulgular yorumlanarak farklı araştırma bulgularıyla karşılaştırılarak tartışılmış ve araştırma sonuçlarına yansıtılmıştır.

4. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın bulguları ortaya konulmuştur. Araştırma kapsamında temel olarak Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'ne bağlı kadın konukevlerinde kalmakta olan kadınların sosyal destek sistemlerine ve gelecek beklentilerine odaklanılmaktadır. Buna yönelik olarak araştırmaya katılan kadınların, kadın konukevlerine gelme sebeplerinin, konukevine geliş süreci ve öncesindeki yaşam deneyimlerinin ele alınarak sosyal destek yoksunluğu olup olmadığını ön plana alınmaktadır. Bunun yanısıra kadınların konukevi yaşamından sonra gelecekte ne yapmak istedikleri ve hayattan beklentileri üzerinde durulmaktadır.

Kadın konukevlerinde kalmakta olan kadınların içinde buldukları yaşam durumunu nasıl algıladığı ve kadın konukevine gelene kadar yaşamda neler deneyimledikleri ve nasıl bir sosyal yaşam ve desteğe sahip oldukları bu çalışma için çok önemlidir. Ancak kadınların kadın konukevine geldikten sonraki deneyimleri ve geleceğe dair beklentileri de çalışmanın amaçları arasında önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle bu çalışmanın tasarımı, kadınların yaşam deneyimlerini baştan başlayarak derinlemesine irdeleyen bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla bulgular kısmı da çalışmanın tasarımına uygun olarak hazırlanan ve kadınların yaşam deneyimlerini belirli bir süreç boyunca ele alan araştırma soruları çerçevesinde kategorileştirilmiştir.

Bu aşamada bulguların sunumunda ilk olarak çalışmaya katılan kadınlara ait sosyo-demografik bilgilere yer verilmesi planlanmıştır. Devamında ise kadınların kadın konukevine gelmeden önceki evlilik aile yaşamları hakkındaki anlatıları, eşleri ve diğer önemli kişilerle ilişkileri ele alınacaktır. Daha sonra kadınların karşı karşıya kaldığı zorlu yaşam koşulları karşısında sosyal destek sistemlerinden yararlanma konusundaki deneyimleri aktarılacaktır. Kadınların konukevine gelerek değişen yaşamlarına dair görüşleri ise takip eden kısımda ele alınacaktır. Son kısımda ise kadınların geleceğe dair düşünceleri ve hayat planlarına yer verilerek çalışmanın bulgular kısmı tamamlanacaktır.

Bulgular kısmında yer verilen bulgular araştırma bulgularının özetlenmesinden ardından bazı katılımcıların görüşmelerde belirttikleri bireysel ifadelerinden alıntılar yapılarak sunulacaktır. Bu alıntı cümlelerinin en sonunda, parantez içerisinde, kişilerin

görüşmede kullanılan takma isimleri ve gerçek yaşları yer almaktadır. Alıntı cümlelerinin ait olduğu katılımcının ismi ilgili alıntıya dair açıklamada verilmiş ise alıntının sonunda parantez içinde yalnızca yaşı belirtilmiştir.

4.1. Araştırmaya Katılan Kadınların Sosyo-Demografik Özelliklerine Dair Bulgular

Bu başlıkta araştırma kapsamında derinlemesine görüşme yapılan kadınları tanıttıcı bilgiler sunulmaktadır. Etik kurallar ve gizlilik ilkesi gereğince katılımcıların kimliğinin ve kişisel bilgilerinin gizli kalmasını temin edecek biçimde detaylı olmaksızın numaralandırma yöntemiyle tanıtılması amaçlanmaktadır. Katılımcıların isimleri gizli tutulduğundan araştırma raporunda isim yerine ‘Katılımcı’ ibaresi ve görüşme sırasına göre verilen numara birlikte kullanılmıştır (örn. Katılımcı 10). Bu kapsamda aşağıda katılımcıların yaş, medeni durum, ilk evlenme yaşı, çocuk sayısı, eğitim durumu, çalışma durumu, sosyal güvencesi, şu an bulunduğu konukevi, kadın konukevine kaçınıcı kez geldiği, kadın konukevinde kaldığı süre, hakkında uygulanan koruyucu tedbir kararı olup olmadığına ilişkin bilgiler sunulmaktadır.

Tablo 4.1’de kadın konukevinde kalan kadınların; yaşları, medeni durumları, ilk evlenme yaşları ve çocuk sayılarına ilişkin bulgular sunulmaktadır. Buna göre, araştırmaya katılan kadınların yaşları 24 ile 56 arasında değişmektedir. Katılımcıların yarıdan fazlasının 30’lu yaşlardaki kadınlardan oluştuğu ve 40 yaş ve üzeri üç katılımcının bulunduğu görülmektedir. Yaş ortalaması 34,5 olarak saptanmıştır.

Kadınların medeni durumlarına ilişkin bilgilere bakıldığında 11’inin evli, 3’ünün bekar ve 6 kadının ise boşanmış olduğu görülmektedir. İlk evlenme yaşına bakıldığında ise kadınların yarısının 18 yaş altında ilk evliliğini yaptığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte ilk evlenme yaşı 13 ile 27 arasında değişirken ilk evlilikte ortalama yaş 18,7 olarak bulunmuştur. Yasal olarak ebeveyn rızası dahilinde evlenme yaşı olan 17’den daha küçük yaşta evlenmiş olduğunu belirten kadın sayısı 6’dır.

Çocukken anne babasının ayrılmasından sonra devlet korumasına alınan Katılımcı 14, reşit olmadan önce evlendirildiğini ve yaşadığı duyguları şu şekilde paylaşmıştır:

Katılımcı	Yaş	Medeni Durum	İlk Evlilik Yaşı	Çocuk Sayısı
1	28	Evli	19	4
2	37	Evli	16	4
3	36	Evli	17	4
4	25	Evli	24	1
5	35	Evli	13	3
6	24	Evli	14	2
7	30	Bekar	19	1
8	36	Evli	20	4
9	30	Bekar	14	1
10	30	Evli	16	3
11	37	Boşanmış	16	2
12	36	Boşanmış	27	-
13	24	Boşanmış	20	1
14	36	Evli	15	1
15	27	Bekar	17	1
16	51	Boşanmış	15	-
17	38	Boşanmış	27	2
18	34	Boşanmış	18	3
19	56	Evli	22	2
20	40	Evli	25	2

Tablo 4.1. Katılımcıların yaş, medeni durum, ilk evlenme yaşı ve çocuk sayıları.

“Ben on yaşındayken yurda verilmişim. Babamla annem ayrılmış, ben baba yanında kalmışım. Babama vermişler. Annemle babam arasında nikah yoktu zaten. Baba tarafım sonra beni yurda vermek için annemi arıyor annem aracılığıyla yurda verildim. 15 yaşındayken beni ailem izinli diye çıkarıyor, evlendiriyor. Kızgınım onlara ufak yaştan beri ben aile yanında büyümedim.” (36 yaş)

Katılımcı 16 da benzer şekilde küçük yaşta biyolojik ailesinden ayrılmış olduğunu ve erken yaşta evlendirildiğini dile getirmiştir:

“Ben evlatlık büyüdüm, başkasına vermişler beni. Gerçek anne babamı bile bilmiyom. Beni evlatlık alan aile beni 15 yaşında evlendirdi.” (51 yaş)

Evlendiği kişi tarafından çocuk yaşta kaçırıldığını dile getiren Katılımcı 9’un bu konudaki ifadeleri de oldukça dikkat çekicidir.

“Annemi babamı on dört senedir görmedim. Eşim beni on dört yaşındayken zorla kaçırdı. (...) Ben Anadolu lisesini kazanmışım. (...) Yürüyerek okula gidip

gelirken beni görüyor, sonra arkadaşlarıyla iddiaya giriyor “Sen bu kızı kaçırırsın kaçıramazsın” diye sonra kaçırıyor zaman içinde seviyor filan (Ağlamaya başlıyor). (30 yaş)

Araştırmaya katılan kadınların çocuk sahibi olma durumuna bakıldığında kadınlardan ikisi haricinde tüm kadınların bir ile dört arasında değişen sayıda çocuk sahibi olduğu görülmektedir.

Aşağıda araştırmaya katılan kadınların eğitim durumu, çalışma deneyimi ve sosyal güvencelerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir (Tablo 4.2).

Katılımcı	Eğitim durumu	Çalışma deneyimi	Sağlık güvencesi
1	Ortaokul terk	Hayır	Var
2	Ortaokul	Hayır	Var
3	İlkokul	Hayır	Var
4	Lise	Hayır	Var
5	İlkokul	Hayır	Var
6	İlkokul	Evet (Geçici işlerde çalıştı)	Var
7	Lise	Evet (Markette /restoranda çalıştı)	Var
8	İlkokul	Hayır	Var
9	Ortaokul	Hayır	Yok
10	Ortaokul	Hayır	Yok
11	İlkokul	Evet (Kuaför olarak çalıştı)	Var
12	Üniversite	Evet (Eğitmen olarak çalıştı)	Var
13	Ortaokul	Hayır	Yok
14	İlkokul	Hayır	Var
15	Lise	Hayır	Var
16	Okuma yazma bilmiyor	Evet (Konfeksiyonda çalıştı)	Var
17	Lise	Hayır	Var
18	İlkokul	Hayır	Yok
19	İlkokul	Hayır	Var
20	Üniversite	Hayır (Öğretmenlik yaptı)	Yok

Tablo 4.2. Katılımcıların eğitim durumu, çalışma deneyimi ve sosyal güvencesi.

Tablo 4.2’ye bakıldığında araştırmaya katılan kadınların çoğunun ilkokul ve ortaokul düzeyinde eğitime sahip olduğu anlaşılmaktadır. Lise düzeyinde eğitime sahip dört kadın araştırmada yer almışken üniversite mezunu iki kadın araştırmaya

katılmıştır. Araştırmaya katılan kadınların bir kısmı eğitimden yararlanmalarının engellendiğini ifade etmiştir.

“Ben okumak istedim ama okutmadılar. Kız kısmı okur mu dediler. (...) Evlenmeseydim de beni okutsaydılar böyle olmazdı. Annem babam bana okumam için destek verseydi her şey daha farklı olurdu. Benimle birlikte okuyan yaşlılarım şimdi iş gücü sahibi oldu. Ben hala debelenip duruyorum.” (Katılımcı 15, 27 yaş)

“Annemi küçük yaşta kaybetmişim. Babam da kendi nefisini düşünen bencil bir insandı. Evli olmasına rağmen başka kadınlarla birlikteliği vardı. Biz yedi kardeşiz, yedimize de sahip çıkmadı hep aynısını yaptı. ... Bir meslek sahibi olamadım onların sayesinde. Okumak istedim okuyamadım. Öğretmenim babama bile rica etti ama babam okutmadı ‘Kız kısmısı okur muymuş’ diye. ...” (Katılımcı 18, 34 yaş)

“(…) kızlara da pek değer vermezler. Malk mülk hep erkek.. erkekleri okuttular, her şeyi onlara yaptılar. Bizi de koca kapısında süründürdüler.” (Katılımcı 3, 36 yaş)

Tabloda katılımcıların çalışma deneyimine ilişkin bilgilere bakıldığında kadınların yaklaşık üçte birinin kadın konukevine gelmeden önceki yaşamlarında çeşitli şekillerde çalışma hayatının içinde yer aldığı görülmektedir. Öte yandan bu durum kalan üçte ikisinin çalışma yaşamına hiç katılmamış olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.3.’te araştırmaya katılan kadınların kadın konukevi deneyimlerine ilişkin temel bilgiler sunulmaktadır.

Araştırma kapsamında görüşülen katılımcılar veri toplama süreci sırasında Ankara ilinde 1., 2., ve 3. Kadın Konukevi’nde kalmakta olan kadınlardan oluşmaktadır. Tabloda görüldüğü üzere araştırmaya katılan kadınların büyük çoğunluğu kadın konukevi deneyimini birden fazla kez yaşamıştır. Kadınların dördü ilk kez kadın konukevine geldiğini beyan etmiştir. Kalış sürelerine bakıldığında da kadınların kadın konukevlerinde geçirdikleri toplam süre iki ay ile üç yıl arasında değişen geniş bir yelpaze oluşturmaktadır.

Katılımcı	Araştırma esnasında bulunduğu konukevi	Kadın konukevine kaçınıcı kez geldiği	Kadın konukevinde kaldığı süre	Hakkında uygulanan koruyucu tedbir kararı olup olmadığı	Kadın Konukevi'ne Geliş Nedeni
1	1. KKE	3. kez	8 ay	Evet	Şiddet
2	1. KKE	2. kez	3 ay	Evet	Şiddet
3	2. KKE	İlk kez	2 ay	Evet	Barınma
4	2. KKE	İlk kez	2 ay	Hayır	Barınma
5	1. KKE	2. kez	1 yıl	Evet	Şiddet
6	1. KKE	İlk kez	2 ay	Evet	Barınma
7	2. KKE	3. kez	4 ay	Hayır	Barınma
8	1. KKE	3. kez	2 ay	Evet	Şiddet
9	1. KKE	8. kez	1 yıl 2 ay	Evet	Can Güvenliği
10	1. KKE	2. kez	6 ay	Evet	Şiddet
11	2. KKE	3'ten fazla kez	3 yıl	Hayır	Şiddet
12	3. KKE	3'ten fazla kez	1 yıl	Evet	Şiddet
13	2. KKE	2. kez	6 ay	Hayır	Barınma
14	2. KKE	4. kez	3 yıl	Hayır	Barınma
15	2. KKE	2. kez	2 ay	Evet	Barınma
16	2. KKE	2. kez	8 ay	Hayır	Barınma
17	2. KKE	2. kez	1 yıl 2 ay	Hayır	Barınma
18	2. KKE	İlk kez	2 ay	Hayır	Barınma
19	1. KKE	2. kez	2 yıl	Evet	Can Güvenliği
20	3. KKE	4. kez	7 ay	Hayır	Barınma

Tablo 4.3. Katılımcıların Kadın Konukevi Deneyimi ve Geliş Nedenlerine İlişkin Bilgiler

Tabloda belirtildiği üzere her hangi bir mahkeme kararı doğrultusunda kadınlar hakkında alınmış bir koruyucu tedbir kararı bulunup bulunmadığına bakıldığında kadınların yarısının kendilerini eşlerinden koruyan bir tedbir kararı kapsamında olduklarını ifade etmiştir. Bu kadınlardan biri olan Katılımcı 2, mahkeme kararıyla koruma tedbiri olmasına rağmen evlilik sorunlarının ve maruz kaldığı şiddetin değişmediğini dile getirmektedir.

“Evliliğim boyunca hep şiddet gördüm. Eşimle defalarca mahkemelik olduk. Denetimli serbestlik aldı. Üç defa boşanma davası açtık ama çocuklar için devam ettirdik. (...) akrabalarım sığınırıyordum, teyzeme dayıma. Ama onlar da geri barıştırıyorlardı.” (Yaş 37)

Bir sonraki kısımda kadınların kadın konukevine geliş sürecine ilişkin yaşam deneyimleri geliş nedenleri, nasıl geldikleri, bu süreçte kimseden yardım alıp almadıkları betimlenmeye çalışılacaktır.

4.2. Kadın Konukevine Geliş Süreci

Kadın konukevine gelirken kadınların en öncelikli ihtiyaç olarak belirttiği nedenler ele alındığında elde edilen bulgulara göre; 11'i barınma, 2'si can güvenliği ve 7'si ise şiddet nedeniyle kadın konukevine başvurduğunu belirtmiştir.

“Barınma.. gidecek bir yerim olmadığı için geldim gerçi sokakta da kalırdım ama babamın, bacımın evine gidemem. Orayı da basar.” (Katılımcı 3, 36 yaş)

“Kalacak yerim yoktu, gidecek bir ailem yoktu. Bacağımdan dolayı çalışma durumumu da kaybettim. ... Artık çalışamıyorum ve kendi hayatımı devam ettiremiyorum.” (Katılımcı 14, 36 yaş)

“Can güvenliği riski vardı. Ama şimdi barınma ihtiyacım var. Gidecek yerim yok. Gidecek gelecek yerim olsa beş dakika bile durmam burda.” (Katılımcı 16, 51 yaş)

Şiddet ortamından özellikle çocuklarını korumak için ayrılmak istediğini belirten Katılımcı 8'in ifadeleri de can güvenliği ve barınma ihtiyacının bir bütün olarak ortaya çıktığını anlatmaya yeterlidir:

“Çocuklarım için geldim, aileme de sığınamadım çocuklarımla. ... can güvenliğim sağlansın diye kadın konukevine geldim.” (36 yaş)

Çocuğunu korumayı öncelik olarak düşünen bir başka kadın olan Katılımcı 9, polis merkezine yaptığı müracaatta emniyet görevlilerinin ön yargıyla yaklaşmasını da vurgulamıştır:

“Kızım dayak yemesin diye karakola gittim. İlk başta ilgilenmediler. Beni geri göndermek istediler. “Nasıl olsa yine dönersin eşine” dediler. Sonra bir polis memuru bana yardım etti. Sabıkasına filan baktıktan sonra beni bırakmadılar. Savcılığı aradılar.” (30 yaş)

Katılımcı 9'un ifadeleri yukarıda da değinildiği üzere şiddete uğrayan kadınların yaşadıkları sorunu çözebilmek veya şiddet ortamından uzaklaşmak için yeteri kadar sosyal ve ekonomik kaynağa sahip olmaması dolayısıyla kriz anında kadın konukevinden yararlanma ve daha sonra tekrar eve dönme şeklinde gelişen bir kısır döngüyü betimlemektedir.

Araştırmaya katılan kadınları kadın konukevine getiren sürecin en son hangi olayla başladığını anlamak için yöneltilen sorular da bu hususta önemli bilgiler sunmuştur. Genel olarak bakıldığında aile ve evlilik sorunlarının, özellikle şiddet odağında, tehlikeli boyutlara ulaşmış olduğu görülmektedir.

“Kızımın eşi ceza evine girince perişan oldu kızım ama evime çağıramadım. Kendi geldi oda ayırdım ona. Onun psikolojisi çok bozdu, uyuşturucu kullanıyordu. Eşim şımartma, hizmet etme diyordu. Bir gün baca tüttü, sabaha kadar uyumamış. Sabah 6'da uyandırdı beni. ‘Kalk konuşacağız’ dedi. Ben döveceğini anladım. Kızım ‘Anne gitme, dövecek’ dedi. Bunu duyunca önce kızımın boğazına sonra benim boğazıma sarıldı. Çocukların psikolojisi iyice bozuldu. Çocuklarım ‘Artık gidelim’ diye ısrar ediyorlardı. Diğer çocuğum ‘Ben artık evden kaçacağım’ dedi. Onu da mı kaybetseydim. Aldım aracımı önce Nevşehir'deki arkadaşşıma gittim, bir gün kaldım, sonra Ankara'ya geldim.” (Katılımcı 2, 37 yaş)

“Kızıma işkence etmeye başlamıştı. Bıçakla tırnaklarını kesmeye kalktı. Ben müdahale edince bana yöneldi. Eşim bana her türlü işkenceyi yaptı. Soğuk suya sokup kemerle döverdi. Silahla vururdu. Bir gün bizi dövdükten sonra uyumaya başladı. Kızımla kaçtık karakola gittik.” (Katılımcı 9, 30 yaş)

“Sabaha kadar şiddet uyguladı. Dövdü, evden kovdu. İçip içip dışardan geliyor, “Sen şunu mu yaptın, bunu mu yaptın?” diyordu. İnkâr edince dövmeye başlardı. Olmayan bir şeyi kabul etmemi beklerdi. Kendi beni aldatırdı. “Sen de benden intikam almak için beni aldattın mı?” dedi. Çocuğun benden olmadığına kadar getirdi olayı. Sonra, bir gün sonra ailemin yanına gittim. Orda beni rahat bırakmadı, sabaha kadar tehdit etti. Ailem de “Biz sana ne zamana kadar sahip çıkacağız” dedi. Karakola gittik.” (Katılımcı 10, 30 yaş)

“Üniversiteyi bitirdikten sonra ailemin yanına döndüm. Sonra abim ve ablalarımın şiddet görmeye başladım. İki yıl memlekette kaldım zaten sürekli kavga gürültü şiddet. En son abim fiziksel olarak şiddet uyguladı hatta satırla saldırmaya çalıştı. Bir nevi ölümden döndüm. Sonra kaçtım karakola gittim.” (Katılımcı 12, 36 yaş)

Anlaşıldığı üzere kadınların şiddetten kaçarak polise veya diğer ilgili birimlere başvurması tekil şiddet davranışının sonucu değildir. Kadınların ifadelerinden yaşadıkları ortamda sistematik ve sürekli biçimde şiddet davranışlarına maruz kaldıkları anlaşılmaktadır. Bununla birlikte fiziksel şiddet kadınların karşı karşıya kaldığı şiddet sorununun yalnızca bir boyutunu oluşturduğunu belirtmek gerekir. Bu bağlamda araştırmaya katılan kadınların yalnızca fiziksel şiddetten kaçınma nedeniyle kadın konukevine gelmediği görülebilir.

Eşinin kendisini aldattığını ve eviyle bağını kestiğini söyleyen Katılımcı 3, kadın konukevine gelmeden önce yaşadıklarını şu şekilde ifade etmiştir:

“Benim koca, eve gelmiyordu. Aramızda bir kadın olduğunu biliyordum. İki yıldır var bu kadın. Artık üç aydır hiç gelmiyordu eve. Mesaj attım ona ‘gelmeyeceksen gelme’ artık diye. Gelmediği için ben de evden çıktım. Karakola kayıp ilanı vermiş. Ben hastaneye gitmişim, orada sabahladım. Sabah telefonu açınca polis aradı beni ‘seni arıyoruz, neredesin?’ diye. Sonra polislerle birlikte karakola gittim. (36 yaş)

Eşi tarafından yoğun bir psikolojik şiddete maruz kaldığı anlaşılan Katılımcı 4’ün ifadeleri de kadınların sorunlarının çözümünde yalnız kaldığını göstermesi bakımından önemlidir:

“Sevmiyordu, istemiyordu beni eşim. Evliliğimin ilk aylarında boşanmak istediğini söyledi. Ben istemiyordum, hamileydim ben. Eşim beni babama bıraktı hamileyken, doğumuma iki hafta kala. Hiçbir şeyimi beğenmiyordu, küçümserdi, alay ederdi. İşitme sıkıntım var ‘sağır’ derdi bana. (...) Teyzemin oğluna gittim, onun yanına İstanbul’a. Biraz da eşimle konuşmak için gittim, biz İstanbul’da yaşıyorduk. Yine hakaretle savurdu, ‘ortalık malı oldun’ dedi bana. Büyüklerime danıştım. Onların

da tek dediği ‘çocuğunu ver babanın evine geri dön’ oldu. Ben de kararımı verdim kadın konukevine geldim.” (25 yaş)

Eşinin ailesine karşı sorumluluklarını yerine getirmediğini dile getiren Katılımcı 7 eşiyle yaşadığı çatışmaların çözülmemesinden dolayı korumak için kadın konukevine geldiğini anlatmıştır:

“Eşim zaten doğru düzgün çalışan biri değildi. Bir ay çalışıp iki ay yatardı. Çalışmaması büyük sorun. Çocukla ilgili bir sorun vardı, okuluyla. Ortak karar almak istedim. Eşim hep beni suçladı, suç sende diyerek. Konu başka yerlere dağıldı. Eşimin çalışmamasına kadar geldi. Bu yüzden çocuk kavga ortamında büyüsün istemedim. ... Alo 183’ü aradım. Koza’nın adresini istedim. Kozaya bireysel olarak başvurdum.” (30 yaş)

Eşinin alkol tüketimi ve süregiden evlilik sorunlarına değinen Katılımcı 8’in ifadeleri de kadınların çocukları için bu şartlara göğüs gerdiğini işaret etmektedir.

“Eşim alkol aldığı için sürekli aynı şeyleri yaşıyorduk. Artık iftiralara başladı, kimseye güveni yoktu. (...) Çocuklar küçüktü, belki düzelir diye çok sabrettim. Düşünüyordum zaten. (...) Polisi aradım, polis geldi karakola gittim. Sonra Kozaya gittim.” (36 yaş)

Araştırmaya katılan kadınlardan alınan bilgilere kadınlar konukevine gelirken en çok polise müracaat yolunu seçmiştir. Bunun dışında 183 numaralı Aile Destek Hattı’nı arayan veya bir sosyal hizmet kuruluşuna başvurma yolunun da tercih edildiği anlaşılmıştır.

Araştırmaya katılan kadınların deneyimleri konukevine geliş sürecini şekillendiren nedenlerin çeşitlilik göstermekle birlikte şiddet odağına dayalı olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte kadınlardan alınan bilgiler süregiden aile içi çatışmalara, süregiden evlilik sorunlarına, erkeklerin kadını baskı ve kontrol altında tutmaya yönelik davranış örüntülerine, müşterek sorumlulukların erkekler tarafından yerine getirilmemesine ve bu sorunlar karşısında kadının yalnız başına kalmasına dair ipuçları sunmaktadır. Bu ipuçlarını derinleştirmek üzere bir sonraki kısımda kadınların

kadın konukevine geliş sürecinin arka planında yaşadığı deneyimleri irdelenerek ele alınacaktır.

4.3. Konukevine Gelişin Arka Planındaki Kadın Deneyimi

4.3.1. Sorunların Sürekliliği

Kadın konukevine yerleşen kadınların çoğunu evli kadınlar oluşturduğundan kadın konukevine geliş sürecinin arka planının şekillenmesinde evlilik ilişki ve dinamiklerinin etkili olduğunu gösteren durumlar ortaya çıkmaktadır. Kadın konukevine geliş sürecine giden yolun nasıl gerçekleştiğine yönelik sorulara kadınların önemli bir kısmı evlilik sorunlarını dile getirerek cevap vermişlerdir. Kadınlar evlilik hayatlarının uzun yıllar süren sorunlarla birlikte devam ettiğini ifade etmişlerdir.

“18 yıl boyunca sadece iki yıl sorunum yoktu. O da Van’da yaşarken. İyi arkadaşları vardı. Onlar sayesinde. Onun dışında hiç iyi günüm olmadı.” (Katılımcı 3, 36 yaş)

Evliliğim boyunca hep şiddet gördüm. (...) Benim ikinci evliliğimdi, onun birinci. Ailesi çok ezdi, benim bir kızım vardı, çocuklu olduğum için ailesi beni istemedi. Eşim de hem ezdi, hem ezdirdi. Onlara karşı hakkımı savundurmazdı. (Katılımcı 2, 37 yaş)

“Eşim içki içiyordu, kumar oynuyordu. Ailesi ve çevresinin yönlendirmesiyle bana olan ilişkisini devam ettiriyordu. Son iki senedir aramızdaki sorunlar gittikçe daha da arttı.” (Katılımcı 15, 27 yaş)

“(…) sürekli aynı şeyleri yaşıyorduk. (...) Evlendiğimizden beri böyleydi (...) Bir hafta iyi olsak ikinci hafta yine sorun çıkarıyordu. Her şeyi sorun ederdi. Bir bardağın yerine bile karışırdı. Niye burda duruyor derdi. Her şeyi sorun ederdi, en çok da alkol aldığı zamanlar yapardı. Eşim çok sinirliydi. Neye sinirlenip neye sinirlenmeyeceğini on yedi yıldır hiç anlamadım.” (Katılımcı 8, 36 yaş)

4.3.2. Söz Hakkı Olmayan ve Önemsiz Kadınlik

Ataerkil kültürde yer tutan bir başka kontrol mekanizması olarak aile baskısının evlilik kurmada belirleyici olması evlilik ilişkilerinin de sorunlarla dolu bir görünüm sergilemesinde etken olarak ortaya çıkabilmektedir. Kendi istekleri dışında gerçekleşen evlilikleri hakkında kadınların görüşleri oldukça önemlidir. Kadınların ifadeleri bu durumun reşit olmadan evlendirme durumuyla sınırlı kalmadığını göstermektedir.

“Altı buçuk yıl önce para karşılığı ailem beni ona vermişti (...) eşimle her tür konuda anlaşamıyorduk. O kırk dört yaşında ben yirmi dört. Bunlar anca törelerde olurdu ama bizde de oldu. Akrabalarım bile kınadı babamı.” (Katılımcı 6, 24 yaş)

“Çocukluğumdan beri annemle zaten anlaşamazdım. İlk eşime de beni zorla evlendirmişti akrabamız diye. Ama ben istemediğim için üç dört yıl sonra ayrıldım. Sonra ikinci evliliğimi severek yaptım ama ailem onaylamamıştı.” (Katılımcı 11, 37 yaş)

“(...) annem kendi istediği kişiyle evlenmediğim için bana kin gütmeye başladı. Babamı ve kardeşlerimi de dolduruyordu bu konuda.” (Katılımcı 17, 38 yaş)

Eşinden ayrıldıktan sonra babasının zorlamasıyla yaşlı bir adamla evlendiğini ifade eden Katılımcı 18’in söyledikleri de oldukça dikkat çekicidir:

“Ben bir buçuk iki yıl önce boşandım. Babam da beni üç milyara 60 yaşında bir insanla evlendirdi. İkinci evliliğim imam nikahlı oldu. (...). Abi kardeş gibi bir şeydi. Beni hizmetçi gibi görüyordu. Aramızda hiçbir şey olmadı. Temizliğini yap, yemeğini yap, çamaşırını yıka bu kadar. Sürekli “Şunu getir, bunu getir” diye bir şeyler istiyordu. (...) Aramızda kavga çıkıyordu canımdan bezmişim.” (34 yaş)

Aile baskısıyla evlenme durumu evlilik sürecinin başlatılması için araştırmaya katılan tüm kadınlar için geçerli bir durum değildir. Ancak araştırmaya dahil olan tüm evli kadınların evliliklerine dair ciddi sorunlar yaşadıkları öğrenilmiştir. Evli katılımcıların evlilik yaşamlarını nasıl tanımladıklarına bakıldığında birçoğu eşlerinin davranış biçimlerindeki olumsuzluklara değinerek özellikle aile yaşamının gerektirdiği müşterek sorumlulukların yerine getirilmesi noktasında eşlerinin olumsuz

davranışlarına vurgu yaptıkları anlaşılmıştır. Evli katılımcıların hemen hepsi eşlerinin evlilik ve aile yaşamının gerektirdiği biçimde sorumluluk içinde hareket etmediğine yönelik düşünceler sunmuştur.

“Ben hamileyken haftalık alırdı, arkadaşlarıyla bitirirdi o parayı. Bir haftalık harçlığını bir gecede bitirirdi. Düşüncesizdi, günlük yaşardı. Çocuklar bir şey isteyince alamazdım.” (Katılımcı 1, 28 yaş)

“Haftalık çok az para verirdi, doğru düzgün bir şeye yetiştiremezdim verdiği parayı. Çok cimriydi. Bir de bütün sorumluluk benim üstümdeydi, çok zorlandım.” (Katılımcı 4, 25 yaş)

“Eşim çok sorumsuzdur ... bir ev haliydi, sürekli beni suçluyordu. Ben akşama kadar evdeydim, bir ayakkabı alıp giymezi. ... Bir gün ilaçsız kaldım, ağrılarım doğum sancısından beterdi.” (Katılımcı 6, 24 yaş)

“Eşimin borçları vardı. Çalışıyordu borçlarının yarısını ödüyordu yarısı kalıyordu. Bana para vermiyordu. Etraftan borç alıp evin alışverişini yapıyorduk.” (Katılımcı 14, 36 yaş)

4.3.3. Kadınları Çevreleyen Şiddet

Araştırmaya katılmış kadınların tümü bir biçimiyle şiddete maruz kaldığını beyan etmektedir. Kadınların deneyimleri esasında kadına yönelik şiddetin ne denli yoğun, sürekli ve sistematik olduğunu ortaya koyması bakımından oldukça önemlidir.

“Beni kaçırdığı günden beri beni dövüyor. İki gün geçiyor gene dövüyor, bir hafta geçiyor gene dövüyor. Normal bir dövme de değil. Yüksek şeylere öyle alıştım ki eşim beni dövmediği zaman “Bugün benimle niye uğraşmadı, sevmiyor mu beni” diyordum. Alışkanlık olmuştu. Dua ediyorsunuz ertesi güne sarkmasın olay diye. Eşim bana her türlü işkenceyi yaptı. Soğuk suya sokup kemerle döverdi. Silahla vururdu.” (Katılımcı 9, 30 yaş)

“Son sekiz yıldır ölümüne şiddet başladı. ... Dövdü, evden kovdu. İçip içip dışardan geliyor, “Sen şunu mu yaptın, bunu mu yaptın?” diyordu. İnkâr edince dövmeye başlardı. Olmayan bir şeyi kabul etmemi beklerdi.” (Katılımcı 10, 30 yaş)

“Silahı dayıyordu kafama, ağzıma sokuyordu, bacaklarıma dayıyordu “Öldüreceğim seni” diye. “Evde kısa kolluyla gezmeyecen” diye banyodaki sobaya yapıştırdı beni. Kafamdan kaynar su döktü sırtımda izi kaldı. ... Adam pata küte girişiyodu. Ömrü hayatımda böyle bir insana rastlamadım.” (Katılımcı 16, 51 yaş)

“(...) artık dayak çekecek halim yoktu. Sobanın demiriyle kafama vurunca yedi dikiş atıldı. Alkol alırdı, içerdi içerdi gözleri kırmızı erikler gibi olurdu. Allah’ın ne kötü sözü varsa söylerdi bana. Daha iki aylık gelindim dayak başladığında.” (Katılımcı 19, 56 yaş)

Şiddetin aile ortamında sadece kadın için değil çocuklar için de önemli bir sorun olduğunu gösteren ifadeleri içere şu çarpıcı örnekler sorunun ciddiyetini ortaya koyan bir nitelik taşımaktadır.

“Kızıma işkence etmeye başlamıştı. Bıçakla tırnaklarını kesmeye kalktı. Ben müdahale edince bana yöneldi. ... benim kızım çok çekti. Daha sekiz aylık bebekken ağlamasını diye ağzını sıkardı. Bir buçuk yaşında parmaklarını yaktı. Kemerle defalarca dövdü. ...O da çok kötü oldu benim kadar çekti bu sıkıntıları on bir senedir o da dayak yiyor.” (Katılımcı 9, 30 yaş)

“Büyük oğlumu çok döverdi. Gıcıklığı vardı sanki ona. Bana ve büyük oğluma özellikle çok gıcıklı. Sen çocuklarını seviyorsun diyordu, belki de kıskanıyordu.” (Katılımcı 8, 36 yaş)

Şiddet bir davranış biçimi olarak şiddet uygulayan açısından normalleştirilme eğiliminde olduğundan bu davranışın sürekliliğini sağlamak üzere çeşitli gerekçelerin üretilmesi söz konusu olabilmektedir. Görüşülen evli kadınlardan alınan bilgiler eşlerinin şiddet göstermek için çeşitli bahaneler ürettiği yönündedir.

“Eşim her türlü bahane arıyordu. ... Arkadaşım Cuma günü mesaj atmış Cuma mesajı. Eşim kızdı neden mesaj atıyor diye. Bakışları değişti, iki tokat attı. Her şeyden bir mana çıkarıyor.” (Katılımcı 8, 36 yaş)

“Valla beş dakika iyiyse bir saat kötü söz konuşurdu. Sofrada bile “Bu kaşık niye böyle indirilmiş, niye böyle indirilmemiş” diye bahane edip döverdi, söverdi.” (Katılımcı 19, 56 yaş)

“Hiçbir şey bulamasa ‘yemeğin tuzu yok, kapıyı niye geç açtın’ gibi küçük sorunlarda büyük problemler çıkarırdı.” (Katılımcı 7, 30 yaş)

Kadınları çevreleyen şiddet kadınların bedenine ve ruhuna doğrudan yapılan saldırıların ötesine de geçmektedir. Bunlardan biri de kadınların yaşam alanlarını daraltmak olarak öne çıkmaktadır. Kadınların yaşam deneyimleri sosyal hayattan tecrit edilmelerine yönelik ciddi bir baskı ortamının varlığını ortaya koymaktadır.

“Çoğu zaman kapıyı kilitlerdi üzerimden, kıskanırdı. Dışarıya da kolay kolay çıkamazdım. Çocuklarımı parka bile çok nadir götürürdüm. Benim evime gelen de yoktu, gittiğim de yoktu.” (Katılımcı 1, 28 yaş)

“Kimseyle arkadaşlık yapmama izin vermezdi ki yasaklardı hep. ‘Yok gitmeyecen, akıl alırsın, aklını çelerler’ derdi.” (Katılımcı 2, 37 yaş)

“Eşim kimseyi konuşurmazdı. ‘Benim karım, istediğimi yaparım’ derdi. ... Ben balkona dahi çıkamazdım. Arkadaşım, komşum yoktu.” (Katılımcı 10, 30 yaş)

“Eskiye dair, akrabalara dair görüşmem yasak. Onlar aşiretti. Onun ailesi gelebiliyordu. Onlar da bize karışamazlardı. Onlar da aynı sorunları yaşırdı. Nasıl yardım edebilir ki. Zaten gelmeden de eşimden izin alırlardı. Akrabalarımın erkekler giremezdi, sadece kayınlarım gelirdi.” (Katılımcı 9, 30 yaş)

“Arkadaş çevrem zaten yok, kimle arkadaşlık etsem onlara yüklendi eşim. Siz ne konuşuyorsunuz, o ne anlatıyor, sevgilisi mi var diye sıkıştırırdı.” (Katılımcı 3, 36 yaş)

Araştırmaya katılan kadınların deneyimleri sosyal yaşamdan uzaklaştırma yönündeki baskıların yalnızca eşten değil aile büyüklerinden de kaynaklı olabildiğini göstermektedir. Bu bakımdan özellikle annelerinin veya kayınvalidelerinin baskısı altında yaşamak zorunda kalan kadınların ifadeleri oldukça önemlidir.

“Sıkıntılarımı konuşmak istiyordum ama kayınvalidem her şeye karışırdı beni kimseyle görüştürmek istemezdi. Çevrem olmasına izin vermezdi. Bir arkadaşım ile görüşmek istesem hemen laf söz ederdi.” (Katılımcı 20, 40 yaş)

“İlk eşimden ayrıldıktan sonra ailemin yanına gittim ama... Annem laflarıyla ‘El ne der, elalem ne der’ (...) Çocuklarını umursamaz, evladım kahrolmuş, üzölmüş mü bilmez. Hep bencil. “Laf gelmesin, dedikodumuz yapılmasın” diye düşünür. “Konu komşu seni görmeyecek, ayrılıp geldiğini kimse bilmeyecek” diye eve kapatmaya çalıştı. (Katılımcı 11, 37 yaş)

Göröldüğü üzere araştırmaya katılan kadınların kadın konukevine gelmelerinin arka planını oluşturan genel görünüm çoğunlukla şiddet odağına yerleşmektedir. Şiddet olgusu da tek taraflı değil çok yönlü şekilde kadınların yaşamlarını biçimlendirmekte ve oldukça zorlaştırmaktadır. Sonraki kısımda kadınların şiddet ortamı içinde yaşadıkları sorunlarla ne şekilde baş etmeye çalıştığına ilişkin detaylara yer verilecektir.

4.3.4 Sorun Çözme ve Başetme Yolları

Araştırmaya katılan kadınların şiddetle baş etme stratejilerini anlamaya yönelik olarak öncelikle yaşadıkları sorunların düzeldiğı veya azaldığı zamanlar olup olmadığı sorularak sorunun ortaya çıkmadığı istisnaların oluşmasını sağlayan etkenlerin neler olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır. Kadınların birçoğı yaşadıkları sorunların zaman zaman azalsa bile sürekliliğini koruduğunu belirtirken bir kısmı ise çeşitli durumlarda yaşadıkları aile ve evlilik sorunlarının azalma eğilimine girdiğini ifade etmiştir.

“İlk eşimin dengesiz tavırları vardı. Bazen çok iyi davranıyordu bazen çok kötü davranıyordu. İki sene bir şans vermiştim. Bir ara babamla kalmıştım ama tekrar birleştik. Çünkü arada bir çocuk vardı. Ama sonra daha beter olmuştu.” (Katılımcı 4, 34 yaş)

“Bir gün iyiysen iki gün kötüydük. Eşimin sürekli boşanma isteğı sorundu. Genelde benimle konuşmazdı. Yedi ay yüzüme bakmadı, iletişim problemimiz vardı. Hiç konuşmuyorduk ve anlaşamıyorduk. Sorunlarını bana söylemezdi, giderdi ablasına söylerdi. O da gelir bana söylerdi. Eşim her şeyi kafasına takan, içine atan biriydi.” (Katılımcı 4, 25 yaş)

“(...) altı yıl boyunca zaten çırpındım (...) düzelecek diyorum, sabrediyorum ama bir iki saat sonra bir şeyler olurdu. Oğlumla eşim birbirlerine girerdi. Artık

oğlumu susturmak için zorla odaya kapatırdım. Oğlum ‘O benim babam olsa bana böyle yapmazdı’ derdi.” (Katılımcı 6, 24 yaş)

Eşinin ruh sağlığı sorunu olduğunu ve tedavi aldığını dile getiren Katılımcı 20, eşinin tedaviye uyduğu zaman daha iyi davrandığından bahsetmiştir:

“Eşim psikolojik rahatsızlığından dolayı tedavi görmeye başladı. Doktor ilaç vermişti ama düzgün kullanmıyordu. İlaçları aldığında düzgün davranıyordu, o zaman düzelme oluyordu ama çok dikkat etmiyordu.” (40 yaş)

Eşinin çalıştığı zamanlarda ailesine karşı daha iyi davrandığını ifade eden Katılımcı 7 ise bunun ona kendisini iyi hissettirdiğini belirtmiştir:

“Eşim zaten doğru düzgün çalışan biri değildi. Bir ay çalışıp iki ay yatardı (...) Çalıştığı zaman kendisi de mutlu oluyordu, bağırılmaya başlıyordu. Çocuğa ya da bana kızmıyordu. (30 yaş)

Eşinden yoğun fiziksel şiddet görmüş olan kadınlardan birisi olan Katılımcı 10 da zaman zaman eşinin yaptıklarından pişmanlık duyduğunu dile getirmiştir:

“Ara ara olurdu. Bir gün ya da saatlik. ‘Yaptığım hata’ diyordu. ... Canı istediği zaman çok iyi ya da çok kötü bir insan oluyordu.” (30 yaş)

Uzun süre şiddet gören ve evlilik ilişkileri çok çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalan kadınların yaşadıkları durumla baş etmek için neler yaptıklarını öğrenmeye yönelik olarak sorulan sorulara alınan yanıtlar kadınların hissettikleri güçsüzlüğü ortaya koymaktadır. Nitekim kadınların hemen hepsi yaşadıkları tüm olumsuzluklar karşısında susmaktan, sabretmekten başka çare bulamamıştır.

“Susarak... sustum sadece. Hiçbir şey olmamış gibi tekrar devam ettim, ama olmadı. Zaten psikolojik olarak da bunaldım. (...) eşimle çok tartışıyordum, kızılıyordum ona. Ben de ara ara hakaret savururdum, pek hakaret eden biri değilim aslında.” (Katılımcı 4, 25 yaş)

“Çocuklar küçüktü, belki düzelir diye çok sabrettim. (...). Susarak, sineme çekerek baş ediyordum, çocuklar için katlandım.” (Katılımcı 8, 36 yaş)

“Ben daha çok içine atan biriydim. Eşimle konuşuyordum. Çirkin yanıtlar alınca susmayı tercih ediyordum. (...) Genelde ben kendi kendime destekçi oldum. Anne olmak beni güçlendiriyordu. Hayatımda çocuğumun varlığı bana güç veriyordu.” (Katılımcı 7, 30 yaş)

“Susarak... Kendini savunma gibi bir lüksün yok. Ona göre adapte ediyon kendi hayatına. Ne derse oydu. Huyuna gitmeye çalışıyordum. Şurdan kalk, şuraya otur dese oturuyordum.” (Katılımcı 10, 30 yaş)

“Hiçbir şey yapmıyordum duruyodum evde. Bağırısam bağıramıyodum korkudan. Yuvam yıkılmasın diye bir şey demedim, mücadele ettim. Gitsem nereye gidecektim. Ana yok, baba yok, gardaş yok. (...) ağlıyodum, yakıyodum sigarayı.” (Katılımcı 16, 51 yaş)

Kadınlardan alınan ifadeler kadınların yaşadığı olumsuzluklara karşı genellikle pasif baş etme yöntemlerinin kullanıldığını göstermektedir. Buna paralel olarak kadınlar için yaşadıkları sorunlarla baş etme noktasında önemli bir güç kaynağı da inanç ve maneviyat ekseninde güçlü olmaya çalışma stratejisidir. Bu bağlamda kadınlardan bazıları baş etme stratejisi olarak inanç sisteminden yararlandıklarını söylemiştir.

“Namaz kılıyorum, dinime sarılıyorum. Ben namazı bıraktığım zaman başıma kötü olayların geldiğine inandım. İçim rahat etmiyor kendimi böyle rahat hissediyorum. İmanım inancım bana kuvvet veriyor. Başıma gelen sıkıntıları ibadet ederek aşıyorum. Kendimi Allah’a teslim ettim.” (Katılımcı 20, 40 yaş)

“Ben gücümü Allah’tan alıyorum. İbadet ettiğim zaman o kadar rahatım ki. Ama ibadet etmediğim zaman depresyona giriyorum. Hiçbir iş yapamıyorum, yataktan çıkamıyorum. O umudu o gücü maneviyattan alıyorum. İncim olmasaydı intihara bile gitmişim. (...) Hep bunlar bitecek diye düşündüm. Allah herkesi sınıyor, benim de kaderim buymuş dedim.” (Katılımcı 12, 36 yaş)

“Allah’a sığınyordum. “O öyle bir yardım eder ki insana, her şeyde bir hayır vardır” diye düşünüyordum.” (Katılımcı 15, 27 yaş)

Görüldüğü gibi sabır ve sabrı destekleyen inanç sistemi kadınların yaşadıkları sorunlarla baş etme noktasında çok önemli dayanak noktaları oluşturmuştur. Bunlar dışında zihinsel olarak rahatlatıcı olduğu düşünülen aktivitelerin de baş etmede rol oynadığı anlaşılmaktadır.

“El işi yaparak kendimi meşgul ettim. Örgü örерim, desen filan çizerim, iğne oyası yaparak sakinleşmeye çalışırım. Bunlar beni sakinleştirdiği için iyi geçiyor.” (Katılımcı 12, 36 yaş)

“Çalışmak iyi geliyordu, çalışmasam hep kafayı yerdim.” (Katılımcı 15, 27 yaş)

Kadınların deneyimleri yaşadıkları sorunların ciddiyetine dair önemli ipuçları verirken bu durumun kendilerini ve çocuklarını nasıl etkilediği konusu önemli bir husus olarak ön plana çıkmaktadır. Nitekim kadına yönelik şiddet ve baskı davranışlarının çoğu kez çocuklara da yönelebildiği ve aynı zamanda şiddet ortamında büyüyen çocukların bu durumdan oldukça etkilendiği bilinmektedir. Yaşananların yarattığı etkiye dair kadınların ifadeleri oldukça kaygı vericidir.

“Oğlum güven kaybı yaşıyordu, özgüven kaybı yaşadı, ilaç kullandı. Gece yataktan kaldığı zaman beni göremezse çıldırıyordu. Akşam hava kararınca çöp atmama bile izin vermezdi. Beni görmeden yapamazdı. Şimdi de üçüncü çocuğumda aşırı sinirlenme oluyor, öfkeleniyor.” (Katılımcı 1, 28 yaş)

“Çocukların psikolojisi iyice bozuldu. Çocuklarım ‘Artık gidelim’ diye ısrar ediyorlardı. Diğer çocuğum ‘Ben artık evden kaçacağım’ dedi. (...) Öğretmenler beni çağırıyordu. ‘Bu çocuklar niye böyle, niye içe kapanık, niye derslerine kendilerini veremiyor’ diye.” (Katılımcı 2, 37 yaş)

“Çocukların psikolojileri de kötü oldu. Okulunda dersler kötü gidiyordu, okula devam etmiyorlardı.” (Katılımcı 5, 35 yaş)

Eşi tarafından kendisine ve kızına yönelik yoğun şiddete maruz kalmış olan Katılımcı 9’un deneyimleri de şiddet ortamında yaşayan çocukların ruh sağlığının ne denli zarar görebileceğini gösterir niteliktedir:

Kızım travma geçiriyordu. Babasını öldürmek istiyordu, nefret ediyordu. Yaşadığımız en son olayda kızım babasının silahını aramış eğer bulsaydı öldürürdü babasını. Yani o zaman ya biz ölecektik ya o ölecekti. (30 yaş)

Şiddet ortamında büyüyerek günlük yaşamında şiddete tanık olan çocukların bu tür davranışlara yönelme riski bilinen bir gerçektir. Kadınların deneyimleri de bu bilgiyi desteklemektedir.

“Oğlum akran grubuna şiddet uygulamaya başladı. Okul rehberlik servisine gidiyordu düzenli olarak. ...Oğlum okulda arkadaşlarına şiddet uygulardı. Kardeşine hırçın davranırdı, bana bağırdı. Eşimin yaptığı bütün hırçınlıklar bana taş kaya olarak geri dönerdi. (...) tartışmamız, kavgamız onların yanında oluyordu. Oğlum babaya saldırırdı, eşim bana el kaldırıncaya hemen dövme hazırlanırdı. (Katılımcı 6, 24 yaş)

“Evde eşimle olan ilişkimde ‘Anne sen babama uyma’ diyerek ortamı dağıtmaya çalışırdı. Ama etkilenirdi, üzülürdü. Davranışlarına yansiyordu. Hırçın oluyordu. Biz kavga ettiğimizde o da ertesi gün arkadaşıyla kavga edip geliyordu. Eşimden ayrılmamın en önemli sebebi buydu. (Katılımcı 7, 30 yaş)

Kadınların deneyimleri, şiddet davranışlarına maruz kalmanın yarattığı olumsuz etkilerin benzer davranışlara yönelme konusunda kadınları da oldukça zorladığı yönündedir.

“Eşime son zamanlarda sözler sarf etmeye başladım. Çocuklarıma da artık zarar verdiğimi düşünüyordum, kötü davranıyordum, onları yuvaya vermeyi düşünüyordum.” (Katılımcı 1, 28 yaş)

“Çocuklarıma tokat atardım. Çocuklarıma üzüyordum. Oyun oynarken bile sesleri bana acayip bir şey geliyordu. Psikoloğa gittim. Çocuklarıma üzüyorum pişman oluyorum diye ilaç kullanmak istedim.” (Katılımcı 2, 37 yaş)

“Çocuklarıma (şiddet) uygulardım bazen. Eşime kızılıyordum, en ufak bir şeyde sinirimi çocuklardan çıkardığım oluyordu.” (Katılımcı 8, 36 yaş)

Kadın konukevine gelen kadınların yaşam deneyimleri çoğu zaman şiddet ve baskının bulunduğu bir ev ve aile yaşamı tablosu çizmektedir. Bu tabloda aile içindeki

huzursuzluklar, kendisine ve çocuklarına yönelen şiddet davranışları, şiddet örüntüsünün ortaya çıkardığı olumsuz ruh hali ve süregiden evlilik sorunları çok yönlü ve karmaşık bir sorunlar kümesi oluşturmaktadır. Kadınların bu durumla yaşamaya alışma yönünde sabır göstermesinin zaman zaman psikolojik sorunlar veya şiddete yönelik davranışlar sergilemeye yoluyla açığa çıkması da muhtemel görünmektedir.

4.4. Kadınların Sosyal Destek Sistemleri ve Sosyal Destek Yoksunluğu

4.4.1. Aile İlişkileri Temelinde Sosyal Desteğe Bakış

Bu başlıkta araştırma kapsamında görüşülen kadınların yaşam deneyimleri etrafında sosyal destek sistemleri ele alınmaktadır. Bu doğrultuda kadınların hayatlarında en çok yararlandıkları sosyal destek ağları yanında hissettikleri sosyal destek eksikliği konusunda kadınların görüşleri aktarılmıştır.

Araştırmaya katılan evli kadınların önemli bir kısmı aile ve yakın çevresinin maruz kaldıkları şiddetin sona ermesini desteklemek yerine sorunlu giden ilişkinin sürdürülmesi noktasında kendilerine baskı yaptığını şu ifadelerle beyan etmektedir:

“Baskı kuruyorlardı. ‘Herkesin bir çilesi, derdi var. Çocuğuna bakmazlar, tekrar evlensen bile. Yaşın çok genç. Bu yüzden çek, evinde otur. Ne yaparsa yapсын duyma, aldırış etme’ diyorlardı.” (Katılımcı 7, 30 yaş)

“Kaynanam bile ‘Ben de dayak yedim, ne var ki’ diyordu. ‘Onun huyu öyle, alttan al’ derdi. Benim teyzem, dayım, kuzenim ‘Dört dörtlük kim var, herkesin sorunu var, herkesin başına gelir, otur çek’ diyorlardı.” (Katılımcı 2, 7 yaş)

“Bazı tanıdıklarım ‘Eşindir seni döver de sever de, çocuğun için evliliğini yürüt.’ gibi bana baskı kurdular. Ben bu baskılarla evliliğimi biraz daha yürütmeye çalıştım ama olmadı sonunda ayrıldık.” (Katılımcı 14, 36 yaş)

“Şu anda da ‘Arada üç çocuk var affet’ diyorlar. ‘Deli de olsa senin, katlanmak zorundasın’ diyorlar. Kendi ailesi de benim ailem de böyle söylüyor. ‘30 yaşına gelsin de uysallaşır, yapar yapar usanır’ diye teselli veriyorlardı. ‘Bunların geni de böyle, babası da dedesi de böyle’ derdi kaynanam.” (Katılımcı 10, 30 yaş)

Yapılan görüşmelerin genelinde kadınlar aile yaşamı ve aile değerleri söz konusu olduğunda olumsuz duygular bildirmişlerdir. Bu bağlamda anne babaları veya kardeşleriyle olan ilişkilerini olumsuz duygu ve düşünceler etrafında tanımlamışlardır:

“Kardeşlerim hep yurt dışında, irtibatımız yok. Bir tek ablam gelir yılda bir hafta kalır. ... Benim kardeşlerim yurt dışında bile birbirinden habersiz. Koptuk, ben 15 yaşında geldim Türkiye’ye. Biri benden büyüktü, diğer üçü küçük. Geçenlerde Face’te küçük kardeşimi buldum, kocaman adam olmuş.” (Katılımcı 2, 37 yaş)

“Ne anne, ne baba sevgisi gördüm. Babamla görüşmüyorum da annemle görüştüğüm zaman yabancı gibiyiz.” (Katılımcı 5, 35 yaş)

“İlk eşimden ayrıldıktan sonra ailemin yanına gittim ama sonra iş buldum kuaförde çalıştım. Önce “Hemen birine verelim, evlensin gitsin” diye uğraştılar. Çocuğumu da babasına verdirdiler zorla. (...) Çocuğumu verdirdikleri için yemekten kesilmiştim. Annem “Ben seni istemiyorum, farz et ki senin bir annen baban yok” diyordu. Bunu hep söylüyordu ve bana çok acı veriyordu. “Gözüme şeytan gibi gözüküyorsun sen” diyordu. Kendi kendime annemin söylediklerini düşünüyordum.” (Katılımcı 11, 37 yaş)

“Ailem ilgisizdi. Hep böyleydi. Çocukluğumdan beri böyleydiler.” (Katılımcı 7, 30 yaş)

“Ailemde şiddet, ne bileyim her şey var. Daha önce üniversiteyi kazanmıştım ailem göndermedi. Ailemle hiçbir zaman ortak bir bağ kuramadım. Ben en küçüğüm, beş tane ablam var ama onlarla abla kardeş olamadım. Bana baskı uygulamaya çalışıyorlardı ben de bunun altında kalmamaya çalışıyordum. (...) Babam sorumluluğunu yerine getirmiyordu. Üniversiteye başladıktan sonra da hem çalıştım hem okudum. (...) Kardeşlerimle olan ilişkim hiçbir zaman iyi değildi.” (Katılımcı 12, 36 yaş)

“Ben daha küçüklüğümde beri ailemden çok şiddet gördüm. Ablam bile beni sevmediğini söylerdi. (...) “Öl, geber senden kurtulalım” der mi bir abla. “Dayak yiye yiye ölsem de sen onun kapısında öleceksin” der mi.” (Katılımcı 19, 56 yaş)

Görüşmelerde ortaya çıkan önemli noktalardan biri de kadınların eğitim hakkından yararlanamamış olmaktan dolayı içinde buldukları durumda olduklarını düşünmeleri ve bundan ailelerini sorumlu tutmalarındır. Bu durum aileye karşı hissedilen olumsuz duygularla birlikte ifade edilmektedir:

“Annemi küçük yaşta kaybetmişim. Babam da kendi nefisini düşünen bencil bir insandı. Evli olmasına rağmen başka kadınlarla birlikteliği vardı. Biz yedi kardeşiz, yedimize de sahip çıkmadı hep aynısını yaptı. ... Bir meslek sahibi olmadım onların sayesinde. Okumak istedim okuyamadım. Öğretmenim babama bile rica etti ama babam okutmadı “Kız kısmısı okur muymuş” diye. Hiçbir zaman destek olmadılar. İkinci eşime de üç milyara sattı. Önceki evliliğimde de hizmetçi gibi görüyorlardı beni.” (Katılımcı 18, 34 yaş)

“Annem de babam da değer verir ama bu zamana kadar benim ne istediğimi göz önünde bulundurmazdılar. Kendi söyledikleri olunca daha iyi olacakmış gibi geldi onlara. Ben okumak istedim ama okutmadılar. Kız kısmı okur mu dediler.” (Katılımcı 15, 27 yaş)

“Benim babam biraz aksiydi. Ben Anadolu lisesini kazanmıştım ama babam ‘Göndermeyeceğim’ dedi. Ben babama yalvardım ‘Baba beni n’olur gönder’ dedim. ‘Dolmuş param yok’ dedi bana ama vardı karı kızla yiyordu, içkiye harcıyordu. Ben babama “Baba beni okula gönder ben yürüyerek giderim” dedim.” (Katılımcı 9, 30 yaş)

4.4.2. Sosyal Destek Ağlarından Yararlanma Durumu

Konukevinde kalan kadınların konukevine geliş sürecinde deneyimledikleri güçlükler karşısında hangi destek sistemlerinden hem maddi hem de manevi anlamda yardım aldıklarını anlamaya yönelik sorulara verdikleri yanıtlarda çoğunlukla ‘kimsenin yardım eli uzatmadığı’ vurgusu yaparak sosyal destekten yoksun kaldıklarını ifade etmişlerdir.

“Yakın çevremden kimse yoktu. Dertleştiğim kimse yoktu. Birisi olmuş olsaydı, belki bu kadar bunalmaz, belki bu kadar daralmazdım. Kendi kendime akşama

kadar, çay-sigara kafayı yiyordum. Eşimle aramızda mezhep farkı var... kabul edemediler.” (Katılımcı 1, 28 yaş)

“Hiç kimse yardım etmedi. Aileme sığındım, destek istedim. Üç gün sonra geri git diye baskıya başladılar ‘ boşver, erkektir, git evine’ diye. Ama benim gururum var. Açlığını çektim, susuzluğunu çektim. İki yıldır para kazanıyor, onda da beni aldattı.” (Katılımcı 3, 36 yaş)

“Hiç kimse yardım etmedi. Yakın arkadaşım veya yakın çevremden kimse yoktu. Başa çıkmaya çalıştığım kadar çalışıyordum. Bana maddi veya manevi yardım eden yoktu.” (Katılımcı 13, 24 yaş)

“Yakınlarımdan destek bekledim ama bulamadım. (...) Annemden çok destek beklentim oldu. Ama kimse “Bu durumu böyle yaparsan düzelir” demedi. Ablam da boşandı. Onun iki çocuğu var devletten yardım alıyor, kirasını kaymakamlık ödüyor. O da ne kadar destek olabilir ki? (...) Ablalarımdan destek olan da olmadı.” (Katılımcı 15, 27 yaş)

“Ana yok, baba yok, gardaş yok. (...) Ben evlatlık büyüdüm, başkasına vermişler beni. Gerçek anne babamı bile bilmiyorum. (...) Yakın çevremde kimse yok.” (Katılımcı 16, 51 yaş)

“Hiç kimse yardım etmedi. Kardeşlerimden yardım istedim ama hiçbirisi arka çıkmadı. Yakın çevremde başka yardım edecek kimse yok. (...) Arkadaşım yok. Akrabalarımdan bir teyzem vardı onunla aram iyiydi ama o da annemle karşı karşıya gelmek istemediği için karışmadı. Kimse bana destek olmadı.” (Katılımcı 17, 38 yaş)

“Kimsenin bana maddi desteği yoktu ki, manevi desteği de yoktu. Oturup iki kelime sohbet etmek bile insanı rahatlatırdı, o bile yoktu.” (Katılımcı 19, 56 yaş)

Kadınların önemli bir kısmı karşılaştıkları sorunlar karşısında destek bulamadıklarını ifade ederken bir kısmı belirli düzeyde sosyal destek aldığını beyan etmiştir. Sosyal destek sağlayanlar aile bireyleri olabildiği gibi akraba veya komşu da olabilmektedir. Genel olarak bakıldığında kadınların algıladıkları destek en çok ‘dertleşmek’ olarak ifade edilen manevi destek öğelerine dayanmaktadır.

“Halam biraz yardımcı olmak istedi. (...) evini açtı, manevi destek oldu. Beni anlamaya çalıştı. En çok konuşarak destek olmaya çalıştı. (...) Bir arkadaşım vardı (...) Onunla dertleşiyorduk. Bir de komşum vardı. Onlarla konuşunca rahatlıyordum. (Katılımcı 7, 30 yaş)

“Bir ablam var İstanbul’da. Onunla telefonlaştık. Çok bunaldığım zaman dertleşirdim. Maddi olarak birbirimize desteğimiz olmuyor ama aynı şeyleri yaşayınca insan birbirini daha çok anlıyor.” (Katılımcı 10, 30 yaş)

“Komşular vardı. Maddi manevi destek oluyorlardı. Eşimle konuşuyorlardı aramızı yapıyorlardı. En çok iki komşum yardım ederdi bana. Hamide en çok yardım edenlerden biriydi. Çok iyi birisiydi. İki kere ameliyat oldum çocuklarıma o baktı. Çocukların harçlıklarını veriyordu, beslenmesine yardımcı oluyordu. Yemeğim olmasa yemek pişirip veriyordu. Fatma adında bir arkadaşım vardı. Sohbet edip dertleşiyorduk. O da kocasından dolayı sıkıntıdaydı. Kocasından şiddet görüyordu. Birbirimize dertlerimizi söylüyorduk, manevi anlamda destek oluyorduk hepsi bu. Hala görüşüyoruz.” (Katılımcı 18, 34 yaş)

“Bir tek kayınvalidemin kuzeni vardı onunla konuşurdum. Muhabbet ediyorduk yani hepsi o. (...) en çok annemi bir de kız kardeşimi arardım dertleşirdik. Onlar benim derdimi dinliyordu. (...) hem maddi hem manevi yardım ettiler bana destek oldular. Çalışmaya başladıktan sonra bana manevi olarak destek oldular moral verdiler. İstanbul’da bir arkadaşım var psikiyatrist. O bana iyi geliyordu onunla görüşürdüm. İş yerinden bir arkadaşım vardı onunla da dertleşirdim. Ailemin yanına döndükten sonra onunla görüşmeye başladım. Yani onun dışında kız kardeşim beni anlardı. Arkadaşımın kız kardeşime derdimi anlatırdım onlar yaptıklarını desteklerdi. Sıkıntılarla mücadele ederken yanımda oldular.” (Katılımcı 20, 40 yaş)

Sosyal destek ruh sağlığının korunması için de oldukça önemlidir. Ancak araştırmaya katılan kadınların ifadeleri genel anlamda yaşadıkları sorunların çözümünde ve şiddetten korunmalarında sosyal destek sistemlerinin yeterince iyi işlemediğini göstermektedir.

4.4.3. ‘Keşke’ Böyle Olmasaydı

Araştırma sürecinde görüşme yapılan kadınların genel ruh haline ilişkin edinilen izlenimler geçmişe yönelik düşüncelerinde ‘keşke’ duygusunu yaşadıklarını düşündürmüştür. Bu noktada kadınlara onları ayakta tutacak veya ihtiyaçlarına karşılık verecek ne olsaydı kadın konukevine gelmesine gerek kalmayacağı anlaşılmaya çalışılmıştır. Kadınların bu husustaki düşünceleri oldukça çeşitlilik göstermekle birlikte yine çevreden destek alabilmelerinin önemini ortaya çıkarmış olması bakımından önem kazanmaktadır.

“Yani deselerdi ‘Eşinle anlaşamıyorsun, tamam kızım herkesin başına gelebilir.’ Eve gittiğimde de eşimden ayrıldığım için ‘Geldin başımıza kaldın’ demeselerdi, kararlı davransalardı, iyi davransalardı gelmezdim.” (Katılımcı 7, 30 yaş)

“Eğer ki kardeşlerim moral olarak bir de bana yardımcı olsalardı, haftada bir kere bile olsa kapımı çalsalardı gelmeme hiç gerek kalmazdı. Çalışıp soframızda bir ekmek olmasını rabbim zaten nasip ederdi.” (Katılımcı 19, 56 yaş)

“Çocuklarıma bakabilecek biri olsaydı bana yardım edecek biri, maddi olarak yeterli durumum olsaydı gelmezdim. KPSS’yi kazanmak istiyorum ona çalışıyorum o yüzden sınava hazırlanmak için burada kalıyorum.” (Katılımcı 20, 40 yaş)

“ En çok sevgi. Ailemden sevgi görseydim, dışlanmasaydım hor görülmeseydim gelmezdim. Eşim de bana saygı sevgi göstermiyordu. Öyle olunca kendini kötü hissediyor insan. Kendi çocuklarını bile sevmediği için...” (Katılımcı 18, 34 yaş)

“(…) kocam beni dövdü, ben de ona elimdeki gırgırı fırlattım. Hiçbir yerine denk gelmedi ... Ama bundan gitmiş rapor almış nasıl aldıysa. Beni şikayet etmiş. Ondan da ceza aldım. Dayağı yiyen benim ama cezayı alan da benim. O da ceza aldı ama ben de ceza aldım. Bu hak mı yani. Avukatım olmadığı için bunlar başıma geldi. Çünkü neyin ne şekilde yürüdüğünü bilmiyorum. (...) Bir gırgır attım o da denk gelmedi bunun yüzünden hapse gidiyordum. Savcı durdurdu şimdi denetimli serbestlik şeyim var. (Ağlamaya başlıyor) Çok zoruma gidiyor benim bir avukatım olsa bunlar başıma gelmezdi. (...) Beni onunla evlendirmeselerdi bunları yaşamazdım. (...) Ama evlenmeseydim de beni okutsaydılar böyle olmazdı. Annem babam bana okumam için destek verseydi her şey daha farklı olurdu.” (Katılımcı 15, 27 yaş)

Yaşadıkları zorlu durumlar karşısında hissettikleri manevi doyum eksikliği yanında kadınların maddi olanaklardan yoksun olmayı da önemli bir neden olarak değerlendirdikleri görülmektedir:

“Bir iş olsaydı, çocuklarıma bakacak biri olsaydı, o zaman ayakta durabilirdim. (...) Maddi konuda yardım alabilseydim gelmezdim. Maddiyat olmayınca olmuyor, çok önemli ayakta durabilmek için. (Katılımcı 2, 37 yaş)

“Maddi olanak... Ailem benim arkamda olsaydı gelmezdim ben buraya. Şimdi eşimden kaçarak geldim. Maddi sorunlarım olmasa, gidecek yerim olsa, ben ona iki senedir katlanmazdım. Ayakta duracak mesleğim yok, arkamda duracak kimse de yok.” (Katılımcı 5, 35 yaş)

“Bana ve çocuklarıma maddi yardım yapılsaydı... Para... Her şey parada bitiyor. Para olunca insan kendini güçlü de cesaretli de hissediyor. Yıllardır bu kadınların bu erkekleri çekmesinin nedeni hep para, hep bunlar. Ne olur nasıl olur bilemedik ki.” (Katılımcı 10, 30 yaş)

Kadınların maddi kaynak ihtiyacına yaptıkları vurgu kendi başlarına ayakta durabilmenin ve dolayısıyla bağımsız olabilme düşüncesinin bir ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum sonraki bölümlerde görüleceği üzere kadınların geleceğe yönelik düşüncelerini de oldukça fazla etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir.

4.5. Kadın Konukevi Yaşamına İlişkin Düşünceler

Konukevinde kalan kadınlar içinde buldukları şiddet ve istismar ortamına bazen yıllarca göğüs gerdikten sonra, sorunların azalmayı ve maddi ve manevi sosyal öğelerinden mahrum kalma nedeniyle son olarak kadın konukevine gelmişlerdir. Kadınların çoğu polise müracaat ederek kadın konukevine yerleşmiştir. Bu yönüyle kadın konukevi aslında pek çok kadın için yepyeni ve alışılmadık bir deneyimi de beraberinde getirmektedir. Bu kısımda kadınların kendileriyle görüşülen zamandaki duygu durumları ve kadın konukevinde yaşamaya ilişkin düşünceleri sunulmaktadır.

4.5.1. Kadınların Duygu Durumu

Araştırmaya katılan kadınların şu anki duygu ve düşüncelerini anlamaya yönelik sorulara alınan cevaplar kadınların tam olarak karmaşık duygular içerisinde olduğunu gösteren niteliktedir. Kadınlar içinde buldukları duygu durumu ifade ederken negatif anlamda en çok değersizlik, yalnızlık ve güvensizliği işaret etmektedir.

“Böyle bir değer ve sevgi hissetsem kadın konukevinde ne işim vardı. Ezilmeden başka bir şey yapmadılar, hep iş gör, iş gör.” (Katılımcı 18, 34 yaş)

“Bilmem kendimi çok değersiz hissettiğim için çocuklarımdan başka kimsenin değer verdiğini düşünmüyorum. (...) Yanımda hiç kimse yok ki. Bir insan ne olursa olsun seninle ağlayıp seninle gülüyorsa o kişi seni seviyordur, değer veriyordur ama öyle bir kişi yok, herkes kendi derdinde.” (Katılımcı 10, 30 yaş)

Bazı kadınlar ise kendilerine değer veren birileri olduğunu düşünürken bazıları ise çocuklarının kendilerine verdiği değerın güçlendirici olduğuna değinmektedir.

“Evet hissediyorum. Bahsettiğim gibi annem babam kardeşlerim bana değer veriyor. Babam özellikle sever beni. Rahmetli babaannem de beni çok severdi Allah rahmet eylesin. Burada Emine adında bir arkadaşım var o da çok iyi birisi. İstanbul’daki arkadaşım ile da iyi bir dostluğumuz var.” (Katılımcı 20, 40 yaş)

“Teyzem, kardeşlerim, yengem... Onlar bana değer verir, ama en çok kardeşim verir. (...) Beni en iyi tanıyan o, bana inanan o, onun yanlışıını hiç görmedim.” (Katılımcı 4, 25 yaş)

“En çok değer verenin oğlum olduğunu düşünüyorum. Ailemde babam olduğunu düşünüyorum. Babam pişman ve rezil olmamı istemiyor. Babam benim için endişeleniyor. “Gençsin, nasıl çalışacaksın, çocuğun var, nasıl yalnız yaşayacaksın?” diyor. Beni düşündüğünü hissediyorum. Annem için bir şey hissetmiyorum.” (Katılımcı 7, 30 yaş)

Katılımcı 2 ise kendisine en çok değer verenlerden bahsederken öncelikle çocuklarının kendine sağladığı manevi gücü dile getirmiş, sonrasında ise kadın konukevinde görevli sosyal çalışmacıların değer verdiğini belirtmiştir:

“Çocuklarım... Her türlü benim yanımdalar. ‘Seni hiç bırakmayız’ diyorlar. Onlar olduğu sürece ben hep güçlü olucam onlar sayesinde. Bir de buradaki uzmanlar var. Onlar da değer verir. Buradakilerin nasılsın demeleri, saygı göstermesi, is bulmam için çabaları, hep imkan sunmaları bana çok güven verdi. (Katılımcı 2, 37 yaş)

Bazı kadınlar yaşam deneyimlerinin bir sonucu olarak ailelerine ve diğer insanlara karşı yoğun güvensizlik duygusu hissettiklerini ifade etmiştir:

“Kimseye güvenemiyorum. Güvenim çok sarsıldı insanlara. Ablam ve abimle de konuşuyorum ama onlara da güvenemiyorum. İnsanlara karşı güvenim sıfır oldu artık. (...) Çok darbe yediğim için, bir de insanları tanıdığım için. Sonuçta o ortamda çalışınca insanların ne olduğunu anlıyorsun. Görüyorum ki hiç kimseye güvenilmez. İnsanların gerçek yüzünü ben bu ortamda çalışınca gördüm. Önünden gülerler arkandan bir sürü iş çevirirler.” (Katılımcı 13, 24 yaş)

“Ne zaman zor duruma düşsem ne annemi görüyorum yanımda ne babamı. İnsanın ilk arayacağı kişi anne babasıdır. İnsan annesine babasına güvenmezse kime güvenecek. Ne zaman başım sıkışsa onları hiç yanımda göremedim. Dar günümde beni yalnız bıraktılar.” (Katılımcı 7, 30 yaş)

“Hiç kimse. Kimseye zerre kadar güvenmem. Bütün ihanetleri gördüm. İnşallah iyi insanlar vardır. Kızım da erkek düşmanı.” (Katılımcı 9, 30 yaş)

Değersizlik ve güvensizlik duygularına eşlik eden bir başka olumsuz duygu ise yalnızlık olarak ön plana çıkmaktadır. Bu durumu kimsesizlik olarak açıklayan kadınlar düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

“Ailem yok ki... Hiç kimsem yok, kimsem olmadığı için çok ezildim. Kardeşlerim hep yurt dışında, irtibatımız yok. Bir tek ablam gelir yılda bir hafta kalır. O da bir Alman çikolatası bile getirmez. Komşum vardı onunla konuşurdum ara sıra. Arkadaşım yok benim.” (Katılımcı 2, 37 yaş)

“Ailemin sevdiklerinin farkındayım ama hiçbir şey yapmadan durmaları da insanı üzüyor. Beş aydır burdayım hiçbiri arayıp sormuyor. Nerdeler, hiçbiri de yok şu an yanımda. (...) Bu süreç içerisinde kimseyi yanımda görmedim. Tek başıma olduğumu düşünüyorum.” (Katılımcı 10, 30 yaş)

4.5.2. Konukevinde Yaşamak

Yukarıda kadınların duygu durumuna ilişkin sunulan bulgulardan anlaşıldığı üzere araştırmaya katılan kadınlar psikolojik açıdan tam bir iyilik hali durumunda görünmemekte, çeşitli duygusal güçlükler yaşamaktadır. Aşağıda sunulan ifadeler ise kadınların konukevinde buldukları bu süreçte ne denli karmaşık bir ruh halinde bulduklarını ve kadın konukevinde yaşamakla ilgili duygu ve düşüncelerini yansıtmaktadır:

“Benim psikolojim yerinde olsaydı eşimden daha önce ayrılırdım. Belirli bir zamandan sonra insan kendini kaybediyor. Sizin karşınızda canavar kesilmiş bir birini görünce ister istemez başka yere gidiyorsunuz. Kendimi daha yeni yeni toparlamaya başladım. Tuhaf bir duygu aslında anlatmam mümkün değil.” (Katılımcı 1, 28 yaş)

“Psikolojik olarak korku başladı. Yalnızlık korkusu yaşıyorum. Çoğunlukla gelecek konusunda endişeliyim. Buranın kalma süresi kısa ve çocuğum çok küçük. Ne olacağı belli değil. Ama kendimi de güvende hissediyorum.” (Katılımcı 4, 25 yaş)

“İyi ki gelmişim diyorum. Biraz sıkıyor gerçi beni burası. Kuralları değişik. Her kafadan bir ses. Kimseye bir şey söyleyemiyorsun. Herkesin ayrı derdi var. Bir araya gelince de daha da artıyor problem. Aslında bir an önce çıkmak istiyorum.” (Katılımcı 3, 36 yaş)

“Hiç yoktan güvendeyim, biraz da olsa kafam dinlendi, sakinleşti. İşe de başladım. Cesaretlendim. Burda halime şükretmeyi öğrendim. Rabbim ne hayırlıysa onu versin diyorum.” (Katılımcı 6, 24 yaş)

“Artık sıkılmaya başladım. Artık elime bir meslek alıp bir an önce çıkmak istiyorum. Yani gerçekten çok bunaldım. Kendimi burda kalırken çıkmaz bir sokaktaymış gibi hissediyorum. Hep bir ömür burda kalacakmışım gibi geliyor. Ömrüm hep kadın sığınmaevinde geçecekmiş gibi geliyor.” (Katılımcı 13, 24 yaş)

Kadın konukevini mekan ve aidiyet açısından değerlendiren bir kadının ifadesi de oldukça anlamlıdır.

“Orda da özgür değildim burda da. Ama döven yok, aşağılayan yok, korku yok. (...) Evim de bana ait değildi, burası da bize ait değil.” (Görüşme 10, 30 yaş)

Başka bir kadın konukevinde dahi kendini güvende hissetmediğini, karamsarlık ve korku ile travmatize olmuş ruh durumunu şu ifadelerle anlatmıştır.

“Ben biliyorum ki bir gün eşim beni kurşuna dizecek. Benim tek derdim kızımı iyi bir yere yerleştirmek. Ben biliyorum ben öleceğim, kaç kaç nereye kadar. (...) Şimdi bakıyorum herkes yerinde herkes mutlu. Ben ne yaptım ne suç işledim de on dört yaşında bunları çektim. Neyin bedelini ödüyorum bilmiyorum. Şimdi dahi özgürlüğüm elimden alınıyor. Devlet de bunu yapıyor bana. İstese onu alır ama beni alıyor ben burda kapalı kalıyorum. Kusura bakmayın kendimi tutamıyorum.” (Katılımcı 9, 30 yaş)

Kadınlardan Katılımcı 2 ise kadın konukevi yaşamını genel olarak olumlu ve yararlı bir sürecin aracı olarak değerlendirmiş ve hayatında ilk kez kendisine değer verildiğini söylemiştir:

“Buradaki uzmanlar dışında kimseye güvenemiyorum. Buradakilerin nasılsın demeleri, saygı göstermesi, is bulmam için çabaları, hep imkan sunmaları bana çok güven verdi. Bir insanın benim için çabalaması çok güzel bir şey. İlk kez böyle bir şey yapıldı benim için. ... Çok mutluyum, her gün şükrediyorum. Dayak yok, şiddet yok, çene yok... Çocuklarıma verimli olabiliyorum. Derslerini çalıştırıyorum. Yoksa sinirli, sürekli ağlayan biriydim. Etütümüz var, psikoloğumuz var daha ne olsun.” (37 yaş)

4.5.3. Kaçıp Kurtulamamak

Yapılan görüşmelerde elde edilen bulgular kadınların konukevine sığınsalar bile kendilerini rahat hissedemediklerini göstermektedir. Buna yönelik olarak kadınlardan alınan bilgiler aile üyelerinin veya yakın çevrenin kadın konukevine ve oraya giden kadınlara ilişkin olumsuz tutum ve düşünceler besleyebildiğine yöneliktir:

“Senin orada ne işin var, annenin bananın evi yok mu’ diyorlar. Buranın kendi düşüncelerine göre iyi bir yer olmadığını söylüyorlar. Orada kalan kadınları biz iyi biliriz diyorlar.” (Katılımcı 1, 28 yaş)

“Buraya geldikten sonra bacılarımı aradım, burayı anlattım. Annem, babam da öğrendi ama abim ‘çık oradan, rezil etme bizi. Orada kimin ne yaptığı belli değil’ dedi. Abim ve amcamın oğlu, buranın kötü bir yer olduğunu, kötü yola düştüğümü sanıyorlar. Hastaneden rapor almamı istiyorlar fuhuş yapmadığıma dair. Şimdi ben bunu nasıl yapacam, bilmiyorum. ‘Sen kaldığın yerde nasıl geçiniyorsun demek ki para kazanacak bir şey yapıyorsun’ diyorlar.” (Katılımcı 3, 36 yaş)

“Ben onları inandıramadım buranın bir kurum olduğunu anlatamadım. Burayı çok kötü yer olarak biliyorlar. (...) arkadaşlarımla kaçtığımı düşünüyorlar. 6-7 arkadaş ev tuttuğumuzu sanıyorlar (...) Buraya gelmeme ilişkin hala soru işaretleri var. Sürekli adliyede, savcılıkta beni arıyorlar. Burada olduğuma inanmadıkları için. İnanmıyorlar benim burda olduğuma.” (Katılımcı 6, 24 yaş)

“Ailem için uygun değil. Kadın konuklerini kötü olarak biliyorlar. Ondan dolayı zaten aileme söylemiyorum. İnsanlar eşini aldatan kadınların orada kaldığına düşünüyorlar. Medyanın açığa kavuşturması lazım. Kadınların ailesi de inanmıyor. Kadın eşinden ayrılıp burda kalsa sonra eşi burda kaldığına inanmıyor. Onun fahişelik yaptığını filan düşünüyor. Kadın konuklerinin ne demek olduğunu toplum bilsin, bilmiyorlar.” (Katılımcı 12, 36 yaş)

4.6. Kadınların Geleceğe Yönelik Düşünceleri ve Beklentileri

4.6.1. Sosyal Destek Sistemlerinden Beklenenler

Bu kısımda kadınların bundan sonraki süreçte ailelerinden veya ilişki içinde oldukları sosyal çevreden neler beklediklerine ve gelecekte neler beklediklerine dair düşüncelerine yer verilmiştir. Bu doğrultuda kadınların bir kısmı özellikle ailesinden destek beklemekte iken bir kısmı yaşadıkları sorunlara sebep olduklarını düşündükleri aileleri veya yakınlarından hiçbir beklentileri olmadığını dile getirmiştir. Kadınlar aradıkları desteği daha çok takdir ve onay, yakın ilişki gibi ‘manevi’ boyutta beklediklerini dile getirirken bu durumun kadınların sosyal kabulünün sağlanarak güçlenme hissi üzerinde önemli olduğu görülmektedir.

“Ailemden tek beklediğim şey ‘Düzenini kurdun, ayağının üstünde duruyorsun bu çok güzel bir şey’ desinler istiyorum. Sadece manevi destek istiyorum. Arkadaşım

da bana çalışırken destek olabilir. Çocuğumun bakımını üstlenebilir. Daha az ücrete bakabilir çocuğuma. Ondan da bunu bekliyorum.” (Katılımcı 7, 30 yaş)

“Destek çıkmalarını istiyorum. En çok manevi destekte bulunsunlar. “Yaparsın, edersin, olur.” Kendimi yalnız hissetmeyeyim, tek başına bir şeylerin üstesinden gelemiyorsun. Onlar yanımda olsa rahatlıkla işe giderim. Ama tek kaldığım zaman her şeyi düşünmek zorundasın. Hem de bir değil bin defa.” (Katılımcı 10, 30 yaş)

“İstediğim bir kişi vardı o da annem. Beni büyüten annemin olmasını çok isterdim. Hatta çok çaba harcadım barışmak için. Akrabalarımı araya soktum, herkesi soktum hatta Zonguldak’taki görevliler... Burdaki gibi orda da çalışan danışmanlar annemle konuştu. ‘Yok.’ demiş annem. ‘Kesinlikle istemiyorum, gelmesin’ demiş. Yani en çok onun olmasını isterdim yanımda. (...) desteğe çok ihtiyacım var. Tek başıma yapamayacağım şeyler... çocuk olduğu için. Çocuk olmasa tek başıma yaparım. Ama çocuk olduğu için mecbur birinin yardımına ihtiyacım var. Yoksa yine bir iki ay o işi yapıp anca öyle yapıcam her şeyi. Ama bu sefer de çocuk elimden gidecek diye korkuyorum. İyicene böyle ortada kapana sıkışmış gibiyim. (Katılımcı 13, 24 yaş)

“Benim kararlarıma saygı duysunlar istiyorum. Bana karşı çıkmalarını istemiyorum. Yaşam tarzıma saygı duysunlar kararlarıma saygı duysunlar. Annem ya da çevremdekiler bana evlilik tavsiyesinde bulunmasınlar.” (Katılımcı 20, 40 yaş)

Kadınların konukevi sonrasındaki gelecek yaşamlarında sosyal desteğin önemli olacağını anlamak mümkündür. Buna rağmen kadınlardan bir kısmı aile ve yakın çevresinden herhangi bir destek istemediğini ve hatta onlarla görüşmek istemediğini dile getirmiştir.

“Beklentim hiç yok, görüşeceğimi hiç zannetmiyorum. Düşene el uzatmadıkları, beni anlamadıkları, çocuğumla kendileri arasında bir seçime zorladıkları için görüşmek istemiyorum.” (Katılımcı 4, 25 yaş)

“Ben zaten ailemi sildim. Ailem yok, beklentim yok. Çevreden de beklentim yok. Kimse bana öyle sözlerde bulunmadı, keşke olsaydı.” (Katılımcı 5, 35 yaş)

“Kimseden bir şey istemiyorum. (...) Hiçbir şey. Benden uzak olsunlar, Allah’a yakın olsunlar. Bu hallere düştüysem hep onların yüzünden. Çocuklar perişansa hep onların yüzünden. Bundan sonra da bir iyilikleri dokunmasın bana. Sağ eliyle verdiler sol eliyle ittiler.” (Katılımcı 6, 24 yaş)

“Hiçbir beklentim yok, bugüne kadar sahip çıkamadılar. Açlıktan ölürüm yardımlarını istemem. On dört yaşında hayatın ne olduğunu gördüm. Bir buçuk senedir kadın konukevinde savaş veriyorum. Hayatımda hiçbir zaman yoklardı. Olmadılar, bundan sonra olmasınlar. İnsan, ‘İyi misin?’ denmesini bekliyor. Belki ailem gece arar diye uykusuz kaldım. Arayıp ‘Kızım biz seni kurtarcaz’ diyecekler diye. Sanki beni elleriyle teslim etmiş gibi davrandılar.” (Katılımcı 9, 30 yaş)

“Yok, bugüne kadar olmadı bundan sonra da olmaz. Zaten hiçbirinden fayda da görmedim. Bundan sonra da akrabayla arkadaşla ilişki kurmam çok zor. Sormuyorlar bile ‘nerde kaldın, aç mısın, susuz musun’ diye. Bir şey beklemiyorum.” (Katılımcı 14, 36 yaş)

4.6.2. Geleceğe Dair Duygu ve Düşünceler

Konuk evinde kalan kadınların konukevi sonrasına ilişkin yaşam planları ve gelecek beklentilerine ilişkin olarak alınan yanıtlarda öne çıkan paydanın geleceğe dair belirsizlik hissi ve endişe odağına yerleştiği görülmektedir.

“Çoğunlukla gelecek konusunda endişeliyim. (...) Ne olacağı belli değil. (...) Elimde bir param olmadığı sürece çıkmayı düşünmüyorum. Uzun süre kalabilirim. Çocuk küçük olduğu için (2 aylık) başımın çaresine bakamıyorum. Nafaka alıp ve engelli maaşı ile geçinebilirim, ortak bir arkadaşla eve çıkabilirim. (...) Şimdiden hiçbir plan kuramıyorum. (Katılımcı 4, 25)

“Şu anda hiçbir şey düşünmüyorum. Plan da yapmıyorum. Çünkü düşündüğüm şeylerin hep tersi oldu... Bazen düşünüyorum. Tek başına nasıl yeteceğim çocuğuma, üç beş sene sonra ergenliğe girecek. Beni babamdan mahrum ettin der mi diye düşünüyorum. Ama ilerde eşimle de barışmak istemiyorum.” (Katılımcı 7, 30 yaş)

“Huzursuz hissediyorum. Gelecek kaygısı var. Sağlığım konusunda endişeliyim. Çalışmazsam çocuklarıma bakamayacağım, çocuklarım elimden

gidecek diye korkuyorum. Çocuklarımı eşim alır bana göstermez diye korkuyorum. Eşime tazminat davası açtığı için o da bana kinli aslında. Şu an tıkanıyorum hissediyorum. Vaktim boşa geçiyor sıkılıyorum. Kendimi bu yüzden kötü hissediyorum.” (Katılımcı 17, 38 yaş)

“Üç çocuk ne olacağını bilmiyorum. Bir bakıyom, kendimi kurtulmuş yüksekte hissediyom, bir bakıyom aşağıda. Dayak yiyodum ama çocuklarımın geleceği maddi açıdan vardı. Ne bilim karmakarışık işte. İşim yok, mesleğim yok biraz da karamsar bakıyorum hayata. Küçük bebeğimden dolayı şimdilik planım yok. Zaman ne getirirse.” (Katılımcı 10, 30 yaş)

Araştırma kapsamında görüşülen kadınlar arasında en yoğun şiddete uğramış olan Katılımcı 9’un içinde bulunduğu ruh hali gelecek umudunu da tüketmişti. Şiddetten kaçamayacağına dair keskin inancı geleceğe olan inancını baltalamaktadır:

“Can güvenliği (istiyorum). Biliyorum ki eninde sonunda öldürecek beni, hissediyorum. Benim ölümüm onun elinden olacak gibi. Her şeyi yaptım, kimliğimi değiştirdim. (...) Özgür olmanın tadı başka. Bir çöp atmanın zevki bile başka. Ben çöpü kendim atabildiğim için çok tuhaf ve iyi hissettim. Ama biliyorum ki eninde sonunda bulacak beni. Eşimin ailesi aşiret olduğu için çok büyük. Bir yerde mutlaka karşılaşırız diye düşünüyorum. (...) Umutsuzum (...) Her türlü suçtan sabıkası var (...) Ama bir şey olmuyor ki. Yaptığı suçların cezasını çekmiyor. Ben burda saklanarak ben çekiyorum. Bir buçuk senedir buradayım. Eşim bir ay önce cezaevine girdi bir ayda dışarı çıkıyor. Dışarı çıksam tedirgin oluyorum bir akrabası beni görecekti mi diye. (...) İlk iki ay eşime geri dönmeyi düşündüm. Burası cezaevi gibi geldi bana. Dayağı yemeyi bile göze aldım. Fakat iki ay sonra mantıklı düşünmeye başladım. Şu anda daha mantıklıyım. ... Kızımın askeri liseye girmesini istiyorum. Kızım asker olduktan sonra korunaklı olur, güvenli olur. Bana ne olacaksa olsun, yeter ki o güvende olsun. Uzun vadede plan yapamıyorum. Önümüzdeki bir yıl çok önemli. Artık yoruldum. Farklı yerlere gitmek de zor oluyor her seferinde yeni bir ortam yeni kişilere alışmak gerekiyor.” (Katılımcı 9, 30 yaş)

4.6.3. Yeni Bir Yaşama Başlamak

Araştırmaya katılan kadınlar genellikle gelecekteki yaşamlarına dair karamsarlık duygularını ifade etmiş olmakla birlikte hayatlarına yeni bir yön vermek istediklerini de dile getirmiştir. Kadınlar geleceğe dair beklentilerini ifade ederken bazıları bundan sonraki yaşam amaçlarının yalnızca çocukları olduğunu dile getirmektedir:

“Şu anda güvenlik kursunu bitirdim. Lise sınavlarına girdim, onu devam ettireceğim. Geleceğimiz için her türlü şeyi yapmaya hazırım. Bunu yapmak mecburiyetinde olduğumu biliyorum. Benim hayatım diye bir şey yok bundan sonra, kendim için bir hayat yok, sadece çocuklarım bundan sonra. (...) onlara yetmek için elimden ne geliyorsa yapacam.” (Katılımcı 1, 28 yaş)

“Çocuklarımın okumasını çok istedim. Olmadı okumadılar. Memlekette ev ve arsaları var. Erkektirler, çalışıp kazanırlar. Küçük çocuğum benle kalacak, kesinlikle vermem. Meslek sahibi olsun diye elimden geleni yapcam.” (Katılımcı 3, 36 yaş)

“(...) Çocuklarımı okutmak... Onların meslek sahibi olmasını istiyorum, yapacam da yani. Eğer sağlığım yerinde olursa, hasta filan olmazsam başımda saç kalmasa hastalıktan dermanım kalmasa bile onları okutacam. Ezilmesinler insanlara karşı, paraları olsun istiyorum. Ben kendim için bir şey istemiyorum yorulduğum zaten ben çocuklarım için yaşıyorum. ... Ama ne olursa olsun iki çocuğumu büyütüp kurtaracağım. İster çöpçü olurum ister başka şey onları okutacağım. Ben yaşamadım bari onlar yaşasın.” (Katılımcı 18, 34 yaş)

Kadınların önemli bir kısmı çocuklarıyla birlikte yaşadıkları yeni bir hayatı hayal etmektedir. Bununla birlikte kadınların görüşleri genel olarak geleceğe dair beklentilerini gerçeğe dönüştürmek için en çok ihtiyaç duydukları şeyin iş bulmak ve çalışarak ekonomik olarak bağımsız olma düşüncesi olduğunu ortaya koymaktadır:

“Buradan ayrıldıktan sonra bir iş bulup, bir ev tutup çocuklarımla beraber yaşamak istiyorum. İş fark etmez kendimi geçindirecek kadar olsun yeter. Belki yardımlardan da alırım küçük bir ev olsa bir çatım olsa yeter çocuklarımla birlikte.” (Katılımcı 18, 34 yaş)

“Bir iş bulsam... İş bulduktan sonra devletten de yardım alırım bir süre. Kendi ayaklarım üstünde kalana kadar kira yardımı alıp kendi hayatımı kurarım. Oğlum üçüncü sınıfa gidiyor. Benim boşanmamı istemiyor ama ben hayatıma Ankara’da devam etmek istiyorum. Sadece ben ve oğlumun olduğu bir hayat istiyorum.” (Katılımcı 15, 27 yaş)

“Boşanma davası bitince adres ve kimlik bilgilerimin gizliliği olursa Ankara şehrini değiştirim. Gerekirse başka yerde kendime hayat kurarım yani ben böyle düşünüyorum. ... Çocuklarımla bir arada yaşayacam Allah nasip ederse. Ümitsiz değilim. Büyük oğlum da yanıma alacam. ... çocuklarımla birlikte yaşamak istiyorum.” (Katılımcı 19, 56 yaş)

“Benim için sadece ev önemli. Eşyayı gider eskiciden bile alırım. Ya da hem çalışıp hem binanın temizliğini yapabilirim. ... Bir iş bir ev başka hiç bir şey istemiyorum. ... Çalışmak, onları en iyi şekilde okutmak istiyorum. İlla maddi değil, derslerine ağırlık versinler etüt görsünler. ... Kızımın bir meslek edinmesini, okuyup memur olmasını, çocuklarımı bu şekilde görmek istiyorum. Kötü arkadaşlar edinmesinler. Büyük kızım gözümün önünde eriyip gidiyor, bunlar da öyle olmasın. Çok büyük çaba gösteriyorum, gösterecem de.” (Katılımcı 2, 37 yaş)

“Para olursa devletimiz imkan tanırsa maddi destek sağlarsa ev tutmayı düşünüyorum. Sağlamazsa çocuklarımı evde bırakıp işte çalışıcam. Çocuklarım birbirine bakacak, yapcak bir şey yok. Bilmiyorum bir şekilde hayat kuramaz. O adamın yanından ayrıldım diye her şey bitmiş değil daha yeni başlıyor ... çocuklarımı okutabilmek, yapabileceğim bir iş, bir ev... başka bir beklentim yok. ... Hiçbir şey yapamazsam ayakkabı boyarım, baklava börek açarım geçinirim. Çünkü çocuklarım da eşimin yanında eziliyor. Çaresizlik çok kötü bir şey. Okumuş mesleğin olsa zaten bir beklentim olmaz. Çıkın razı gelmeyin diyorlar ama seni bomboş bir hayatın içine bırakıyorlar.” (Katılımcı 10, 30 yaş)

“Düzgün, sigortalı bir iş bulmayı düşünüyorum. Arkadaşlarımla yanında, iki çocuğumu da alır giderim. Sabah gider akşam gelirim. Ailem de ayaklarımın üzerinde durduğumu görünce onlar da belki hatta para bile isterler. (...) cesaret, güven olacak ki ayaklarımın üstünde durabiliyim. Sürekli herkesten korkarak hiçbir şey yapamam. Kendime cesaret vermem lazım. Dışarının hali çok berbat, insanlar çok farklı. Kim iyi

kim kötü bilemezsiniz. Şu anda gitsem her yer bana iş verir ama güvenilebileceğim bir iş istiyorum. (Katılımcı 6, 24 yaş)

“Öncelikle işim olsun. Zaten başaramayacağım iş yok. Daha önce sekreterlik, pazarlamacılık, kasiyerlik yaptım.” (Katılımcı 2, 37 yaş)

“Bebek bakabilirim, mutfakta çalışabilirim. Can güvenliği riskim en aza indiğinde çalışıp bir ev tutmayı düşünüyorum. Boşanma davası açtım, velayetini de alırsam çocukların başka bir ile gitmeyi düşünüyorum. ... Şu anda bir planım yok. Mahkeme bitsin çocuklarımın velayetini alayım ondan sonra yapmam gerekeni yapacam. Bütün şeyim çocuklarım. Onları okutup bir yerlere getirebilmek.” (Katılımcı 8, 36 yaş)

“Artık gerçekten kalmak istemiyorum, çok sıkıldım ve çok boğuldum. Bir an önce bir şeyler yapmak istiyorum. Bir şeylere atılmak istiyorum. ... düzenli bir gelir istiyorum, düzenli bir yuva istiyorum. Yani yuva derken çocuğum ve ben, başka kimsenin olmayacağı. Çocuğumun geleceğini iyi hazırlamak... En azından ona bırakabileceğim bir şey olsun. Ben vefat ettikten sonra ortada kalmasın. Güzel bir işim olursa çalışarak kredilerle bir ev alıp onun olabilecek ev olsun, benim gibi bu durumlara düşmesin istiyorum. Ona bir şey olursa dünyayı yıkarım herhalde. Sonuçta o kadar karnımda taşıdım, acısını çektim.” (Katılımcı 13, 24 yaş)

Yeniden evlenme veya yeni bir ilişkiye başlama kadınlar için yaygın bir fikir olmasa da Katılımcı 5 bu konudaki düşüncelerini dile getirmiştir:

“Düzgün bir insan, namazında niyazında Allah korkusu olan biri çıkarsa evlenirim. Yapabilirsem çocuklarımı da almak isterim. Nasıl yaparım, nasıl ederim, ayakta durursam maddi olarak, alırım. Yapamazsam da, ayakta duramazsam da yeniden evlenmeyi tercih ederim. Yalnız yapamam. Korkuyla gezeceğime yanımda birinin olması daha iyi olur. Ama şimdi değil. Son çare olarak evlenirim.” (35 yaş)

5. TARTIŞMA

Çalışmanın bu bölümünde, çalışmada elde edilen ve yukarıda sunulan araştırma bulguları literatür bilgileri doğrultusunda tartışılmaktadır.

Bu çalışma Ankara il merkezinde bulunan ve araştırmanın çalışma evreni olarak belirlenen Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı üç kadın konukevinde kalan toplam 20 kadınla yapılan derinlemesine görüşmelere dayanmaktadır. Araştırma kapsamında kadın konukevinde kalan konukevine geliş süreci, konukevi öncesi yaşamında karşılaştıkları zorluklara ilişkin yaşam deneyimleri ve sosyal destek sistemlerinden yararlanma durumu, konukevi yaşamına ilişkin düşünceleri ile konukevi sonrasındaki yaşamlarından beklentilerine dayalı bir çerçeve oluşturulmuştur.

Araştırmaya katılan kadınların yaşları 24 ile 56 arasında değişmektedir. Bulgular katılımcıların yarıdan fazlasının 30'lu yaşlardaki kadınlardan oluştuğunu göstermiş, yaş ortalaması ise 34,5 olarak belirlenmiştir. Araştırmaya katılan kadınların yarısı evli iken diğer yarısı ise bekar veya boşanmıştır. Öte yandan, yapılan görüşmelerde elde edilen bilgiler evli olan kadınların da çoğunlukla fiilen evlilik yaşamı olmadığını göstermiştir. Burada önemli bir husus kadınların ilk evlenme yaşlarıyla ilgili durumdur. Katılımcıların yarısı ilk evliliğini yasal erginlik yaşı kabul edilen 18 yaşından önce yapmıştır. Hatta kadınlarından altısının 17 yaşından daha önce ilk evliliğini yaptığını belirtmiş olması 'çocuk gelin' olarak nitelendirilecek evlilikleri işaret etmektedir.

Erken yaşta evlilikler konusunda literatürdeki kaynaklar bu tür evliliklerin genel olarak anne babanın isteği ve hatta zorlaması doğrultusunda ve çocuklarının düşüncesi gözetilmeden yapıldığını ortaya koymaktadır. Ruhsal ve fiziksel gelişim tamamlanmadan yaptırılan bu evliliklere 'zorla evlendirme' de denebilir (62). Yine Burcu ve diğ. tarafından erken evlilikler üzerine yapılan bir çalışmada evliliğin ailenin belirleyici rolüyle sağlandığı, evlendirilen çocuğun karar alma sürecinde yer almadığı belirlenmiştir. Erken evlilikler söz konusu olduğunda kız çocuklarının erkeklere göre çok daha dezavantajlı bir konumda bulunduğu açıktır. Bu durum kız çocukları

açısından önemli risklere yol açmaktadır. Bunlardan biri de erken yaşta evlendirilen kıza yönelik baskı ve şiddet olgusudur (63).

Araştırmalar kadınların evlenme yaşı ile şiddete maruz kalma düzeyleri arasında ilişki olduğunu göstermektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından yürütülen kadına yönelik şiddet araştırmasında 18 yaşından önce evlenen kadınların %48'inin fiziksel şiddete, %19'unun ise cinsel şiddete maruz kaldığı bildirilmiştir. 18 yaşından sonra evlenen kadınlar için bu oranlar sırasıyla %31 ve %10 olarak bulunmuştur (64). Erken evlilik olgusunun araştırmaya katılan kadınların yanı sıra kadın konukevine gelen kadınların geneli için de olduğu konukevi çalışanlarınca da ifade edilmiştir. Ancak bu konuda somut bir veriye ulaşmak mümkün olmamıştır.

Araştırmaya katılan kadınların hemen hepsi çocuk sahibi olup çocuk sayısı bir ile dört arasında değişmektedir. Clevenger ve Roe-Sepowitz'e göre şiddet mağduru kadınlar içinde çocuk sahibi olanlar olmayan mağdurlara göre daha yüksek düzeyde konukevlerine başvurmaktadır (65). Çalışma kapsamında görüşülen kadınların sunduğu ifadeler bu bilgileri desteklemektedir. Nitekim kadınların evinden uzaklaşması söz konusu olduğunda çocuklarıyla birlikte gidebileceği yerler sınırlıdır. Kimi durumda kadınlar kendi anne babasının evine gitmek istemiş ancak çocuklar istenmemiştir veya gittiği zaman çocuklarına iyi davranılmamıştır. Kelebek'in de ifade ettiği gibi kadınların öz ailelerinin kadınları bireysel olarak kabul etseler de çocukları ile kabul etmemesi kadınları ilişkiyi bir biçimde sürdürmeye yönlendirdiğinden kadın konukevi kadınların çocuklarıyla birlikte kalabilmesine imkan sağladığı için önemli bir işleve sahip olmaktadır (66).

Kadınların eğitim durumuna ilişkin bilgilere bakıldığında görüşülen 20 kadından 6'sının lise ve üzerinde eğitime sahip iken kalan çoğunluğun ilkökul veya ortaokul düzeyinde eğitime sahip olduğu görülmektedir. Bu bulgu Taşkale'nin şiddet mağduru olarak kadın konukevlerine gelen kadınlarla yaptığı niceliksel çalışmada elde edilen ve konukevine gelen kadınların çoğunlukla düşük eğitim seviyesinde olduğunu gösteren sonuçları doğrular niteliktedir. (67). Köşgeroğlu'nun çalışmasında ise şiddete maruz kalan kadınların çoğunlukla düşük eğitim seviyesine sahip olduğunu ve kadınların eğitim durumları ile şiddete maruz kalma arasında anlamlı bir ilişki olduğu

saptanmıştır (68). Kadınların hem düşük eğitim seviyesinde kalmasında hem de şiddet ve baskıya uğramasında yukarıda sözü edilen erken ‘evlendirilme’ olgusunun da önemli bir neden olduğu belirtilmelidir (63). Bu durum daha yüksek eğitim seviyesinde olan kadınların şiddete uğramadığını göstermemekle birlikte eğitim seviyesi düşük olan kadınların çeşitli yönlerden şiddete daha açık hale geldiklerini işaret etmektedir.

Kadınların eğitiminin engellenmesi konusu da Türkiye’de halen varlığını sürdüren bir sorundur. Türkiye genelinde kadınların %32’sinin babası, annesi veya erkek akrabaları tarafından eğitimden alıkonulmasına yönelik bulgu oldukça çarpıcıdır (64). Gerçekten de kadınların ifade ettiği şekilde eğitimden yararlanamayan kadınlar hem ekonomik hem de sosyal olarak daha düşük statüde kalmakta ve dolayısıyla bu durum kendi kaderini tayin etme noktasında güçsüzleştirici bir etki yaratmaktadır.

Kadınların eğitimden yararlandırılmaması gibi çalışma hayatına dahil olmaları konusunda da ataerkil kültüre dayalı toplumsal cinsiyet algısının önemli rol oynadığı bilinmektedir. Araştırmaya katılan kadınların çalışma deneyimlerine ilişkin bulgular çoğunun her hangi bir çalışma deneyimi olmadığını göstermektedir. Bu da kadının ekonomik olarak erkeğe bağımlı olması ve dolayısıyla kadının istismara daha açık bir hale gelmesi anlamına gelmektedir. Aksu Bora’nın değindiği üzere üretim ilişkileri sınıfsal sömürüye, yeniden üretim ilişkileri ise cinsel ezilmeye yol açmaktadır. İyi bir eş ve iyi bir anne olmak isteyen kadınlar ev içi görünmez emeğe katkı sağlayarak, düzenli bir iş sahibi olmaktan öte geleneksel rollerle bürünmüş pratikleri pekiştirmektedirler. Bu nedenle kadınlar, erkeklere oranla daha derin yoksulluk deneyimleri yaşamaktadırlar (66).

Araştırmaya katılan kadınlar arasında çalışma deneyimi olanlara bakıldığında üniversite mezunu olarak kalifikasyon gerektiren işlerde çalışmış olan iki kadından biri eğitici diğeri ise öğretmendir. Çalışma deneyimi olan diğer kadınlar garsonluk, kasiyerlik, satış görevlisi, kuaförlük gibi özel bir eğitim gerektirmeyen işlerde çalışmıştır. Bu durumun doğrudan eğitim seviyesi ile ilgili olduğunu düşünmek mümkündür. Ancak çalışma deneyimini hiç yaşamayan kadınların oranı üçte ikidir. Bu da kadınların çalışma hayatına dahil edilmesinin önünde bazı engeller olduğunu düşündürmektedir. Özçatal’ın çalışmasında bahsedilen ataerkil ideoloji burada

ağırlığını hissettirmektedir. Gıda tekstil-konfeksiyon işinde çalışan kadınları kapsayan araştırmada kadınların ekonomik zorluklar dolayısıyla çalışmaya ‘mecbur kaldığı’, kısacası bu tercihin zorunluluktan ileri geldiği belirlenmiştir. Nitekim kadınların çok büyük çoğunluğu çalışmak için eşlerinin izin vermesi gerektiğini düşündüğü ortaya çıkmıştır (69).

Araştırma kapsamında görüşülen kadınların sosyo-demografik özellikleri ile ilgili olarak buraya kadar ele alınan noktalar kadın konukevinde kalan kadınların genel profiline ilişkin bazı göstergeler sunmaktadır. Yapılan araştırmalarda da belirtildiği üzere sığınma arayarak kadın konukevine yerleşen kadınların çoğunluğunu eşinden veya partnerinden sürekli şiddet görmüş, düşük eğitim seviyesinde, çalışma yaşamına katılmamış ve maddi olanakları bulunmayan, daha genç yaşta ve çocukları olan kadınlar oluşturmaktadır (70).

Araştırmaya katılan kadınların konukevinde kalma süreleri incelendiğinde genellikle kısa süreler halinde kadın konukevinde kalarak yeniden eşine veya ailesine döndükleri ancak yaşam şartlarında değişme olmaması nedeniyle yeniden kadın konukevine geldikleri anlaşılmıştır. Dolayısıyla bunun bir döngü haline dönüştüğü görülmektedir. Yalçın’a göre (65), bunun nedenini kadınların kriz anında ihtiyaç duydukları desteği karşılamak olarak açıklamak mümkündür. Bununla birlikte bazı kadınlar şimdiye kadar kadın konukevlerinde bir yıldan daha uzun zaman geçirdiğini ifade etmişlerdir. Bozulan aile ve evlilik ilişkisinin bir sonucu olarak kadınların yeni bir yaşama başlamak için bir yol ayrımında olması ve bu süreçte kalacak yere sahip olmaması kadın konukevini önemli bir aşama haline getirmektedir. Perez ve Quintane’in yaptığı niceliksel çalışmanın sonuçlarında da kadın konukevinde daha uzun süre kalan kadınların yaşça daha büyük, daha fazla hizmet gereksinimi olan ve sosyal desteğe ihtiyaç duyan kadınlar olduğu belirtilmektedir (71).

Kadınların konukevine gelirken hissettiği öncelikli ihtiyaçlara ilişkin bulgular değerlendirildiğinde, can güvenliği, şiddetten korunma ve barınma ihtiyacının ön plana çıktığı görülmüştür. Bu nedenlerin bütünüyle birbiriyle ilişkili ve birbirini tamamlayıcı olduğu söylenebilir. Nitekim kadınların hemen hepsi yakın ilişkilerinde şiddete maruz kalmış, bir kısmı ise ciddi can güvenliği endişesi taşıyarak evinden ayrılmak istemiştir. Ne var ki, şiddetten ve şiddet ortamından kaçmak isteyen

kadınların kendi evleri dışında kalabilmesini mümkün kılacak imkanlara sahip olmamasının ve sosyal destek sistemlerinden yeterli düzeyde yararlanamamasın barınacak yer bulma konusundaki gereksinimi artırdığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle özellikle barınma ihtiyacı doğrultusunda kadın konukevinde kalmayı sürdürdükleri öğrenilmiştir.

Şiddete maruz kalan kadınların şiddet ortamından kaçması genellikle kolay değildir. Çoğu durumda kadının yaşamını şekillendiren toplumsal dinamikler buna izin vermemektedir. Şiddete uğrayan kadınların, özellikle evlilik durumu söz konusu olduğunda, maruz kaldığı şiddetten korunmak için yardım istemesi bile mümkün olmayabilir. Örneğin, Akıncı-Çötök'un (72) şiddet gören kadınlarla yürüttüğü niteliksel çalışmada 15 katılımcının 13'ü maruz kaldığı şiddet karşısında herhangi bir yerden yardım istemediğini belirtmiştir. Katılımcılar bunun nedenine dair 'eşimle yaşamaya mecburum', 'çocuklar ne olacak, 'yardım istesen ne olacak' gibi düşünceleri dile getirmiştir. Duruma bu şekilde bakıldığında kadınların yaşadıkları şiddetten kurtulmak için yeni yollara başvurmasının aslında en son aşamayı oluşturduğunu anlamak mümkündür. Yapılan araştırmalarda da bu sonucu destekleyen bulgulara rastlanmaktadır.

Araştırma bulguları kadınları konukevine getiren sürecin genel olarak bakıldığında aile ve evlilik sorunları ile baskı ve şiddet sorunlarını yansıttığını göstermiştir. Ataerkil toplum yapısına dayanan aile anlayışının bir yansıması olarak kadınların pek çok konuda olduğu gibi evlilik konusunda da söz sahibi olmamasını gösteren örneklere rastlanmaktadır. Evlilik ilişkisinde kadının erkeğe ait olması eşler arası hiyerarşiyi belirleyen unsurlardan biri olmaktadır. Bu durumda erkekler muktedir statüde yer alarak kadın üzerinde güç kullanma yetkisi olduğunu düşünebilmektedir. Bu da çoğunlukla şiddetin farklı biçimlerinin bir arada uygulanmasıyla kendini göstermektedir.

Araştırma bulguları kadınların evlilik sorunları ve buna bağlı olarak maruz kaldıkları şiddet olgusunun süreklilik arz ettiğini ortaya koymuştur. 10 yıllık süreç içerisinde kadın konukevlerinde kalmış olan 834 kadına ilişkin verilerin incelenmesiyle elde edilen sonuçlar konukevine başvuran kadınların çoğunun yukarıda da belirtildiği üzere daha düşük eğitim seviyesinde ve yetersiz kaynaklara

sahip olmasının yanı sıra uzun süreli istismara maruz kaldıklarını ve yine pek çoğunun tekrarlayan ve çok yönlü mağduriyet yaşadığını ortaya koymuştur (73). Bu doğrultuda elde edilen araştırma bulguları literatürdeki bilgilerle paralellik göstermektedir.

Araştırma sürecinde görüşülen kadınlar maruz kaldıkları şiddeti betimlerken eşlerinin şiddet uygulama konusunda çeşitli bahaneler ortaya sürerek şiddet davranışlarını sürdürdüklerini dile getirmişlerdir. Şiddet bir davranış biçimi olarak şiddet uygulayan açısından normalleştirilme eğiliminde olduğundan bu davranışın sürekliliğini sağlamak üzere çeşitli gerekçelerin üretilmesi söz konusu olabilmektedir. Ataerkil anlayış hiyerarşik olarak erkeği üstün cins olarak belirlediği için aile ve toplum yaşamına dair pek çok konu tümüyle erkeğin hakimiyetine bırakılmaktadır. Bu durumda kadını çoğu durumda bir meta olarak gören bu anlayış kadın (ve çocuklar) üzerinde her türlü tasarrufu bir hak olarak değerlendirebilmektedir. Öztürk'ün eşine şiddet uygulayan erkeklerle yaptığı niteliksel çalışmada bu bulguları destekleyici sonuçlar yer almaktadır. Buna göre, şiddet uygulayan erkeklere göre erkeklik ailenin geçimini sağlamakla, güçlü olmakla, kadın üzerinde iktidar sahibi olmakla özdeşleşmektedir. Bu bakımdan kadına uygulanan şiddetin kadının hak etmesi, anlık bir öfkeye dayanması, normal ve hatta gerekli görülmesi gibi gerekçelere sığdırıldığı anlaşılmaktadır (74).

Şiddet uygulayan erkeklerin uyguladığı stratejilerden biri de kadınların güçsüzleşerek bağımlı hale gelmesine hizmet etmektir. Kadının güçlenme ve mücadele etme potansiyeli içeren aile, akraba veya arkadaş bağlarının kesilerek kadının olası destek sistemlerinden uzaklaştırılması da söz konusu olabilmektedir (66). Nitekim araştırma bulguları göstermiştir ki kadınlar sosyal yaşamdan tecrit edilmiş ve sosyal destek ağlarıyla ilişkisi sınırlanmış veya tamamen kesilmiştir. Bora ve Üstün'ün belirttiği üzere kadınların evden çıkmalarının izne bağlı oluşu onların yaşam alanlarını daralttığı gibi yaşam repertuarlarını genişletmelerini önlemektedir. Kadınların yalnızlaştırılıp ailesinden uzaklaşarak sosyal desteğini kaybetmesi, sadece erkeğin istediği kişilerle görüşme baskısı gibi davranışlar da erkeklik algısı açısından önemli görünmektedir (66). Erkeklerin kadınları kontrol altında tutmaya yönelik davranışları Aile İçi Şiddet Araştırması'nda da gösterilmektedir. Bu doğrultuda kadının günlük yaşama ilişkin davranışlarının kontrol edilmesinde görüşülen kadınların ifadelerinde de yer bulan 'kadının her an nerede olduğunun bilinmek istenmesi, kadının başka

erkeklerle konuşmasına sinirlenilmesi, kıyafetlerine karışma, ihmal etme ya da arkadaşlarıyla görüşmesini engelleme davranışlarına sıkça rastlandığı belirlenmiştir (64).

Burada ataerkil ideolojinin yalnızca eşler arası hiyerarşiyi düzenlemekle yetinmediğini tüm aile, grup ve topluluk yapılanması üzerinde etki sahibi olduğunu anımsamak gerekir. Dolayısıyla ataerkilliğin uygulanması sadece erkekler eliyle değil aynı zamanda bu bakış açısının içselleştirmiş kadınlar tarafından da üretilir ve sürdürülür.

Araştırmaya katılan kadınlardan yaşadıkları tüm bu sorunlu yaşam deneyimlerinde iyileşme olup olmadığı yönündeki bilgiler de genellikle olumsuz yönde gerçekleşmiştir. Sorunların azaldığı durumlara bakıldığında ise kadınların eşlerinin davranış biçimlerini öne çıkardığı görülmüştür. Bu bakımdan kadınların eşlerinin tutarsız davranışlar sergiledikleri, zaman zaman kadınlara iyi davranışlar da bu tutumlarının sürekli olmadığı anlaşılmıştır. Bu noktada kadınların eşleri hakkında psikolojik sorunlar yaşadıklarını düşünmesinin doğruluk payı olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan kadınların kendilerini çevreleyen baskı, şiddet ve diğer yaşam zorlukları karşısında hangi baş etme yöntemlerini kullandığına ilişkin bulgulara bakıldığında da sonuçların literatüre paralellik gösterdiği görülmektedir. Bu doğrultuda şiddete karşı sessiz kalma, sabretme, çocuklar için katlanma, inanç ve ibadete yönelme, zaman geçirecek uğraşlara yönelme gibi yollara başvurulduğu ortaya çıkmaktadır.

Kelebek'in araştırma sonuçlarında benzer biçimde çocuk sahibi kadınların tümü çocukları için şiddete göğüs gerdiğini, görmezden geldiğini ve dayandığını dile getirmişlerdir. Çocuk sahibi olmak bu noktada uzun süreli şiddet ve diğer evlilik sorunları karşısında ilişkinin sürdürülmesi için önemli bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Kadınların çocuklarına kötü bir yaşam sürdürmemek adına ev içindeki şiddeti kabullenmesi söz konusu olabilmektedir. Altınay ve Arat'ın yaptığı çalışmada da 'Eşin bugün dayak atacak olsa ne yapar' diye sordukları kadınlara Türkiye genelinde %23.6 ile en fazla cevap olarak çıkan; 'tepki vermem, alttan alırım, susar otururum' düşüncesidir (66). Duruma bu açıdan bakıldığında pek çok araştırma

sonuçlarına paralel olarak kadınlar yaşadıkları olumsuzluklara karşı genellikle pasif baş etme yöntemlerinin kullanıldığını göstermektedir. Buna paralel olarak kadınlar için yaşadıkları sorunlarla baş etme noktasında önemli bir güç kaynağı da inanç ve maneviyat ekseninde güçlü olmaya çalışma stratejisidir. Allah sevgisinin, yaşadıklarından bir tek Allah tarafından kurtulabilecekleri inancı, en büyük desteğin Allah tarafından geldiği düşüncesi, yeni bir kapının açılması kadınların din temelli baş etmede yollarına örnek olarak gösterilebilir.

Kadınların kullandığı baş etme stratejileri genel olarak şiddet içeren durumdan kurtulmayı hedeflemeyen bunun yerine şiddetin yarattığı etki karşısında zihinsel iyilik halini koruma ve şiddete göğüs germeye yönelik davranışları içermektedir. Bu durum sonuç itibarıyla şiddetin sıklığını ve varlığını azaltmada rol oynamamıştır. Kadınların şiddet karşısında herhangi bir tutum geliştirmeyip, tepkisiz kalmaları sosyal destek sisteminin yetersizliğinden ve ataerkil ideolojinin varlığından kaynaklanmaktadır (66).

Ev içerisinde uygulanan şiddetin diğer mağdurları da kuşkusuz çocuklardır. Ev içinde yaşanan sorunların çocuklar üzerindeki etkisi de tartışılmaz derecede önemlidir. Şiddetin ev içerisinde öğrenilmesi de çocuğun ileriki yaşlarda şiddete eğilimli olma riskini arttırmaktadır. Çocukların şiddete seyirci kalmalarından çok şiddet mağduru olmaları da çocukların psikolojisine etki etmektedir. Şiddetin kadından çok çocuklarına yönelik olması 'anne'yi daha çaresiz bir duruma getirmektedir (66).

Baholo ve diğerlerinin aktardığına göre tüm zorluklarına rağmen kadınlar evliliğe dayalı statülerini önemsemekte ve sorunlar yaşansa bile evliliği bitirme ve ayrılma konusunu ertelemektedir. Bu durum ataerkil toplumlarda evliliğin ve evlilikle bağdaşmış kimlik ve statünün geri dönülemez olduğuna dair ciddi bir psikolojik etkiyi göstermektedir (75). Çevresel baskı ve tekrarlamalarla desteklenen bu algı sayesinde normalleştirilen ve içselleştirilen şiddet kadınların çaresizliğini oraya koysa da şiddet deneyiminden sonra bu döngüyü kırmayı sağlayacak destek sistemlerinin eksikliğinden kaynaklı olarak şiddete boyun eğmek kaçınılmaz bir son veya yazgı olarak görülmektedir (66).

Araştırmada elde edilen bulgular kadınlara sorunlu ilişkilerini sürdürme konusunda aile ve yakın çevre tarafından telkinler verildiğini ve yer yer baskı uygulandığını ortaya çıkarmıştır. Sosyal desteğin olmaması şiddet mağduriyetinin

devam etmesinde bir aracı rol üstlenmektedir. Bu baskı ve telkinlerin aynı zamanda kadınlar tarafından ifade edildiği şekilde aileleriyle önceden beri süregelen olumsuz ilişki biçimlerinin de birer yansıması olarak değerlendirilebilir. Çünkü yapılan görüşmelerin genelinde kadınlar kendi hayatlarını kurmadan önce de anne babaları veya kardeşleriyle olan ilişkilerini olumsuz duygu ve düşünceler etrafında tanımlamıştır ve bu durum aile ilişkilerinin olumsuz niteliğine vurgu yapmaktadır.

Görüşmelerde ortaya çıkan önemli noktalardan biri de kadınların eğitim hakkından yararlanamamış olmaktan dolayı bu durumda olduklarını düşünmeleri ve bundan ailelerini sorumlu tutmalarıdır. Bu durum aileye karşı hissedilen olumsuz duygularda yer edinmiş gibi görünmektedir. Görüşmede bu yönde bir soru olmamasına rağmen kadınların bu sorunu ortak bir biçimde paylaşması içinde buldukları duruma tahsil sahibi olmamalarının neden olduğu düşüncesiyle ifade edildiği şeklinde yorumlanabilir. Kadınlar aslında bu konuda haksız değildir çünkü yukarıda tartışıldığı üzere düşük eğitim seviyesi şiddete maruz kalma, ekonomik açıdan bağımlı olma, haklarını koruyamama gibi yaşamda dezavantaj oluşturacak durumlarda belirleyici bir faktördür.

Ataerkil aile ve evlilik ilişkisi içinde ezilen, kendi kaderini tayin etme hakkı olmayan kadınların maruz kaldıkları şiddet ve baskı ortamında çözüm arayışları çoğunlukla yakın sosyal çevrelerinden destek arama şeklinde kendini göstermektedir. Ne var ki kadınların birçoğu bu konuda aradığı desteği bulamamaktadır. Oysa ki sosyal destek ruh sağlığının korunması için de oldukça önemlidir. Şiddete uğrayan kadınlarla yapılan bir çalışmada sosyal desteğin ruh sağlığı sorunlarıyla karşılaşma riskini yarı yarıya azalttığı saptamıştır. Bu durum aynı zamanda intihar yönelimine azaltıcı bir etkiye sahiptir. Buradan anlaşılacağı üzere sosyal desteğin tüm türleri kadınların yaşam tutunması için oldukça önemlidir. Ne var ki araştırmaya katılan kadınların ifadeleri genel anlamda yaşadıkları sorunların çözümünde ve şiddetten korunmalarında sosyal destek sistemlerinin yeterince işlemediğini göstermektedir. Hatta bazen sosyal destekten tamamen yoksunluk söz konusudur. Kadınların çoğu karşılaştıkları zorluklar karşısında destek alabilecekleri kaynakların olmadığını veya yeterli olmadığını dile getirmiştir. Bu durumun kadınların ruh sağlığı üzerinde yaratacağı riskleri görebilmek mümkündür.

Kadınlar sosyal destek konusunda kimi zaman tamamen yalnız ve çaresiz hissetmekte, kimi zaman ise derdini paylaşacak biri olduğunda daha iyi hissetmektedir. Buradan anlaşılmaktadır ki kadınların sosyal destek beklentisi maddi ve manevi boyutta olabilmekte ancak ‘durdini paylaşabilme’ imkânı bile kadınlar için rahatlatıcı ve güçlendirici olabilmektedir.

Araştırma sürecinde görüşme yapılan kadınların sosyal destek ihtiyacını yansıtan önemli sonuçlardan biri de genel ruh haline yansıyan ‘keşke’ duygusuyla kendini göstermektedir. Kadınlara onları ayakta tutacak veya ihtiyaçlarına karşılık verecek ne olsaydı kadın konukevine gelmesine gerek kalmayacağı anlaşılmaya çalışıldığında bu husustaki düşünceleri çeşitlilik göstermekle birlikte yine sosyal destek sistemlerinin önemini ortaya çıkarmış olması oldukça önemlidir. Bu doğrultuda bazı kadınlar ailesinin sevgisi, anlayışı ve desteği olsaydı kadın konukevine gerek kalmayacağını söylerken bazıları da maddi imkanı olsaydı bu durumda kalmayacağını düşünmüştür. Uçan’ın çalışmasında da benzer şekilde kadınlar kendilerine ait maddi kaynakları olması durumunda konuk evine gelmelerini gerekli kılan durumun yaşanmayacağını düşündükleri sonucuna ulaşmıştır (76). Bu bulguları kadınların okuyamamak nedeniyle bu sorunları yaşadıklarını belirttikleri bulgularla birlikte değerlendirmek mümkündür. Kadınların maddi kaynak ihtiyacı ve eğitimden yararlanamamaya yaptıkları vurgu kendi başlarına ayakta durabilmenin ve dolayısıyla bağımsız olabilmek düşüncesinin bir ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyal destek yoksunluğu açısından ulaşılan bulgular diğer taraftan Uçan’ın araştırmasında elde ettiği sonuçlara benzer şekilde kadınların geçmişe yönelik yaptıkları değerlendirmelerde kendi eylemlerinden ziyade başkalarının davranışlarını ele aldıklarını gösterir niteliktedir. Bu da kadınların ‘kaderci’ bir anlayışla hayatlarının gidişatının başka insanların kararları ve eylemleriyle şekilleneceğine dair bir inancın varlığını düşündürmektedir (76).

Konukevinde kalan kadınlar içinde buldukları şiddet ve istismar ortamına bazen yıllarca göğüs gerdikten sonra, sorunların azalmayışı ve maddi ve manevi sosyal öğelerinden mahrum kalma nedeniyle son olarak kadın konukevine gelmişlerdir. Kadınlar konukevinde kaldıkları süreçle ilgili karmaşık duygular yaşamaktadır. Kimi konukevinin kendisi için güvenli bir yaşam alanı olduğunu vurgularken kimi bu yeni

yaşam deneyimine uyum sağlamaya çalıştığını, kimi ise bu ortamda olmaktan memnun olmadığını dile getirmektedir. Genel olarak bakıldığında kadınlar bir biçimiyle kadın konukevinde bulunmaktan memnundur çünkü güvenli bir ortamda şiddetten uzak kalabilmektedirler. Öte yandan kadın konukevi yeni bir yaşam alışkanlığı gerektirdiğinden (kurallar vs.) kadınlar için yabancı bir ortamdır. Kadın konukevi kadınlar için güvenli bir yer olmasının ötesinde belli bir süre düşünebildikleri ve psikolojik destek alabildikleri bir ortamdır. Kadın konukevi şiddet görülen eşe veya ilişkiye geri dönmeye karar verme hususunda da güçlendirici bir rol oynayabilmektedir. Kadınlar genel olarak konukevini hem kendileri hem de çocukları için barışçıl güvenli bulmaktadır (75).

Araştırma bulguları kadınların her ne kadar şiddete ve baskıya maruz kalmış olsa da yerleşik anlayışa dayalı aile ve evlilik yaşamının dışına çıkmış olmasının hoş karşılanmadığını göstermiştir. Ataerkil hiyerarşinin dışına çıkan kadının etiketlemeye maruz kaldığını gösteren durumlara rastlanmaktadır. Kadınların ifadeleri kadın konukevine ve oraya giden kadınlara ilişkin aile üyelerinin veya yakın çevrenin olumsuz tutum ve düşüncelerini yansıtmaktadır. Bu anlamda konukevine giden kadının 'ailesini rezil ettiği', konukevinde fuhuş yapan veya eşini aldatan kadınların kaldığı yönünde söylentilerin olduğunu ifade eden kadınlar kimi zaman da kadın konukevinde kaldıklarına çevrelerinin inanmadığını belirtmiştir.

Kadınların bundan sonraki yaşamlarına ilişkin düşünceleri ele alındığında ortaya çıkan bulgular bir kısmının özellikle ailesinden destek beklentisini sürdürdüğünü gösterirken bir kısmının yaşadıkları sorunlara sebep olduklarını düşündükleri aileleri veya yakınlarından hiçbir beklentileri olmadığını yansıtmaktadır. Kadınlar tarafından aranan desteğin daha çok takdir ve onay, yakın ilişki içinde olma gibi 'manevi' boyuttaki duygusal/psikolojik ihtiyaçlarına yönelik beklentiler şeklinde olduğu anlaşılmıştır. Bu durumun kadınların sosyal kabulünün sağlanarak güçlenme hissi üzerinde önemli olduğu görülmektedir. Öte yandan yukarıda açıklandığı üzere kadınların geniş aile ilişkilerinde tanımladıkları sevgi eksikliği, kabul görememe, ilgisizlik ve engellenmişlik hissine dayalı olarak geliştirdikleri olumsuz aile algısının kadınların sonraki yaşamlarına dair düşüncelerini etkilediğini söylemek mümkündür. Kadınların aile olgusuna bakışı kendi aileleri temelinde aileye yönelik azalmış bir inancı ve eksikliği ortaya koymaktadır.

Araştırmaya katılan kadınların önemli bir kısmı çocuklarıyla birlikte yaşadıkları yeni bir hayatı hayal etmektedir. Kadınların bazıları iş bulup çalışmayı bir öncelik olarak ifade etmektedir. Kang ve Kim de şiddet gören kadınların çocuklarına duydukları sevginin yaşamlarına verdikleri değerin önemli bir parçasını oluşturduğunu belirtmiştir (77). İş bulmak ve maddi imkâna kavuşmak kadınların gelecekte en çok ihtiyaç duyacağını hissettiği hususların başında gelmektedir. Uçan'a göre bu isteğin şekillenmesinde ileriki yaşamında bir erkeğe veya ailesine bağımlı olmadan yaşama isteğinin gerçekleşmesinde önemli şarttır (76). Gerçekten de kadınların görüşleri geleceğe dair beklentilerini gerçeğe dönüştürmek için en çok ihtiyaç duydukları şeyin iş bulmak olduğunu ortaya koymaktadır.

Tüm bu bilgiler ışığında araştırmanın ulaştığı nokta kadınların ataerkilliğin baskısı altında ezilerek mağdur edildiğini, yaşadıkları sorunlar için ailelerinden ve yakın çevrelerinden yeterli maddi ve manevi desteği alamadıklarını, kadın konukevindeki yaşam sürecinin ardından yeniden eşlerine dönmeyi düşünmediklerini ve kendi ayakları üzerinde durabilecekleri yeni ve bağımsız bir yaşamı hayal ettiklerini betimlemektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Bu bölümde araştırmanın sonuçlarına ve bu kapsamda sunulan önerilere yer verilmektedir.

Araştırmanın odağında şiddet ve diğer nedenler sonucunda kadın konukevinden yararlanmakta olan kadınların özgün yaşam deneyimlerine dayanarak kadınların konukevine geliş sürecindeki yaşam deneyimleri, bu süreçte yararlandıkları sosyal destek sistemlerinin olup olmadığı ve konukevi yaşamından sonra geleceğe dair duygu ve düşüncelerini keşfetmek bulunmaktadır. Bu doğrultuda araştırma kapsamına alınan kadınlarla yapılan derinlemesine görüşmeler yoluyla çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır.

Elde edilen sonuçlardan ilki görüşülen kadınların sosyo demografik özelliklerine dair olmuştur. Buna göre, çalışmaya katılan kadınların çoğunluğunu halen evli veya eşinden ayrılmış-boşanmış kadınlar oluşturmuştur. Kadınların yine çoğunluğu en az bir çocuğa sahiptir. Kadınların genelinin düşük eğitim seviyesinde olduğu herhangi bir maddi gelirinin olmadığı saptanmıştır. Kadınların eğitimi hususunda çoğunlukla ailelerinin kız çocuklarının okutulmasına önem vermemesi veya bu konuda olumsuz tutumlara sahip olması durumu ön plana çıkmaktadır.

Kadınların yarısının yasal erginlik yaşından önce ilk evliliğini yapmış olduğu görülmüştür. Bu tür evliliklerin ailenin isteği ve baskısıyla gerçekleştiğine yönelik bulgulara ulaşılmıştır. Katılımcı kadınların hemen hepsinde evlilik ve aile yaşamlarında çeşitli yapısal sorunların var olduğu ve bu sorunların uzun süreler devam ettiği görülmüştür. Kadınların karşı karşıya kaldıkları sorunlar; ekonomik sorunlar, eşin aile ile ilgili sorumlulukları yerine getirmemesi, aldatma, alkol ve madde kullanımı ile şiddet olarak özetlenebilir. Bütün bu sorunlar arasında kadınların yaşamını en çok zorlaştıran ve kadın konukevinde bulunmasına neden olan konu şiddettir. Araştırmaya katılan kadınların hemen hepsi şiddetin farklı biçimlerini deneyimlemiştir.

Katılımcıların evlilikleri süresince karşı karşıya kaldıkları olumsuzluklara rağmen evlilik ilişkilerini sürdürme eğiliminde oldukları görülmüştür. Nitekim şiddet gören kadınların genel profili oluşturan düşük eğitim seviyesi, ekonomik bağımsızlığın olmayışı, sosyal destekten yararlanamama ve çocukların durumunu düşünme gibi nedenler şiddet ortamına bir şekilde katlanmayı adeta zorunlu kılmaktadır. Kadınların sorunlu aile ilişkileri ve karşı karşıya kaldıkları diğer zorluklar karşısında kullandıkları baş etme yöntemlerinin susma, görmezden gelme, alttan alma, ibadete yönelme, zaman geçirecek uğraşlara yönelme gibi pasif baş etme yöntemlerine dayalı olduğu anlaşılmıştır. Kadınların ataerkil aile sisteminin özelliklerine dayalı olarak yetiştirilmesi ve çeşitli biçimlerde güçsüz bırakılmış olmasının bunda etkili olduğu düşünülmektedir.

Katılımcı kadınların kendi aileleriyle olan ilişki biçimlerinde de önemli sorunların olduğu görülmüştür. Ailelerinin kendilerini okutmaması veya erken yaşta evlendirmesi nedeniyle bu sorunları yaşadıklarını düşünen kadınlar bu noktada ailelerine karşı olumsuz duygular beslemektedir. Öte yandan çocukluktan itibaren anne babalarından yeterince ilgi, sevgi ve destek görememekten dolayı yaşadıkları eksiklik duygusunu yansıtmışlardır.

Aileyle olan olumsuz ilişki biçimlerinin kadınların evlilik yaşamında karşılaştıkları sorunlar karşısında da devam ettiği ve kadınların yaşadığı şiddet, ekonomik sorunlar, evlilik sorunları gibi konularda sosyal destek arayışını da zedelediği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan kadınların hemen hepsi eşlerinden gördükleri şiddet ve kötü muamele karşısında ailelerinin sessiz kaldığını, sorunlu ilişkiyi sürdürmeye yönelik telkinlerde bulunduğunu, ihtiyaç duydukları maddi ve manevi desteği sağlamaktan kaçındıklarını paylaşmıştır. Bu durum kadınların yaşam zorlukları karşısında ailelerine sığınmasını zorlaştırdığı için kadın konukevine gelmenin adeta bir zorunluluk haline geldiği görülmüştür. Nitekim kadınlar ailelerinden ve aynı zamanda ilişki içinde oldukları diğer önemli kişilerden sosyal destek alabilselerdi kadın konukevine gelmelerine gerek kalmayacak olduğunu düşünmektedir.

Araştırmaya katılan kadınların konukevinde kalmalarının önemli bir başka gerekçesi olarak ortaya çıkan maddi olanak yoksunluğu da kadınların ekonomik olarak

eşlerine bağımlı olması dolayısıyla evlilik ilişkisi içinde kadınları oldukça güçsüz kılmıştır. Maddi gelirin olmaması sorunlu ve şiddet görülen ortamdan kaçmak söz konusu olduğunda ve ailesel destek bulunamadığında ciddi bir barınma sorununu ortaya çıkarmıştır. Kadın konukevi bu noktada önemli bir işleve sahip olmaktadır.

Kadınların ev dışı yaşam deneyiminin 'bağımlı' yaşam biçimi ve hatta sosyal yaşamdan tecrit edilmeye varan kısıtlamalar dolayısıyla kadın konukevi yaşamına uyum sağlamada da zorlukları beraberinde getirdiği değerlendirilebilir. Yine de kadınların önemli bir kısmı kadın konukevini çocuklarıyla birlikte güvenle kalabilecekleri ve çeşitli hizmetlere ulaşabilecekleri bir ortam olarak görmektedir.

Araştırma kapsamında görüşülen kadınların geleceğe ilişkin tutumları incelendiğinde kiminin olumsuz yaşam deneyimlerinin bir getirisi olarak umutsuzluk ve karamsarlık duyguları ekseninde geleceğe dair umut beslemediği sonucu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte bazı kadınlar gelecekte de ailelerinin kendisine özellikle manevi anlamda destek sağlamasını istemektedir. Kadınların gelecek beklentileriyle ilgili ortaya çıkan en önemli sonucun bundan sonraki yaşamlarında 'özgürleşmek' istemeleri olarak açıklamak mümkündür. Buna yönelik olarak kadınların çoğunun ileride bir iş bulup çalışarak kendi evini kurmak ve çocuklarıyla birlikte yaşamak istediği görülmüştür.

6.2. Öneriler

Sonuca yönelik tüm bu bilgiler ışığında şiddet ve diğer sorunlarla şekillenen yaşam şartlarından gelen ve sosyal destek sistemlerinden yararlanamamış kadınlar için bu araştırma kapsamında aşağıda bazı önerilere yer verilmiştir.

- Kadınların sosyo-demografik olarak eğitim, haklarını koruma, sosyal yaşam becerileri gibi dezavantajlı oldukları konularda güçlendirilmesi oldukça önemlidir. Kadınların kendi hayatları üzerinde daha fazla güç ve kontrol sahibinin sağlanması için güçlendirme odaklı sosyal hizmet uygulamalarına öncelik verilmelidir.
- Kadınların kadın konukevine geliş için hareket geçmesinin kolay olmadığı düşünüldüğünde dezavantajlı toplum kesimlerinde yaşayan kadınların ve erkeklerin aile ve evlilik ilişkilerini geliştirmeye yönelik topluluk düzeyinde

eđitici-geliřtirici hizmetlere gereksinim bulunmaktadır. Bu hususta Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlıđı'na bađlı sosyal hizmet merkezlerine önemli görevler dűřmektedir.

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından Kadın Konukevleri hakkında özellikle dezavantajlı bűlgelerde daha fazla kamu spotu oluşturularak amacına yönelik bilgi verilmesi gerekmektedir. Bűylece kadın konukevlerinin toplum bazında algısının iyileştirilmesi sağlanabilir.
- Kadın konukevlerinde kalan engelli, psikiyatrik rahatsızlığı bulunan, farklı cinsel yönelimleri olan, alkol ya da madde bağımlısı kadınların tedavisine yönelik olarak Sağlık Bakanlığı ile protokol imzalanması ve tedavileri için öncelik ve kolaylık sağlanması gerekmektedir.
- Kadınların řiddetten korunması için yapılan çalıřmaların ve sunulan hizmetlerin yalnızca kadın konukevi gibi kurumsal yapılanmalarla deđil aile bazlı műdahale ve izlemeye dayalı uygulamalarla geniřletilmesi gerekli gűrűlmektedir.
- Kadınların sosyal destek ihtiyacı hayatlarının her alanında ortaya çıkmaktadır. Kadınların aile ve yakın ilişki içinde oldukları kişiler tarafından desteklenmesini sağlamak önem kazanmaktadır. Buna yönelik olarak kadını ikincil konuma iten ve ezen toplumsal ve kűltűrel yapıların değiştirilmesi için yine toplum dűzeyinde çalışmalara öncelik verilmelidir.
- řiddetin hiçbir biçiminin hiçbir řekilde kabul edilemez olduđu bilincinin hem erkeklerin hem de kadınların içselleřtirilmesi için cezalandırma odaklı olmayan dűnűřtűrűcű toplum uygulama modellerinin geliřtirilmesi ve buna yönelik arařtırmaların teřvik edilmesi gerekmektedir.
- Kadınların 'bireyselleřme' ve 'özgűrleřme' yönűndeki isteklerine kulak verilerek özellikle dezavantajlı toplum kesimlerinde ve zorlu yařam kořullarında yařayan kadınların özgűvenli bireyler olarak toplumda kabul gűrmesi için topluluk dűzeyinde iyi yapılandırılmıř çalıřmaların uygulanmasına önem verilmelidir.
- řiddet veya diđer yollarla baskı altına alınan kadınların yeni ve bađımsız bir yařam kurmak istemesi yönűndeki talepleri dikkate alınarak bu konuda gerekli olan olanakların sađlanması ve kadınların yeni yařamlarını sűrdűrebilmesi için

ihitiyaç duyduğu sosyal destek sistemlerinin harekete geçirilmesi için çaba gösterilmesi önemli görülmektedir.

7. KAYNAKLAR

1. TBMM Komisyon Raporları. Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi Genel Tavsiye Kararları.
2. Öntaş Cankurtaran Ö. Kurum Bakımı Deneyimi Olan Genç Yetişkinlerin Sosyal Destek Sistemleri ve Ruh Sağlığı Durumları, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1998.
3. Cobb S. Social support as a moderator of life stress. *Psychosomatic Medicine*. 1976. Sayı: 38:5.
4. Park HS. Effects of Social Support, Coping Strategies, Self-Esteem, Mastery, and Religiosity On The Relationship Between Stress and Depression Among Korean Immigrants in The United States: Structural Equation Modeling, Doktora Tezi, State of Texas: The University of Texas at Austin, 2007.
5. Özübek T. Aile içi şiddet ve medya: televizyonda şiddetin görünürlüğü ve yeniden üretilmesi, *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2013, Cilt:1, Sayı:1
6. Dünya Sağlık Örgütü. Life in The 21st Century A Vision For All, Geneva: World Health Organisation, 1998.
7. Council of Europe. Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic Violence, <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/HTML/210.htm> 14.01.2016
8. Kadın Sığınmaevleri Kılavuzu. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Kadın Sığınmaevleri Kılavuzu, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi, <http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/542a8e0b369dc31550b3ac30/Kadin%20Siginmaevleri%20Kilavuzu.pdf>, 18.04.2016
9. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet. <http://kadininstatusu.aile.gov.tr>, 17.01.2016.

10. Bozkurt Şener E. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Önlemede 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun Ve Değerlendirmesi, Uzmanlık Tezi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara, 2011.
11. Açikel S. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kadın Sığınmaevi Önlemi: Türkiye Örneği, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kadın Çalışmaları ABD, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi 2009.
12. Yıldırım Güneri F. Aile İçinde Kadına Yöneltilen Şiddet: Evdeki Terör, Mor Çatı Yayınları, 1996, İstanbul.
13. Temiz M. Psikiyatrik Hastalığı Olan Kadınlarda Aile İçi Şiddete Maruz Kalma. Uzmanlık Tezi, İstanbul: Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, 2008.
14. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı. Her Beş Evden Birinde Cinsel Şiddet Var, <https://www.morcati.org.tr/tr/yayinlarimiz/brosurler/185-her-5-evden-birinde-cinsel-siddet-var>, 19.11.2015.
15. Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı. www.tapv.org.tr/getpdf.aspx?dosyaid=43. 14.03.2016.
16. Yetim D, Şahin E. Aile Hekimliğinde Kadına Yönelik Şiddete Yaklaşım. Aile Hekimliği Dergisi, 2005, 2(2), 49-50.
17. Şenol D, Yıldız S. Kadın ve Erkek Bakış Açılılarıyla, Kadına Yönelik Şiddet Algısı, Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları, Ankara, 2013.
18. Gürkan C, COŞAR F. Ekonomik Şiddetin Kadın Yaşamındaki Etkileri, Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, 2009, Cilt:2, Sayı:3.
19. Dikici E. Feminizmin Üç Ana Akımı: Liberal, Marxist ve Radikal Feminizm Teorileri, The Journal Of Academic Social Science Studies, 2016, doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3100> .
20. Demir Z. Modern ve Postmodern Feminizm, İz Yayıncılık, İstanbul, 1997.

21. Hanisch C. The Personal is Political, Women of The World, Unite!, <http://www.carolhanisch.org/CHwritings/PIP.html> 10.05.2016
22. Erbaydar NP. Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi, Kadın Sığınmaevleri, <http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/Aylikyazi.php> 18.12.2015.
23. Logar R. The European Women's Shelter Movement and its contribution to change: New challenges and future perspectives, http://www.frauenhauskoordinierung.de/uploads/media/Logar_Rosa_Paper_Shelter_Conference-final1_01.pdf, 20.11.2015.
24. Yıldırım A. Sığınaklarda Kalan Kadınların Uğradığı Şiddetin Boyutları, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1996.
25. Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Hükmünde Kararname, T.C. Resmi Gazete, Sayı: 23001 KHK 572, 6 Haziran 1997.
26. Kadın Misafirhanelerinin Kuruluş ve İşleyişine Dair Kanun. T.C. Resmi Gazete, Sayı: 20816, 16 Mart 1991.
27. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna Bağlı Kadın Konukevleri Yönetmeliği, T.C. Resmi Gazete, Sayı: 23400, 12 Temmuz 1998.
28. Yalçın M. Aile İçi Şiddet Nedeniyle Kadın Sığınmaevi'nden Hizmet Alan Şiddet Mağduru Kadınlar İle Kurulmuşta Görev Yapan Meslek Elemanlarının Kadın Konukevi Hizmetlerine İlişkin Değerlendirmeleri: Ankara Örneği, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet ABD, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Başkent Üniversitesi, 2014.
29. Kadın Konukevi Sayısı İki Kat Arttı. <http://aa.com.tr/tr/yasam/kadin-konukevi-sayisi-iki-kat-artti/511085>, 14 Haziran 2017.
30. Birleşmiş Milletler Antlaşması. 1945 Birleşmiş Milletler Antlaşması ve Uluslararası Adalet Divanı Statüsü. http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/chart_turkce.pdf. 15.01.2016

31. BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi. 10.12.1948 İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/h_rigths_turkce.pdf. 14.01.2016
32. Comission on the Status of Women. www.unwomen.org/en/csw, 18.12. 2015.
33. Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslar Arası Sözleşmesi, T.C. Resmi Gazete, Sayı:18898, 14 Ekim 1985.
34. Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Mekanizması İzleme Modeli, Ankara, CEİD Yayınları, 2014.
35. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi. 4 Kasım 1950 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi. http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_TUR.pdf. 12.12.2015
36. Kadının İnsan Hakları ve Yeni Çözümler Derneği. Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi), <http://www.kadinininsanhaklari.org/kadinin-insan-haklari/yasalardaki-haklarimiz/uluslararasi-sozlesmelerde-kadinin-insan-haklari/kadina-yonelik-siddet-ve-aile-ici-siddetin-onlenmesi-ve-bunlarla-mucadeleye-iliskin-avrupa-konseyi-sozlesmesi-istanbul-sozlesm>, 15.01.2016
37. Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, T.C. Resmi Gazete, Sayı: 28239, 20 Mart 2012.
38. Özdemir H. 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un Değerlendirilmesi, Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, , 2013, 59.
39. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, <https://kadininstatusu.aile.gov.tr/uygulamalar/siddet-onleme-ve-izleme-merkezi>, 13.06.2016
40. Kadın Konukevleri'nin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik, T.C. Resmi Gazete, Sayı:28519, 5 Ocak 2013.
41. Buz S. Feminist Sosyal Hizmet Uygulaması, Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 2009, 20(1), 53-65.

42. Öztürk AB. Erkeklik ve Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet: Eşine Şiddet Uygulayan Erkekler, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet ABD, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2014.
43. Kaufman M. Involving Men and Boys in Ending Global Violence Against Women, A Man's World: Changing Men's Practices in a Globalized World, New York: Zed Books, 2001. (s. 38-51).
44. Baydar V. Feminist Sosyal Hizmet Perspektifinden Popüler Yabancı Dizilerde Kadın Düşmanlığının İncelenmesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet ABD, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 2014.
45. Dominelli L. Feminist Social Work: Theory and Practice, New York: Palgrave Macmillan, 2002.
46. Barker LR, The Social Work Dictionary, Fourth Edition, NASW Press, Washington DC, 1999.
47. Yıldırım İ. Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Geliştirilmesi, Güvenirliği ve Geçerliliği, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1997, 13, 81-83.
48. Polat D. Boşanma Aşamasındaki Bireylerin Evlilik Çatışmaları, Çatışma İletişim Tarzları ve Sosyal Destek Sistemlerinin İncelenmesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Aile Eğitimi ve Danışmanlık Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2012.
49. House JS, Kahn RL. Measures and concepts of social support, In S. Cohen & S. L. Syme (Eds.), Social support and health, New York: Academic, 1985:83-108.
50. Özbesler C. Sosyal Destek Sistemleri. Hastane Yaşam Dergisi, 2004, 1(3), 51-56.
51. Güzel H. Psikiyatrik Yardım Alan Ergenlerin Sosyal Destek Algıları ve Bunu Etkileyen Etmenler. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet ABD. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2005.

52. Özbesler C. Çocukluk Çağı Lösemileri ve Sosyal Destek Sistemlerinin Aile İşlevlerine Etkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet ABD, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2001.
53. Gümüş H. Evli Bireylerin Algılanan Sosyal Destek Düzeyi ve Yaşam Doyumları İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet ABD, Yüksek Lisans Tezi, Yalova, Yalova Üniversitesi, 2015.
54. Torun AA. Tükenmişlik, Aile Yapısı ve Sosyal Destek İlişkileri Üzerine Bir İnceleme, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, 1995.
55. Tardy CH. Social Support Measurement, American Journal of Community Psychology, 1995, 13(2): 187-202.
56. Eker D, Arkar H, Yıldız H. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin Gözden Geçirilmiş Formunun Faktör Yapısı, Geçerlik ve Güvenirliği. Türk Psikiyatri Dergisi, 2001, 12(1), 17-25.
57. Karaboğa I. Şiddete Maruz Kalan Kadınlarda Psikolojik Belirtiler: Kişilik Özellikleri ve Sosyal Destek Algısı Açısından Bir İnceleme, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 2013.
58. Goodking JJ, Sullivan C, Bybee D. A Contextual Analysis of Battered Women's Safety Planning, <https://vaw.msu.edu/wp-content/uploads/2013/10/Safety-planning-article.pdf>, 16.12.2015.
59. Duru E. Üniversiteye Uyum Sürecinde Yalnızlığı Yordamada Sosyal Destek ve Sosyal Destek Bağlılığının Doğrudan ve Dolaylı Rollerini, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2008, 3(29).
60. Gökmen D. Kadın Sığınma Evinde Yaşayan Şiddet Görmüş Kadınlar İle Eşiyle Birlikte Yaşayan Şiddet Görmüş Kadınlar Arasındaki Psikolojik Dayanıklılık ve Bağlanma Durumlarının Karşılaştırılması, Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji İnsan Bilimleri ve Felsefe Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek lisans tezi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi, 2009.

61. Krysik JL, Finn J. Etkili Uygulama için Sosyal Hizmet Araştırması. Çeviri: Ercüment Erbay. Ankara: Nika Yayınevi. 2015: 189-190
62. Özcebe H, Küçük Biçer B. Önemli bir kız çocuk ve kadın sorunu: Çocuk evlilikler, Türk Ped Arş., 2013, 86-93
63. Burcu E, Yıldırım F, Sema Sırma Ç, Sanıyaman S. Çiçeklerin kaderi: Türkiye’de kadınların erken evliliği üzerine nitel bir araştırma. Bilig, 2015, 73: 63-98.
64. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması 2014. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ankara, 2015: 81-120.
65. Yalçın M. Aile İçi Şiddet Nedeniyle Kadın Konukevinden Hizmet Alan Şiddet Mağduru Kadınlar İle Kurulmuşta Görev Yapan Meslek Elemanlarının Kadın Konukevi Hizmetlerine İlişkin Değerlendirmeleri: Ankara Örneği, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Başkent Üniversitesi, 2014.
66. Kelebek G. Aile İçi Şiddete Maruz Kalarak Boşanmış Kadınların Yaşam Deneyimleri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2016.
67. Taşkale N, Soygüt G. Kadın sığınma evlerinde kalan şiddet mağduru kadınlar: Demografik ve sosyoekonomik bir inceleme, Türk Psikoloji Yazıları, 2016, 19 (Özel Sayı): 3-11.
68. Köşgeroğlu N, Ünsal A, Türe A, Çulha İ, Öz Z. Eskişehir’de yaşayan bir grup kadının aile içi şiddete maruziyet durumları ile sosyo-demografik özellikleri arasındaki ilişki. Eskişehir OGÜ Sosyal Bilimler Dergisi. 2016, 17(1): 83-94.
69. Özçatal EÖ, Ataerkillik, toplumsal cinsiyet ve kadının çalışma yaşamına katılımı, Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2011, 1(1): 21-39.
70. Galano MM, Hunter EC, Howell KH, Miller LE, Graham-Bermann SA. Predicting shelter residence in women experiencing recent intimate partner violence, Violence Against Women, 2013, 19(4): 518-535.

71. Perez-Trujillo M, Quintane E. Why do they stay? Examining contributing factors to women's length of stay in a domestic violence shelter, *J Fam Viol*, 2017, 32: 89–100.
72. Çötök NA. Toplumsal cinsiyet rolü dâhilinde kadına şiddet olgusuna karşı kadın algısı. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 2015, 1 (3): 937-952.
73. Fernández-González L, Calvete E, Orue I. Women victims of gender violence in shelters: Sociodemographic and maltreatment characteristics, *Psychosocial Intervention*, 2016, 26: 9–17
74. Öztürk AB, Erkeklik ve Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet: Eşine Şiddet Uygulayan Erkekler, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Doktora tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2014.
75. Baholo M, Christofides N, Wright A, Sikweyiya Y, Shai NJ. Women's experiences leaving abusive relationships: a shelter-based qualitative study. *Culture, Health & Sexuality*, 2015, 17(5): 638–649.
76. Uçan A, Bir Sosyal Stigma Öznesi Olarak Kadın Sığınmaevleri ve Sığınanlar, Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Sosyoloji ve Metodoloji Anabilim Dalı, Yüksek lisans tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, 2011.
77. Kang SK, Kim W. A study of battered women's purpose of life and resilience in South Korea, *Asian Social Work and Policy Review*, 2011, 5 (3): 145-159.

8. EKLER

EK-1. Etik Kurul Kararı

Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Politikaları ve Uygulamaları bölümü öğrencilerinden Şirin TARGAN ÇALIŞ'ın **Kadın Konukevi'nde Kalan Kadınların Sosyal Destek Sistemleri ve Gelecek Beklentileri** adlı araştırması değerlendirilmiştir.

Proje etik açısından uygun bulunmuştur.

Proje etik açısından geliştirilmesi gerekmektedir.

Proje etik açısından uygun bulunmamıştır.

ETİK KURUL KARARI

Oturum / Sıra No.	09/24
Karar Tarihi	03.03.2016
Karar No.	256

KURUL BAŞKANI, BAŞKAN YARDIMCISI VE ÜYELER:

		İMZA
Prof. Dr. Cem Şafak ÇUKUR	Başkan	
Doç. Dr. Musa AYGÜL	Başkan Yardımcısı	
Prof. Dr. Şükrü ÖZEN	Üye	
Prof. Dr. Ergün ERASLAN	Üye	
Prof. Dr. Metin ÖZDEMİR	Üye	
Doç. Dr. Rıza GÖKLER	Üye	
Doç. Dr. Tekin AKDEMİR	Üye	
Doç. Dr. Necmiye ÜN YILDIRIM	Üye	

EK-2. Araştırma İzni

T.C.
AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIğI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı : 73595336-605.01-30307
Konu : şirin TARGAN ALIş

24/02/2016

MÜSTEşARLIK MAKAMINA

Ankara Kadın Konukevinde sosyal çalışmacı olarak görev yapan aynı zamanda Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Politikaları ve Uygulamaları tezli yüksek lisans programı ğrencisi şirin TARGAN ALIş 07/01/2016 tarihli dilekçesi ile "Kadın Konukevinde Kalan Kadınların Sosyal Destek Sistemleri ve Gelecek Beklentileri" konulu bitirme tezi kapsamında Ankara İli kadın konukevlerinde araştırma yapabilme talebi bildirilmiştir.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün 09/02/2016 tarih ve 24025 sayılı yazısı ile uygun görüldüğü bildirilen söz konusu araştırmanın, Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İli Müdürlüğünün koordinesinde ve uygun göreceği bir mekanda Kadın Konukevine de uygun görülecek saatlerde uygulamaya katılmaya gönüllü kadınlarımızla kimlik bilgilerinin ve özel hayatlarının gizliliğine riayet edilerek gnllllk esası çerçevesinde, ses-görüntü kaydı alınmaksızın, herhangi bir yerde yayınlanmadan önce Kurum izni alınması ve araştırma bitiminde bir örneğinin Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığına gönderilmesi koşulları ile uygulanabilmesi hususunda;

Olularınızı arz ederim.

Mustafa DURMUş
Daire Başkanı

OLUR
24/02/2016

Ebubekir şAHİN
Müsteşar

*Bu belge elektronik imzalıdır. İmzalı suretinin uslını görmek için <https://bys.aile.gov.tr/EvrakDogrulama> adresine girerek (rBVIdS-QmhJti-L1OKvt-hmTg.Lc-J0kTbVuB) kodunu yazınız.

EK-3. Bilgilendirilmiş Onam Formu

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

LÜTFEN BU DÖKÜMANI DİKKATLİCE OKUMAK İÇİN ZAMAN AYIRINIZ

Sizi Şirin TARGAN ÇALIŞ tarafından yürütülen “Kadın Konukevleri’nde Kalan Kadınların Sosyal Destek Sistemleri ve Gelecek Beklentileri” başlıklı **araştırmaya** davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz bize sorunuz.

Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmaya **katılmama** veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan **çıkma** hakkında sahipsiniz. **Çalışmayı yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** biçiminde yorumlanacaktır. Size verilen **formlardaki** soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayın. Bu formlardan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacaktır.

1. Araştırmayla İlgili Bilgiler:

- a. Araştırmanın Amacı: Bu araştırmanın amacı; Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü bünyesinde hizmet veren kadın konukevlerinde kalmakta olan kadınların özgün yaşam deneyimlerinden yola çıkarak; sosyal destek mekanizmalarının ve gelecek yaşamlarına ilişkin beklentilerinin neler olduğunun ortaya konulmasıdır.
- b. Araştırmanın İçeriği: Sosyal destek kavramı; “insanın kendisiyle ilgilenildiğini, kendisine değer verildiğini ve toplumun bir üyesi olarak kabul edildiğini hissedebilmesi” olarak tarif edilmektedir. Bu doğrultuda sosyal destek sistemimizi oluşturan insanlar, bizi dinleyen, yardım eden, şefkat ve bağlılık gösteren, gerektiğinde davranışlarımızı denetleyen kişilerdir. Sosyal destek, kişide bir gruba ait olma duygusu, kendine güven ve benlik saygısını destekleyerek psikolojik uyuma olumlu yönde etki etmektedir (Öntaş, 1998).
- c. Sosyal destek olgusunun özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, kadın konukevlerinde kalmakta olan kadınların içinden geldikleri yaşam koşullarına dayalı olarak sosyal destek mekanizmalarından mahrum kaldıkları gözlemlenmektedir. Öte yandan zorlu yaşam koşullarından sıyrılmak amacıyla yeni bir yaşam deneyimine hazırlanan kadınların geleceğe dair beklentileri de karmaşık olabilmektedir. Bu doğrultuda ele alınan bilgiler ışığında, bu araştırmanın problemi kadın konukevine yerleşen kadınların yaşamlarında sosyal destek mekanizmalarının yetersiz olması ve geleceğe dönük beklentilerinin bu durumdan önemli ölçüde etkilenmesidir.

- d. Araştırmanın Nedeni: Bilimsel araştırma Tez çalışması
e. Araştırmanın Öngörülen Süresi: Eylül 2015-Haziran 2016
f. Araştırmaya Katılması Beklenen Katılımcı/Gönüllü Sayısı: 20
g. Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Araştırmanın yapılacağı yer Ankara İli'nde bulunan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı kadın konukevleridir.

2. Çalışmaya Katılım Onayı:

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya/gönüllüye verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları tamamen anladım. **Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı, soru sorma ve tartışma imkanı buldum ve tatmin edici yanıtlar aldım. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı.** Bu çalışmayı istediğim zaman ve herhangi bir neden belirtmek zorunda kalmadan bırakabileceğimi ve bıraktığım takdirde herhangi bir olumsuzluk ile karşılaşmayacağımı anladım.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Kendi el yazısı ile)

Adı-Soyadı:

İmzası:

(Varsa) Velayet veya Vesayet Altında Bulunanlar İçin;

Veli veya Vasisinin (kendi el yazısı ile)

Adı-Soyadı:

Not: Bu form, iki nüsha halinde düzenlenir. Bu nüshalardan biri imza karşılığında gönüllü kişiye verilir, diğeri araştırmacı tarafından saklanır.

Araştırmacının

Adı-Soyadı:

İmzası:

EK-4. Bilgi Formu

Değerli katılımcılar,

Bu çalışmada; sizlere, kadın konukevlerine geliştirdiğiniz tarihiniz, nedeniniz ve sizlerin sosyo-kültürel ve sosyo-demografik özelliklerinizi belirlemeye yönelik sorular sorulmuştur. Anket sorularına verilen yanıtların doğruluğu araştırmanın sonuçları için önem arz etmektedir. Anket için vereceğiniz tüm bilgiler saklı tutulacak ve bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Katılımınız için teşekkür ederim.

Kaldığı Kuruluşun Adı:	
Kuruluşa Kabul Tarihi:	
Başvuru Nedeni:	☐ Barınma ☐ Şiddet ☐ Can Güvenliği Riski ☐ Rehberlik ve Danışmanlık ☐ Diğer
Geçmişte Yaşanmış Şiddet Öyküsü Var mı?	☐ Evet ☐ Hayır
Maruz Kaldığı Şiddet Türü (Birden çok işaretlenebilir)	☐ Fiziksel ☐ Ekonomik ☐ Psikolojik ☐ Cinsel
Can Güvenliği Riski Var mı?	☐ Evet ☐ Hayır
Hakkında Alınan Koruyucu ve Önleyici Tedbir Kararı Var mı?	☐ Var ☐ Yok
Töre ve Namus Suçlarına Maruz Kalma Durumunuz Var mı?	☐ Evet ☐ Hayır
Daha Önce Kadın Konukevi'nden Yararlanma Durumu	☐ Evet ☐ Hayır
Kadın Konukevi hizmetlerinden kaç kez yararlandınız?	☐ Bir kez ☐ İki kez ☐ Üç kez ☐ Diğer.....
Kadın Konukevi hizmetlerinden toplamda ne kadar süreyle yararlandınız?	☐ Gün ☐ Bir ay ☐ İki ay ☐ Üç ay ☐ Dört ay ☐ Beş ay ☐ Altı ay ☐ Bir yıl ☐ Daha fazla ☐ Diğer.....
Doğum Yeri ve Tarihi:	
Kadın Konukevi'ne gelmeden önce ikamet edilen il, ilçe veya köy

Öğrenim Durumu:	☐ Okuma yazma bilmiyor ☐ Okuma yazma biliyor ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Yüksekokul ☐ Üniversite ☐ Diğer
Medeni Durumu:	☐ Bekar ☐ Evli ☐ Boşanmış ☐ İmam nikahlı ☐ Diğer
İlk Evlilik Yaşı:	
Kaçıncı Evliliği:	
Evlilik Süresi:	
Var İse Mesleği:	
Çalışma Durumu:	☐ Çalışıyor ☐ Çalışmıyor
Çalıştığı Sektör:	☐ Tarım ☐ Sanayi ☐ Hizmet
Gelir Durumu:	☐ Geliri var ☐ Geliri yok ☐ Maaş ☐ Eşe bağımlı (Eşinin verdiği harçlık) ☐ Ailesi yardım ediyor
Sosyal Güvence Durumu:	☐ Var ☐ Yok
Çocuğunuz Var mı?	☐ Var ☐ Yok
Kaç tane çocuğunuz var?	☐ Bir ☐ İki ☐ Üç ☐ Diğer.....
Çocuklarınız Yanınızda mı?	☐ Evet ☐ Hayır
Çocukların Okula Devam Durumu:	☐ Devam ediyor ☐ Devam etmiyor

EK-5. Yarı Yapılandırılmış Derinlemesine Görüşme Formu

1. Kadın Konukevi'ne geliş biçiminiz oldu?
2. Kadın Konukevi'ne müracaat etmeye nasıl karar verdiniz?
3. Kadın Konukevi'ne başvurmaya karar vermenize yaşadığınız en son hangi olay neden oldu?
4. Buraya gelmeden önce yaşadığınız durumla nasıl başa çıkmaya çalıştınız?
5. Yaşadığınız durumu düzeltmek için neler yapıyordunuz?
 - a) Yakın çevrenizden destek alma durumunuz var mıydı?
 - b) Ağrı kesici ilaç kullanıyor muydunuz?
 - c) Yaşadığınız olayların etkisiyle çocuklarınıza ya da yakın çevrenize şiddet (fiziksel, sözel, psikolojik) uyguluyor muydunuz?
 - d) Herhangi bir tedavi aldınız mı?
 - 1) Fiziksel olarak aldığınız tedavi/ler var mıdır?
 - 2) Psikiyatrik olarak aldığınız tedavi/ler var mıdır?
6. Zaman zaman yaşadığınız sorunlarda düzelmeler oluyor muydu? (Cevap olumsuz ise 8. Soruya geçiniz)
7. Eğer zaman zaman yaşadığınız sorunlarda düzelmeler oluyorsa bunu sağlayan etkenler nelerdir?
8. Bu sorunları yaşarken size en çok kim yardım etti?
9. Size yardım eden kişiler sizin için ne tür yardımlarda bulundu?
10. Maddi sıkıntılar yaşadınız mı?
11. Maddi sıkıntılar yaşarken kimden/ kimlerden yardım alırdınız?
12. Bu dönemde sizi rahatlatan ve yanında olmasından memnun olduğunuz arkadaşlarınız/akrabalarınız var mıydı? (Cevap olumsuz ise 14.soruya geçiniz)
13. Sizi anlayan ve size moral veren bu kişiler kimdi/ kimlerdi?
14. Kendi anne, baba ya da kardeşleriniz ile olan ilişkinizde sevildiğinizi ve size değer verildiğini hissediyor musunuz?
15. Size en çok kim değer verir?
16. Zorluklarla karşılaştığınızda güvenebildiğiniz biri var mıydı?
17. Zorluklarla karşılaştığınızda güvenebildiğiniz kişiler kimdi/ kimlerdi?
18. Kadın konukevi'ne başvuruda bulunma sürecinde size destek olan kişiler oldu mu? (Cevap olumsuz ise 20.soruya geçiniz)
19. Kadın konukevi'ne başvuruda bulunma sürecinde size destek olan kişiler kimdi/kimlerdi?
20. Şu anda sizi seven ve size değer veren birileri olduğunuzu düşünüyor musunuz?
21. Şu anda sizi seven ve size değer veren kim ya da kimlerdir?
22. Kadın konukevi'ne başvurmanızda en öncelikli ihtiyaç durumunuz hangisiydi? (Can güvenliği, barınma, sosyal destek yoksunluğu, tehdit)
23. Çevrenizden veya ailenizden kadın konukevi'nden destek almanızı engelleyen kimse veya durumlar oldu mu? (örf, adet, gelenek, töre, çocuklar, kır-kent kökenli olması, tehdit vb.)
24. Daha önce hangi konuda yardım alabilseydiniz buraya gelmenize gerek kalmazdı?

25. Burada olmakla ilgili ne hissediyorsunuz? Şu anki duygunuz nedir? (Mutlu, huzurlu, üzgün, endişeli, korkulu, cesaretli, kırgın, umutlu vs.)
26. Kadın Konukevi'nden ayrıldıktan sonrasına dair bir düşünceniz var mı?
27. Kadın konukevinden ayrıldıktan sonra ne yapmak istiyorsunuz?
28. Yapmak istediğiniz şeylerin gerçekleşmesi için hangi şartlar gerekiyor?
29. Ailenizde, arkadaş çevrenizde veya akrabalarınızdan bundan sonraki yaşamınız için ne gibi beklentileriniz var?
30. Bu beklentilerinizin gerçekleşmesi için siz neler yapıyorsunuz?
31. Kadın konukevi'ne gelmeden yaşadığınız olaylara ilişkin çocuklarınızın tutumu neydi?
32. Çocuklarınızın kadın konukevi'ne gelmenize ilişkin tutumları nedir?
33. Kadın konukevi'ne gelmeden önce yaşadığınız sorunlara ilişkin çocuklarınızın nasıl etkilendiğini düşünüyorsunuz?
34. Kadın konukevi'ne geldikten sonra ailenizin tutumu nedir?
 1. Kendi ailesinin tutumu nedir?
 2. Eşinin ailesinin tutumu nedir?
 3. Akrabalarının tutumu nedir?
35. Kadın konukevi'ne geliş sürecine kadar sosyal çevrenizin tutumu nasıldı? Destek mi oluyorlardı yoksa baskı mı kuruyorlardı? (çocukların için katlanmalısın, eşin seni dövebilir vs.)
36. Uzun vadede kendiniz ve çocuklarınızın geleceğine ilişkin planınız/planlarınız nedir?

EK-6. Özgeçmiş

KİŞİSEL BİLGİLER	
Adı Soyadı	: Şirin TARGAN ÇALIŞ
Doğum tarihi	: 07.12.1987
Doğum yeri	: Kozan / ADANA
Medeni hali	: Evli
Uyruğu	: T.C.
Adres	: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara
Tel	: 0537-571-6962
Faks	: 0312 211 2505
E-mail	: stargan01@gmail.com
EĞİTİM	
Lise	: Sunar Nuri Çomu Lisesi / Adana / 2004
Lisans	: Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü / Ankara / 2011
Yüksek lisans	: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Politikaları ve Uygulamaları Tezli Yüksek Lisans Programı
Doktora	: -
YABANCI DİL BİLGİSİ	
İngilizce	: İyi
ÜYE OLUNAN MESLEKİ KURULUŞLAR	
Sosyal Hizmet Meslekte Birlik Derneği Sağlık ve Sosyal Hizmet Çalışanları Sendikası	